

T.C KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASİ TARİH BİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ GÜVENLİK ODAKLI GÖÇ
POLİTİKALARININ İNSAN HAKLARINA ETKİSİ:
FRONTEX'İN OPERASYONLARI VE YAPISI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERTCAN TURAN

KOCAELİ 2021

T.C KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASİ TARİH BİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ GÜVENLİK ODAKLI GÖÇ
POLİTİKALARININ İNSAN HAKLARINA ETKİSİ:
FRONTEX'İN OPERASYONLARI VE YAPISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mertcan TURAN

Doç. Dr. Pelin SÖNMEZ

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 09.06.2021/13

KOCAELİ 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER VE TABLOLAR	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. GÖÇ, GÖÇMEN, MÜLTECİ VE İNSAN HAKLARI KAVRAMLARI	4
1.1.1. Göç.....	5
1.1.2. Göçmen	7
1.1.3. Mülteci	7
1.1.4. İnsan Hakları.....	9
1.2. KOPENHAG OKULU VE GÜVENLİK TEORİLERİ.....	10
1.2.1. Güvenlik Kavramına Genel Bakış	10
1.2.2. Kopenhag Okulu	13
1.2.3. Bölgesel Güvenlik Kompleksi	15
1.2.4. Güvenikleştirme Teorisi.....	16
1.2.5. Güvenlik-dışlaştırma	18
1.3. GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

2. AB'NİN GÜVENLİK ODAKLI GÖÇ POLİTİKALARI	24
2.1. AB ORTAK GÖÇ POLİTİKASININ GELİŞİM SÜRECİ.....	24
2.2. ANTLAŞMALAR VE ÇOK YILLI PROGRAMLAR.....	26
2.2.1. Schengen Antlaşması	26

2.2.2. Dublin Tüzüğü	28
2.2.3. Maastricht Antlaşması	30
2.2.4. Amsterdam Antlaşması	32
2.2.5. Tampere Zirvesi	34
2.2.6. Lahey Programı	36
2.2.7. Lizbon Antlaşması	40
2.2.8. Stockholm Programı.....	42
2.2.9. Yeni Göç ve İltica Paktı.....	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.AB DIŞ GÜVENLİK KURUMU FRONTEX.....	52
3.1.FRONTEX'İN KÖKENİ.....	52
3.2. FRONTEX'İN YAPISI.....	54
3.3. FRONTEX'İN GÖREVLERİ	56
3.4. FRONTEX'İN BÜTÇESİ.....	57
3.5. TEMEL HAKLAR STRATEJİSİ	59
3.6. FRONTEX'İN GÜVENLİK MEKANİZMASI.....	60
3.6.1. Hızlı Sınır Müdahale Ekibi (RABIT).....	61
3.6.2. Risk Analiz Birimi (RAU)	62
3.6.3. Avrupa Sınır Gözetim Sistemi (EUROSUR).....	64
3.6.4. Veri Tabanı Sistemi (CRATE)	66
3.6.5. Frontex Durum Merkezi (FSC)	67
3.6.6. Frontex Eğitim Birimi (TRU)	68
3.6.7. Araştırma ve Geliştirme Birimi (RIU).....	69
3.6.8. Avrupa Devriye Ağı (EPN)	70
3.7. FRONTEX'İN OPERASYONLARI	71
3.7.1. Hera I-II Operasyonları	74
3.7.2. RABIT 2010 Operasyonu.....	79

3.7.3. Lampedusa Trajedisi.....	84
3.8. FRONTEX VE İNSAN HAKLARI SORUNLARI.....	92
3.8.1. Geri Gönderme İlkesinin İhlali	92
3.8.2. İnsan Onurunu Kırıcı Eylemler	96
3.8.3. Geri-itme Uygulamaları	98
SONUÇ.....	104
KAYNAKÇA	108

ÖZET

Maastricht Antlaşması'nın imzalanmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Avrupa Birliği olması yolundaki son adım olan ekonomik entegrasyon amacına ulaşılmış ve siyasi birleşme hedefi gün yüzüne çıkmıştır. Antlaşma ile oluşturulan üç sütunlu yapının bir ayağı "Ortak Dış ve Güvenlik Politikası" olarak belirlenirken diğer ayağı "Adalet ve İçişlerinde İşbirliği" olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle dış sınırların kontrolü olmak üzere üçüncü ülke vatandaşlarının AB alanına yapacağı girişlerde vize prosedürleri, göç, sığınma ve sınır ötesi suçların soruşturulması konularında üye devletler ortak hareket etmeyi amaçlamışlardır. 11 Eylül sonrasında terör ve göçün giderek birbiri ile ilişkilendirilerek ele alınması politikacıların güvenlik algılamalarını değiştirmiş, göç ve göçmen kavramları tehdit söylemlerine maruz kalmıştır. Tüm bu gelişmeler AB'nin Entegre Sınır Yönetimi'nde önemli bir yere sahip olan Frontex'in kurulmasına zemin hazırlamıştır. Birliğin hava, deniz ve kara sınırının güvenliğinden sorumlu olan Frontex'in gerçekleştirdiği müdahalelerin AB değerleri ve temel haklar sözleşmesiyle çeliştiği düşünülerek insan hakları örgütleri tarafından eleştirilmektedir. Bu çalışmanın amacı Frontex kurumunun düzensiz göçü önlemedeki etkisi ve AB sınır güvenlik politikalarının insan haklarına yönelik etkilerini analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Güvenlik, Göçmen, İnsan Hakları, Frontex.

ABSTRACT

With the signing of the Maastricht Treaty, the goal of economic integration, which is the last step in making the European Economic Community the European Union, was achieved and the goal of political unification came to light. While the components of the three-pillar structure created by the Treaty are determined as "Common Foreign and Security Policy", the other component appears as "Cooperation in Justice and Home Affairs". Member states have aimed to act jointly on visa procedures for third-country nationals entering the EU area, immigration, asylum and investigation of cross-border crimes, in particular control of external borders. After the September 11 attacks, terrorism and immigration are increasingly associated with each other, changing the security perceptions of politicians, and the concepts of migration and immigration have been subjected to threatening discourses. All these developments paved the way for the establishment of Frontex, which has an important place in the EU's Integrated Border Management. Human rights organizations criticize the interventions carried out by Frontex, which is responsible for the security of the air, sea and land borders of the Union, considering that it contradicts the EU values and the Convention on Fundamental Rights. The aim of this thesis is to analyze the impact of Frontex in preventing migration and the effects of EU border security policies on human rights.

Keywords: European Union, Security, Immigrant, Human Rights, Frontex.

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB** Avrupa Birliği
ABA Avrupa Birliği Antlaşması
AET Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİP Avrupa Birliği Göç ve İltica Paktı
AİHM Avrupa İnsan Haklar Mahkemesi
AİHS Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AT Avrupa Topluluğu
ATA Avrupa Topluluğu Anlaşması
ATS Avrupa Tek Senedi
BM Birleşmiş Milletler
CEAS Avrupa Sığınma Sistemi
CIRAM Ortak Entegre Risk Analizi Modeli
CRATE Veri Tabanı Sistemi
EASO Avrupa İltica Destek Ofisi
EGBT Avrupa Sınır Muhafızları Ekibi
EPN Avrupa Devriye Ağı
ESY Entegre Sınır Yönetimi
ETIAS Avrupa Seyahat Bilgi ve Yetkilendirme Sistemi
EURODAC Avrupa Birliği Daktiloskopi Birimi
EUROPOL Avrupa Polis Ofisi
EUROSUR Avrupa Sınır Gözetim Sistemi
EU FRA Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı
FRO Temel Haklar Yetkilisi
FRONTEX Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı
FSC Frontex Durum Merkezi
IOM Uluslararası Göç Örgütü
JHA Avrupa Birliği Adalet ve İçişleri Bakanlığı
NATO Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NCC Ulusal Koordinasyon Merkezi

RABIT Hızlı Sınır Müdahale Ekibi

RAU Risk Analiz Merkezi

RIU Araştırma ve Geliştirme Birimi

SCIFA Göçmenlik Sınırlar ve İltica Stratejik Komitesi

SIR Ciddi Olay Raporu

SIS Schengen Bilgi Sistemi

SIVE Boğazlarda ve Denizde Entegre Gözetim Sistemi

STK Sivil Toplum Kuruluşu

TRU Frontex Eğitim Birimi

UNHCR Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

ŞEKİLLER VE TABLOLAR

Şekil 1: Avrupa'da Sağ Partilerin Son Seçimlerdeki Oy Oranları	21
Şekil 2: Schengen Bölgesi	27
Şekil 3: Maastricht'te Belirlenen Üç Sütunlu Yapı.....	31
Şekil 4: Frontex'in Yapısı	55
Şekil 5: 2005-2020 Yıllarına Göre Frontex'in Bütçesi	58
Şekil 6: 2021-2027 Çok Yıllı Programında Hedeflenen Sınır Muhafızı Sayısı	59
Şekil 7: AB ve Schengen Ülkelerinin Risk Analizi	65
Şekil 8: 1994-2020 Yılları Arasında Kanarya Adaları ve İspanya'ya Ulaşan Göçmen Sayısı.....	76
Şekil 9: Hera II'nin Operasyonel Haritası	78
Şekil 10: 2010 Yılı Göç Rotalarında Tespit Ediler Düzensiz Göçmen Sayısı.....	80
Şekil 11: Türk-Yunan Sınırını Geçmeye Çalışırken Tespit Edilen Göçmenler	83
Şekil 12: 2011 Yılı 3. Çeyrekte Göç Yollarında Tespit Edilen Düzensiz Göçmen Sayısı.....	87

GİRİŞ

Günümüzde modern dünyayı rahatsız eden birçok sorunun yanında düzensiz göç, uluslararası arenada en önemli sınır aşan problemlerden birisi olarak kabul görmektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında göç olayları uluslararası arenada daha büyük toplulukları etkileyecek şekilde gerçekleşmiş ve bunun sonucu olarak iltica, mülteci ve yasadışı göç kavramlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. AB, sahip olduğu ekonomik ve sosyal refah ile bireyler için sığınılmak istenen güvenli bir liman olarak görülmüştür. Ancak II. Dünya Savaşı'ndan bu yana büyük göç hareketliliklerine maruz kalan ve dış sınırlarda tespit edilen düzensiz geçişlerin milyonlarca ifade edildiği ev sahibi AB için göç olgusu güvenlik problemi olarak algılanmaktadır. Küreselleşme, Avrupa'nın savaş sonrası oluşturduğu refah toplumunun varlığına karşı tehdit olmuştur. Küreselleşen dünyada çatışma, şiddet, doğal afetler ve ekonomik faktörler insanların daha iyi bir hayat arayışına yöneltmektedir. İnsan hakları, demokrasi, barış ve sosyal refahın karşılığı olan nitelendirilen Avrupa toprakları göçmenler için çekme faktörü oluşturmaktadır. Christina Boswell, 11 Eylül saldırıları, Madrid ve Londra'da gerçekleşen bombalı terör eylemlerinin AB'ye göçün güvenikleştirilmesi için fırsat sunduğunu vurgulamıştır. AB, göçü güvenikleştirerek iç sınırların güvenliğini arttırmayı, kültürel değerlerini ve oluşturduğu refah toplumunu güvence altına almayı hedeflemiştir. (2007: s.589)

1985 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) Schengen sistemini uygulamaya karar vererek ortak bir göç ve güvenlik politikasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Schengen'i takip eden süreçte 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile belirlenen üç sütunlu ortak politikalar ile AB, özgürlük, güvenlik ve adalet alanı yaratarak göç politikalarını bu kavramlar üzerinden oluşturmayı hedeflemiştir. AB'nin dış sınırların kontrolünde artan işbirliğine ihtiyaç duymasına üç temel neden gösterilebilir. Birincisi, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle SSCB'nin güdümünden çıkan Doğu Avrupa'da meydana gelebilecek güvenlik krizlerinin AB'ye göç dalgası olarak geri dönmesinden endişe duyulmasıdır. İkinci olarak, ABD ve Avrupa'da gerçekleşen terör saldırılarının yarattığı korku ortamında göçün güvenlik sorunu haline getirilmesidir. Son olarak, AB'ye 10 yeni üye devlet katan 2004 genişleme dalgası ile büyüyen dış sınırların korunması endişesi ortak sınır

yönetimi politikalarını hızlandırmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında Almanya ve İtalya'nın öncülüğünde "Avrupa Sınır Muhafızları" biriminin kurulması girişimi başlamıştır. Göçmenlik Sınırlar ve İltica Stratejik Komitesi (SCIFA) bu öneriyi genişleterek sınır yönetimini daha sistematik ve kalıcı bir şekilde takip edebilen bir Avrupa Sınır Ajansı kurmayı önermiştir. 2003 yılında Selanik'te toplanan Avrupa Konseyi bu öneriyi değerlendirerek üye devletler tarafından atanan uzmanların operasyonel faaliyetlerde ve stratejik kararların alınmasında yardımcı olacağı Dış Sınır Uygulayıcıları Ortak Birimi'nin kurulmasını kabul etmiştir. Bu birimin kurulmasından bir yıl sonra Avrupa Konseyi 2004 yılında yayınladığı tüzükle birlikte AB üye devletlerinin dış sınırlarında operasyonel işbirliği yönetimi için bir Avrupa Ajansı kurulması kararını almıştır. Tüzüğün kabul edilmesiyle 2005 yılında Frontex Varşova/Polonya'da kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. (Neal, 2009: s.342)

Bu araştırmanın amacı AB sınır kontrolleri ile ilgili uygulamaları araştırarak göç literatürüne katkı sunmak ve AB'nin düzensiz göçü kontrol altına alması için kurmuş olduğu Frontex'in gerçekleştirdiği operasyonları inceleyerek insan haklarına yönelik ihlallerin bulunup bulunmadığını analiz etmektir. Söz konusu analizi gerçekleştirirken amacımız AB'nin güvenlik odaklı göç politikalarının incelenmesi ve Frontex'in dış sınır güvenliğindeki rolünün değerlendirilmesi olacaktır. Son yıllarda Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da meydana gelen iç savaşların yarattığı siyasi iktidarsızlık insanların yaşadığı toprakları terk etmelerine sebebiyet vermektedir. İnsan onuru, özgürlük, eşitlik ve demokrasi değerlerinin savunucusu olan AB sınırları insanların ulaşmak istediği bir liman olmuştur. Orta Doğu, Kuzey Afrika ve AB arasındaki göç rotasını kapsayan Akdeniz'de gerçekleşen göçmen faciaları günümüzde güvenlik ve insan hakları kavramları arasındaki ilişkinin önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda karşımıza çıkan en önemli sorunsallar;

- Avrupa Birliği niçin ortak göç politikası oluşturma yoluna gitti?
- Avrupa değerlerinin temsilcisi olan Frontex'in göç yollarında gerçekleştirdiği operasyonlar insan haklarını ihlal ediyor mu?
- Frontex, dış sınırların korunmasında meşru bir aktör müdür?

Araştırma soruları üç bölüm altında incelenecektir. AB sınır güvenliği politikalarının insan hakları üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu anlamak için öncelikle

ilk bölümde göç, göçmen, mülteci ve insan hakları kavramlarıyla ilişkili tanımlar literatür taraması şeklinde incelenecektir. Kavramsal çerçevenin oluşturulmasıyla çalışmanın kuramsal altyapısını oluşturacak yaklaşım olarak Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi ele alınacaktır. Kavramsal ve kuramsal çerçevenin oluşturulması ile AB'nin göçü nasıl ve niye güvenleştirdiği incelenecektir. Kavramsal ve kuramsal çerçevenin belirlenmesinin ardından tezin ikinci bölümünde araştırmalara uygun olarak AB'nin güvenlik odaklı göç politikaları incelenecektir. Bu kapsamda AB'nin göç hareketlerine karşı ortaklık ve işbirliği sürecinden bahsedilecektir. Göç ve güvenlik politikalarında dönüm noktaları olan antlaşmalar, çok yıllık programlar ve düzenlemeler bu bölümün alt inceleme alanlarını teşkil edecektir. Üçüncü bölüm içerisinde AB'nin sınır güvenliği kurumu olan Frontex ele detaylıca ele alınacaktır. Üçüncü bölümün ilk başlığında Frontex'in kuruluş süreci incelenecektir. Frontex'in kuruluş sürecinin incelenmesinin ardından Ajansın kurumsal yapısı, bütçesi, görevleri, sahip olduğu imkan ve kabiliyetler ele alınarak genel bir çerçeve oluşturulacaktır. Oluşturulan genel çerçevenin ardından Frontex'in, AB üye devletlerle gerçekleştirdiği üç ortak operasyon analiz edilecektir. AB'nin dış sınırlarının güvenliğinden sorumlu olan Frontex'in müdahale yetkisi kapsamında icra ettiği operasyonlardan ötürü birçok Sivil Toplum Kuruluşu, medya organları ve göç araştırmacıları tarafından AB değerleri ve temel haklarını ihlal ettiği düşünülerek eleştirilmiştir. Eleştirilerin temelini ise geri-itme uygulaması, geri göndermeme ilkesinin ihlali ve insan onurunu kırıcı davranışlar oluşturmaktadır. İnsan hakları sorunsalında sağlıklı bir tespitte bulunabilmek literatür taraması yapılarak geri-itme ve geri göndermeme ilkesinin tanımı ortaya konulacaktır. Tanımların ortaya konulmasının ardından Frontex'e yönelik eleştirilerin temelini oluşturan üç eyleme yönelik analizler gerçekleştirilerek Ajansın insan hakları ihlalindeki rolü tespit edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GÖÇ, GÖÇMEN, MÜLTECİ VE İNSAN HAKLARI KAVRAMLARI

İnsanlık tarihinin bir yansıması olan ve toplumların tarihini değiştiren göç hem ezeli, hem de edebi bir olgudur. (Ortaylı, 2006: s.19) İnsanlık tarihi kadar eski olan göç; ekonomik, kültürel ve siyasi olarak toplumların yaşantısını kökten etkileyebilecek kadar önemli bir olgudur. Örneğin: dördüncü yüzyılın ortalarında Türklerin çeşitli sebepler ile topraklarından ayrılmalarıyla başlayan Kavimler Göçü, Avrupa'da yüzyıla yakın bir süre kaos ortamı yaratmış ve çağ kapatıp yeni bir çağ açmıştır. (Çapan, 2017: s.629) İnsanların doğduğu şehri yahut ülkeyi ya da içine doğduğu koşulları seçme özgürlüğü bulunmamaktadır. Bu sebepten ötürü göç olgusunun biricik öznesi olan insanoğlu dinamik bir sosyal yapıya sahip olduğu için sürekli arayış içerisine girecektir. Burada sorulması gereken ilk soru; "Kişinin yaşama, özgürlük ve güvenlik hakkı varsa niye istedikleri yerde hayatlarını sürdürmelerine izin verilmemektedir?" Habermas'ın *Birleşmiş Milletler* şekliyle ifade ettiği günümüz siyasi dünya toplumu ulus-devletlerden oluşmaktadır. Habermas (2002), ulus-devletleri kişilerin vatandaşlık haklarına sahip olabilme ve kültüre aidiyet hissiyatını sağlaması bakımından eski şehir devletlerinden veya imparatorluklardan daha başarılı görmektedir. Modern dünyada vergilerle finanse edilen bir yönetime sahip, toplumsal, kültürel ve siyasi işlevlerini başarıyla yerine getiren ulus-devletler egemenlik kaygılarıyla sınırlarını yükseltmişlerdir. Sınırlarını yükselten ulus-devletler büsbütün göçü engelleyemese dahi bir takım düzenlemelerle birlikte bu olguyu yönetilebilir hale getirmeye çalışmaktadırlar. (Erat, 2017: s.205)

Çalışmamızın kavramsal çerçevesini belirlerken ele almış olduğumuz çalışma konusu ile bağıntılı olarak göç, göçmen, mülteci ve insan hakları kavramları üzerinde durulacaktır. İlk altbaşlık göç kavramının genel tanımını, insan göçlerinin nedenlerini ve türlerini içerecektir. İkinci altbaşlıkta göçmenliğin tanımı yapılarak ve türleri ortaya konularak sıkça iç içe geçtiği mülteci kavramından farkı ortaya konulacaktır. Üçüncü altbaşlık uluslararası örgütlerin mültecilik kavramını nasıl değerlendirdiğini ve bireylerin hangi koşullarda mültecilik statüsü kazanabileceğini içerecektir. Son altbaşlıkta ise "Herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkı

vardır'' ibaresini içeren İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden yola çıkarak insan hakları kavramının tarihsel süreçte nasıl şekillendiği ortaya konulacaktır. Bu kavramlara daha yakından bakıldığında göç hareketlerini ve güvenlik odaklı göç politikalarını anlamamız kolaylaşacaktır.

1.1.1. Göç

İnsanlık tarihi boyunca süregelen göç olgusu, sosyal bilimler alanında uzun süredir farklı disiplinlerin odak noktası olmuştur. Göçün biricik öznesi olan insanın göç eyleminde yalnızca tek bir nedene bağlı kalmaması farklı disiplinlerin bu olguya gösterdikleri yaklaşımın çeşitliliğini arttırmaktadır. Dolayısıyla evrensel bir göç tanımının olmadığını söylemek mümkündür. Ancak göç üzerine yapılan tanımlarda ortak noktalara değinildiği söylenebilir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), göçü şu şekilde tanımlamaktadır: *'Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırın ötesinde yahut bir devlet içerisinde hareketi. Nedeni veya süresine bakılmaksızın her türlü nüfus hareketini içerir; ekonomik göçmenler, yerinden edilmiş kişiler ve mülteciler de buna dâhildir.'* (IOM, 2013: s.35)

İnsan göçünün nedenleri incelediğinde karar almayı belirleyen beş temel etkenin makro düzeyde belirleyici olduğu gözükmektedir (Black vd, 2011: s.6-7);

- Ekonomik (İstihdam, gelir ve ücret olanakları)
- Sosyal (Ailevi yükümlülükler ve eğitim olanakları)
- Demografik (Nüfusun büyüklüğü, yoğunluğu ve yapısı)
- Politik (Özgürlük, çatışma, güvensizlik ve ayrımcılık)
- Çevresel (Doğal kaynakların güvenliği ve kaynaklara erişim olanağı, iklim değişikliği ve doğal afetler)

Yukarıda sıralanan beş temel faktör insanların göç etme ya da yaşadığı topraklarda kalmaya devam etme kararını şekillendirmektedir. Martin (2013), ekonomik ve demografik etkenlerin insan göçünü etkileyen en önemli itici güçler olduğunu savunmaktadır. Günümüzde göç olgusunun boyutunu en doğru biçimde istatistiklerden görmek mümkündür. IOM'un 2020 Dünya göç raporunda, doğduğu ülkenin dışında başka ülkelerde yaşayan insan sayısının 272 milyon olduğu tahmin edilmekte ve dünya nüfusunun %3,5'una tekabül ettiği gözükmektedir. (McAuliffe

ve Khadria, 2019: s.19) IOM verilerine bakıldığında ve dünya nüfusu¹ göz önünde bulundurulduğunda her 30 insandan biri daha iyi hayat koşullarına sahip olmak için göç etmektedir. (McAuliffe ve Khadria, 2019: s.23) Göç genellikle, gönüllü göç ve zorunlu göç olmak üzere iki kategoriye ayrılır.

Gönüllü Göç: Bireyin kendi inisiyatifine ve özgür iradesine dayanmaktadır. Yukarıda sıralanan etkenlerin oluşturduğu çekme ve itme faktörlerinden etkilenecek gerçekleşir. (Akıncı vd, 2015: s.62)

Zorunlu Göç: Zorunlu göç bireylerin kendi istekleri dışında yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmalarını ifade etmektedir. (Turton, 2003, s.7) Mülteciler, çatışmalar nedeniyle yerinden edilmiş bireyler ve doğal afetler nedeniyle yerlerinden olan bireyler bu tanım kapsamına girmektedir. (IOM, 2013: s.103) IOM verilerine göre 2018 yılı sonuna kadar, dünya genelinde yaklaşık 67,2 milyon zorunlu göçmenin olduğu ifade edilmiştir. 25,9 milyon mülteci ülkelerini terk etmek zorunda kalırken 41,3 milyon insan ülke içindeki çatışma ortamları nedeniyle yerlerinden edilmiştir. (McAuliffe ve Khadria, 2019: s.3)

Göç literatürü incelendiğinde, nedenleri ve türlerinin yanı sıra gerçekleştiriliş açısından yasal ve yasa dışı olarak da ele alınmaktadır. Yasal göç; *“Kişilerin herhangi bir amaçla kendi ülkelerinin dışına çıkararak, diğer ülkelerde yaşamlarını sürdürmek için gerçekleştirdikleri insan hareketleri”* olarak ifade edilmektedir. (Ulan, 2020: s. 1548) Bireyin yasal göçmen olarak nitelendirilebilmesi için gittikleri ülkelerin yasalarına uygun biçimde giriş yapmalı ve vize/ikamet koşullarını sağlamalıdır. Yasa dışı göç, yasal göç gibi belirlenmiş net bir tanıma sahip olmamakla birlikte düzensiz göç² terimi ile benzer anlamda ya da beraber kullanıldığı gözükmektedir. Bununla birlikte göç literatüründe; *“Hedef ülkelerin göç düzenlemeleri uyarınca gerekli şartları tamamlamadan bir ülkeye giriş yapmak veya vize geçerliliği bittiği halde bir ülkede çalışmaya ya da ikamet etmeye devam etmek”* biçiminde tanımlandığı gözükmektedir. (IOM, 2013: s.26)

¹ Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu verilerine göre 2021 yılı içerisinde dünya nüfusunun 7,8 Milyar insana ulaştığı tahmin edilmektedir

² Düzensiz göç, gerek transit gerekse hedef ülkeler tarafından yasa dışı göçü tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bir ülkeye yasa dışı yollarla giriş yapmayı bir ülkede yasadışı ikamet etmeyi yahut ülkelerin belirlemiş olduğu yasal süre içerisinde ülkeden çıkış yapılmamasını tanımlamaktadır.

1.1.2. Göçmen

Göçmen kavramının uluslararası seviyede, tek bir hukuki tanımı bulunmamaktadır. Uluslararası kuruluşlar ve medya kuruluşları göçmen sözcüğünü hem göçmenleri hem de mültecileri kapsayan ortak bir terim olarak kullanır. Fakat göçmen kavramı zulümden veya çatışmalardan kaçan bireyleri tanımlaması konusunda kafa karışıklıklarına sebep olabilir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) göçmeni, *“bir ülkeden diğerine geçici ya da kalıcı yaşamak ve genellikle çalışmak ya da aile üyeleriyle yeniden bir araya gelmek için giden kişidir.”* olarak tanımlamıştır. (UNHCR, 2016) IOM ise göçmeni, *“kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın hür iradesiyle göç etmeye karar veren kişi”* şeklinde tanımlamıştır. (IOM: s.37) Göçmen kavramını açıklamamızda önemli olan husus kişinin herhangi bir baskı altında olmadan ve yasal yollar ile hareket etmesidir. Castles (1995) devletlerin göçü kontrol altına alabilmek için göçmenleri bazı kategorilere ayırdığını vurgulamaktadır;

Vasıflı Göçmen: Yükseköğrenim yahut mesleki deneyim yoluyla belirli bir mesleği icra edebilmek için gerekli olan niteliğe sahip olan kişiler bu statüye girmektedir.

Zorunlu Göçmenler: Doğal afetler, şiddet, etnik temizlik, zulüm ya da savaşın yaşama ve feraha yönelik tehdidi nedeniyle kendi topraklarından ayrılmak zorunda kalan kişilerdir.

Düzensiz Göçmen: Bir ülkeye yasal giriş koşullarının ihlali veya giriş ve ikamet için yasal dayanakların sona ermesi ile transit veya ev sahibi ülkede yasal statüye sahip olmayan kişileri tanımlamaktadır.

İşçiler: Hayat koşullarını iyileştirmek amacıyla ikamet yerini değiştirerek göç eden kişilerdir. Denizciler, mevsimsel işçiler ve sınır işçileri göçmen işçiler statüsünde yer alır.

1.1.3. Mülteci

Tarihsel olarak II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan mültecilik olgusu uluslararası hukuk tarafından tanımlanır ve korunur. UNHCR mülteciyi, *“eziyet, çatışma, saldırı veya toplum huzurunu ciddi şekilde bozan diğer durumlarda,*

geldikleri ülkelerin dışında bulunan ve bunun sonucu olarak da uluslararası koruma talebinde bulunan kişidir.'' (UNHCR, 2016) olarak tanımlamaktadır. Mültecilik kavramının tanımını konusunda başvurulabilecek en önemli kaynaklar 1951'de imzalanan Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'dür. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci; *''İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen''* kişi olarak tanımlanmıştır. (UNHCR, 1951)

1967 Protokolü'nün yanı sıra 1969 tarihinde imzalanan Amerikan İnsan Haklar Sözleşmesi ve 1981 Afrika İnsan Hakları Sözleşmesi de mülteciliğin tanımlanmasına yönelik kaynaklardan birisidir. Bu sözleşmeler de dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da zulüm görme korkusu ile ülkesini terk etmek isteyenlerin de mülteci statüsü kazanabileceğine işaret etmiştir. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü, günümüzde başvurduğumuz temel insan hakları araçlarını teşkil etmektedir. (Pazarıcı, 2010: s. 230)

Mültecilik statüsü belirlenirken kişinin, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde 1(A)maddesinde yapılmış olan kıstasları karşılaması gerekir. Bir mülteci eğer; vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden kendi rızasıyla yararlanmak isterse veya ülkesine geri dönerse, yeni bir vatandaşlık kazanmış ve vatandaşlığını aldığı ülkenin himayesinden yararlanıyorsa, koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin himayesini reddetme durumu kalmamışsa, uluslararası himayeye artık ihtiyaç duymayabilir. (UNHCR, 1999)

Kişinin ırk, din, inanç, siyasi düşünce ve düşünce özgürlüğü kapsamı altında gördüğü ya da görmekten korktuğu zulümden ötürü uluslararası sığınma talebinde bulunarak elde ettiği mültecilik statüsünü başka bir sebeple de kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. 1951 Sözleşmesi'nin işaret ettiği önemli bir husus *''barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi uluslararası belgelerde tanımlanan''* bir suç işlemesi kişinin bu statüyü elde etmesine engel olacaktır. (Barkın, 2014: s.342) Mülteciliğin tanımlanmasında başka bir kaynak ise 1984

tarihinde bazı Orta ve Latin Amerika ülkelerinin mültecilerin yaşadıkları sorunları çözüm üretebilmek amacıyla bir araya gelerek imzalamış oldukları Cartagena Deklarasyonu'dur. Deklarasyonda yaşamları, güvenlikleri veya özgürlükleri şiddet, yabancı saldırganlık, iç çatışmalar, kitlesel insan hakları ihlali veya kamu düzenini ciddi şekilde bozan diğer koşullar tarafından tehdit edildiği için ülkesinden kaçan kişiler mülteci olarak kabul edilmiştir. (Bulut vd, 2018: s.215)

1.1.4. İnsan Hakları

İnsan hakları kavramı; insanın öznesi olduğu ve doğuştan kazandığı temel hak ve özgürlüklerin tümünü, ayrıca onun tüm yönleriyle kişiliğini korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan evrensel kurallar ve ilkelerin tümünü ifade etmektedir. Bütün insanların, insan haysiyetini koruma niyeti insan hakları kavramının temelidir. 20. yüzyılda milyonlarca cana mal olan iki büyük dünya savaşının ardından insan hakları ahlaki, siyasi ve hukuki birer çerçeve haline gelmiş ve korku ile sefaletten arınmış bir dünya kurmak için rehberlik etmiştir. (Benedek, 2014: s.32) Bu sebeplerden ötürü günümüzde insan haklarının bilinmesi ve hesaba katılması büyük önem taşımaktadır.

İnsan hakları; ahlaki, siyasi, hukuki, dini, kültürel ve toplumsal boyutları bulunan disiplinler arası bir kavram olup, tarihsel kökleri de insanlık kadar eskidir. Bugünün genel kabulüne göre ilk İnsan Hakları konulu yazı, Babil kralı Hammurabi'ye ait olan Hammurabi Kanunları'dır. (Çetin, 2013: s.42) Tarih boyunca değişik isim ve formatta bile olsa insanlar temel hak ve özgürlükleri uğruna mücadeleler vermiş ve 10 Aralık 1948'te İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin BMGK tarafından kabul edilmesiyle kurumsallaşmış ve küreselleşmiştir. BM İnsan Hakları komisyonu başkanı olan Eleanor Roosevelt bu beyannameyi "*Bütün insanlık için bir Magna Carta*" olarak tanımlamıştır. Bildirinin imzalanmış olduğu 10 Aralık, *Dünya İnsan Hakları Günü* olarak kutlanır. (United for Human Rights, 2019)

Söz konusu çalışmamızın amacı AB sınır güvenliği politikalarının uygulayıcısı olan Frontex'in insan hakları ihlalinin bulunup bulunmadığını araştırmak olduğu için değineceğimiz bir diğer önemli diğer sözleşme ise 4 Kasım 1950 tarihinde kabul edilmiş ve 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir. Bu sözleşmenin, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerin kamu düzenini belirleyen temel bir belge olduğu da dile getirilmektedir. Avrupa Konseyi

üyeyi olan 47 devlet tarafından onaylanmış olan bu sözleşme de 18 Mayıs 1954 tarihinde Türkiye tarafından onaylanmış, 28 Ocak 1987 tarihinde de bireysel başvuru hakkını tanımıştır. Mahkemenin zorunlu yargı yetkisini ise 28 Ocak 1990'da kabul etmiştir. Hem İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi özgürlük, eşitlik ve dayanışmayı insan hakları sisteminin ana temeli olarak belirlemiştir. (Benedek, 2014: s.32)

Her ne kadar tarihsel kökleri eski ve güçlü olsa dahi İnsan Hakları ihlale en çok uğrayan haklardır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri olan Sérgio Vieiea de Mello; *“Bugün çok sayıda uluslararası aktör, güvenliği arttıracığını düşünerek korkuya dayanan politikalar izliyor; ancak gerçek güvenlik böyle bir temelde sağlanamaz. Gerçek güvenlik insan hakları ilkeleri üzerinde inşa edilmelidir.”* cümlesiyle insan haklarının önemini vurgular. (Benedek, 2014: s.38)

1.2. KOPENHAG OKULU VE GÜVENLİK TEORİLERİ

1.2.1. Güvenlik Kavramına Genel Bakış

20. yüzyılın ilk yarısında ekonomik, askeri ve siyasi çıkar çatışmalarının sebebiyet verdiği dünya savaşları dünyayı büyük bir yıkım ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu yıkım güvenliği uluslararası ilişkilerin önemli bir araştırma konusu haline getirmiştir. Güvenlik kavramının uluslararası literatürde çokça tanımı yapılmıştır. En basit hali ile güvenliği, bireylerin varlıklarına yönelik tehditleri bertaraf etme yeteneği olarak tanımlamak mümkündür.

Güvenlik çalışmalarını incelendiğinde 1940 ve 1970'li yıllar arasında hakim olan görüşün realizm olduğu gözükmektedir. Siyasal gerçekçilik olarak nitelendirilen bu paradigma devlet, askeri güç ve ulusal moral öğelerini (siyasal altyapı, nüfus, ekonomik, sosyal ve coğrafi durum) varlığa yönelik tehditlere karşı yaklaşımı belirlemede odak noktası olarak belirlemiştir. (Arı, 2010: s.159-209) Kökenleri ortaçağa kadar dayanan realizmin en önemli referanslarından biri Thomas Hobbes'tur. Hobbes, Leviathan eserinde siyaseti doğa durumunda değerlendirerek anarşi ve egoizme vurgu yapmıştır. (Burchill vd, 2013: s.46) Kenneth Waltz'un etkisinin bir sonucu olarak, uluslararası sistemin yapısının kısıtlayıcı etkisini anlayabilmek için uluslararası ilişkilerde aktörlerin karakteri veya etkileşimlerinin mahiyetine dayanan özelliklerini bir tarafa koymayı amaçlar. Waltz sadece iki temel

siyasal düzenleyici olduğunu iddia eder. Bunlar sırasıyla uluslararası anarşi ve hiyerarşidir. Waltz'a göre anarşik yapıda her bir birim kendi başının çaresine bakmak zorundadır çünkü bunu yerine getirecek başka kimse bulunamaz. Bu yüzden devletlerarasındaki fark işlev değil, *güç ve yeteneklerdir*. (Burchill vd, 2013: s.59-60) Klasik realist paradigma zaman ile neo-realist paradigmaya evrilsede güvenlik kavramı temelde devletin hayatta kalması ve anarşi ortamında kendi kendine yetebilme şeklinde yorumlanmıştır.

Bu dönemde güvenlik algılamasını bazı siyaset kuramcıları farklı şekilde yorumlamışlardır. Karl Deustch'un 1957'de öne sürdüğü *Güvenlik Topluluğu* kavramı ile çatışmaların tehdit, geniş çaplı şiddet yahut ekonomik yaptırımlar yerine barışçıl değişim süreci içerisinde çözülebileceğini vurgulamıştır. Deustch, güvenlik topluluğunu en azından bir noktada anlaşmaya varabilen, karşılıklı sempati, güven ve ortak çıkarlarla birbirine bağlı olan bir grup insan olarak tanımlamıştır. Güvenlik topluluğu da çoğulcu ve birleştirilmiş olarak ikiye ayrılmışlardır. Birleşik güvenlik toplulukları önceden bağımsız iki veya daha fazla devletin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Çoğulcu güvenlik topluluğu ise devletlerin egemenliklerini korudukları uyum sürecinin bir ürünüdür. Deustch çoğulcu güvenlik topluluğuna ABD ve Kanada'yı örnek göstermiştir. Her iki ülkede siyasi egemenliğine sahiptir ve geçmişte yaşanan 1812 Savaşı gibi yeni bir askeri çatışma olmasını beklememektedirler. Askeri çatışma ihtimalinin olanaksızlığının artması aktörlerinin birbirlerinin ihtiyaçlarına, eylemlerine ve mesajlarına barışçıl cevap verme kapasitesini arttırmaktadır. (Deustch, 1957)

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte çift kutuplu sistem yerini küreselleşmeye bırakmıştır. Küreselleşmenin hızlanmasıyla sınırların önemi ortadan kalkmış ve dünya giderek küçülmüştür. Bunun bir sonucu olarak yasal olmayan yollarla gerçekleştirilen göçler, insan ticareti, terörizm ve kaçakçılık gibi tehditlerin çok kolayca bir ülkeden bir ülkeye geçişini sağlamıştır. Soğuk Savaş sonrasında yeni tehditlerin ortaya çıkması ile güvenlik, en çok tartışılan kavramlardan biri haline gelmiştir. (Krause ve Williams, 1997: s.33) 1990'larda yapılan güvenlik araştırmaları Soğuk Savaş döneminin yaklaşımlarına meydan okuyarak yeni soruları gündeme getirmiştir. "Kim güvenlik altına alınıyor?", "Güvende olmak nedir ve ne tür tehditlere karşı?", "Güvenlik sorunu olarak kabul edilen nedir ve güvenlik ne

yapar?” gibi sorular ile 1990 sonrasında yapılan çalışmalar güvenlik kavramının siyasi ve sosyal dünya ile arasındaki bağlantıyı ortaya koymuştur. (Nunes, 2007: s.4; Sheehan, 1999: s.4) Ayrıca bu dönemi kapsayan çalışmalar devletin hem dünya siyasetinde biricik özne olduğu hem de güvenliğin sağlayıcısı olduğu fikrine karşı çıkmışlardır. (Williams ve Peoples, 2009: s.21)

Ole Wæver, 2004 yılında kaleme aldığı makalesinde son yıllarda geliştirilen farklı güvenlik teorilerini tartışarak öne çıkan üç ana düşünce okulunu işaret etmiştir; Aberystwyth Okulu, Kopenhag Okulu ve Paris Okulu. Farklı yaklaşımları ayırt etmek için bir metafor olarak konum temeline dayanan bu yaklaşımlar bahsi geçen yerlere özgü olmak zorunda değildirler. (Wæver, 2004: s.7)

En önemli temsilcileri Ken Booth ve Richard Wyn Jones olan Aberystwyth Okulu, eleştirel güvenlik çalışmalarına katkıda bulunmaktadır. Aberystwyth, güvenliğin yalnızca devlete yönelik askeri bir tehdit olarak tanımlanmasına karşı çıkarak, güvenliğin insanların özgürleşmesiyle ve bireyin güvenliği ile bağlantılı olduğunu vurgulayan bir yaklaşım geliştirmiştir. (Wæver, 2004: s.6) Güvenliğin yalnızca devlet ve askeri güç odaklı ele alınmasının güvenlik kavramını dar ve dışlayıcı bir karaktere sokacağını ifade etmektedirler. Dolayısıyla güvenlik kavramını siyasallaştırarak, yeniden inşa etmeyi amaçlamışlardır. (Bilgin, 2013: s.84-85)

Paris Okulu, güvenlik ve güvenikleştirme konusuna daha sosyolojik bir yaklaşım geliştirmiştir. Pierre Bourdieu ve Michael Foucault’un çalışmaları bu okulu etkilemiştir ve Paris Okulu bünyesinden çıkan çalışmalarda, çeşitli kurumların gerçek uygulamalarını, güvenlik profesyonellerinin (ordu, jandarma, polis, sınır muhafızı, istihbaratçılar vd.) ve bürokratların güvenliği nasıl inşa edip yürüttüğüne odaklanıldığı gözükmektedir. Paris Okulu, iç güvenlik ve dış güvenlik arasındaki sınırları yok sayarak “güvenlik alanı” tabiri ile ikisini de kapsayan bir yaklaşım sunar. Okulun güvenlik ile görüşlerinde ortaya koyduğu bir diğer önemli yaklaşım ise “öteki” olarak nitelendirilen dışlanmış gruplar ile ilgilidir. İç ve dış güvenliğin birleşiminin ötekiler üzerinde olumsuz etkileri olacağını vurgularlar. (Wæver, 2004: s.9-10) Didier Bigo, Paris Okulu ve teorisinin önde gelen isimidir. Ayrıca Jef Huymans, Paris Okulu’nun önemli varsayımlarını ve sonuçlarını ele alan bir diğer isim olarak bu ekol ile birlikte anılmaktadır.

Ole Wæver ve Barry Buzan gibi akademisyenler ile öne çıkan Kopenhag Okulu, güvenikleştirme tanımını ortaya koyarak, güvenlik konularının siyasi inşa sürecini vurgulamaktadır. Çalışmamızın kavramsal altyapısını oluşturan Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme Teorisi alt başlıklarımızda daha detaylı biçimde incelenecektir.

1.2.2. Kopenhag Okulu

Çift kutuplu sistem döneminde dehşet dengesinin hâkim olduğu ve sert askeri yöntemlerin rekabetinin etrafında şekillenen ve gelişen güvenlik anlayışı bu dönemin sonrasında değişen uluslararası konjonktürün etkisiyle değişime uğramıştır. Bu süreç içerisinde devletlerin tek başına çözemedikleri ve diğer devletler ile işbirliği yapmak zorunda kaldıkları ve genellikle devlet kaynaklı olmayan yeni tehditler ortaya çıkmıştır. (Şemşit, 2010: s.43) Ülkeler tarafından güven ve istikrar ortamını etkileyeceği düşünülen bu tehditler arasında, terörizm, organize suçlar ve göç sorunları bulunmaktadır. (Marchesin, 2003: s.422) Özellikle Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle artışa geçen istikrarsızlık ortamı terör ile göç sorununu arttırmış ve ekonomik ile siyasi bakımdan tedbir alınması gereken öncelikli tehditler olmuştur. Dolayısıyla dünyada ve AB’de realist paradigmaya karşılık geleneksel olmayan güvenlik yaklaşımları ortaya çıkmıştır.

Kopenhag Okulu, Barry Buzan ve Ole Wæver başta olmak üzere Jaap de Wilde, Morten Kelstrup, Pierre Lemaitre ve Elzbieta Tromer gibi hepsi Kopenhag’da bulunan Centre for Peace and Conflict Research’te çalışan bilim insanlarının öncülerini oluşturduğu ve güvenlik üzerine çalışmalar yapan bir gruptur. (Baysal ve Lüleci, 2011: s.70) 1993 yılında “Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe” başlıklı kitap yayınlanmıştır. Bill McSweeney, ilgi uyandıran bu kitabı ve Barry Buzan’ı eleştirdiği makalesinde bu grubu ilk defa “Kopenhag Okulu” olarak tanımlamıştır. (Şemşit, 2010: s.44) Barry Buzan ve Ole Wæver öncülüğü ile oluşturulan bu ekol, güvenlik problemlerinin yalnızca devlet merkezli ve askeri konulara odaklanarak analiz edilemeyeceğini vurgular. Yani kuvvet kullanımı ve savaş sadece güvenlik sorunlarını teşkil etmemektedir. Kopenhag Okulu, çevre sorunları, göç, vb. pek çok konunun güvenlik meselesi olarak ele alınabileceğinin altını çizmektedir. Okul, bu yaklaşıma göre güvenlik problemlerini *Sektörel Analiz*

adını verdikleri beş ayrı kategoride analiz etmektedir. (Buzan, 1993: s.30-31) Bu sektörler aşağıda açıklandığı gibidir;

Askeri sektör: Devletlerin saldırı ve savunma kapasiteleri ile devletlerin birbirlerinin niyetleri hakkındaki algılarının karşılıklı etkileşimi olan baskı ilişkileri ile ilgilenir. Askeri sektörde temel referansın devlet olduğunu söylemek mümkündür.

Siyasi sektör: Siyasi sektör içerisinde de temel referans kaynağı devlet olmasına rağmen tek aktör devlet değildir. Siyasi sektör içerisinde devlet haricindeki siyasi örgütlenmeler de referans nesnesi olabilir. Buna AB gibi devlet-üstü örgütler örnek verilebilir. (Baysal ve Lüleci, 2011: s.73)

Ekonomik sektör: Ekonomik sektör, askeri ve siyasi sektörden farklı olarak, devletlerin refahı ve gücü sağlaması için gerekli olan kaynaklara erişimini tanımlamaktadır. Ülkenin kendi ekonomik krizi ya da bölgesel ve küresel düzeyde krizleri içermektedir. Referans nesnesi bakımından en zengin sektör olduğunu söylemek mümkündür. Devlet, kuruluşlar, bireyler ve tüm iktisadi faaliyetler referans özneleridir. (Mesjasz, 2008: s.136)

Toplumsal sektör: Toplumsal sektörde ana kavram kimliktir. Herhangi bir topluluk bir gelişmeyi veya potansiyel bir durumu, kendi varlığına yönelik bir tehdit olarak tanımlarsa toplumsal güvensizlik oluşmuş demektir. (Wæver, 2008: s.155)

Çevresel sektör: Çevresel sektörde ise yerel ve evrensel anlamda yeryüzünde yaşam bulunan tüm bölgelerin üstünde bir savunma sistemi oluşturmakla ilgilenmektedir. Çevresel güvenliğin alanı oldukça geniştir. Kaynak kıtlıkları, kuraklık ve diğer çevresel felaketlerin hepsi ve bunların yarattığı tüm sorunlar çevresel güvenliğin konusu içerisine girmektedir. (Vural, 2018: s.25)

Kopenhag Okulu, devleti biricik aktör olarak gören realist paradigmanın aksine modern çağdaki güvenlik dinamiklerini sektörel düzeyde analizini yaparak güvenlik kavramını genişletmiştir. Güvenlik kavramının algılanma ve kullanım şekli siyasi hayatı etkilemektedir. Birçok konunun sürekli olarak güvenlik konusu haline getirilmesi devamlı olarak acil önlem alınmasının beraberinde getirmektedir. Bu

davranış uzun vadede devletlerin uluslararası alanda kabuğuna çekilmesini ve paranoyaya kapılması durumunu ortaya çıkarır. (Şemşit,2010: s.45)

Göç günümüzde siyasi, sosyal ve ekonomik boyutlarının yanı sıra ciddi bir güvenlik tehdidi de yaratmaktadır. AB, ekonomik ve sosyal olarak cazip bir bölge olması nedeniyle gelişmektedir ve az gelişmiş olan ülkelerden gelen göçmenler için sürekli bir ümit kapısı olmuştur. Fakat 11 Eylül terör eyleminin olağanüstü bir hal yaratması bütün dünyada ve AB’de güvenlik algılamalarını değiştirmiş, terör ile göç giderek birbirleriyle ilişkilendirilerek göç konusu bir tehdit söylemine maruz kalmıştır. Diğer yandan Avrupa genelinde aşırı sağın yükselişine en güzel örnek olarak 2017 yılında Avusturya’da gerçekleştirilen seçimlerde İslam karşıtı olan Halk Partisi ve aşırı sağcı politikalarıyla bilinen Avusturya Özgürlük Partisi ilk iki sırayı paylaşarak hükümeti kurmuşlardır. Aşırı sağ görüşün Avusturya’da iktidara sahip olmasındaki en önemli etmenin göçmenlere karşı sert tavır alma vaadi olduğunu söylemek mümkündür. (Bell, 2018)

Göçmenlerin AB tarafından iç sınırların güvenliğine karşı bir tehdit olarak nitelendirilmesi göz önünde bulundurulduğunda daha iyi bir hayat arayışı içerisinde bulunan bireylerin güvenlik problemi haline getirildiği gözükmektedir. AB Sınır ve Sahil Güvenliği Ajansı Frontex’in düzensiz göçü kontrol altına almak adına gerçekleştirdiği faaliyetler bu yaklaşımın bir yansımasıdır. Dolayısıyla 20. Yüzyılın ikinci ve üçüncü çeyreğini etkisi altına alan ve yalnızca askeri sorunları güvenlik problemi olarak değerlendiren realist paradigmanın aksine göç hareketleri Kopenhag Okulu’nun belirlediği yeni güvenlik anlayışı ile uyumaktadır. Bu açıdan Kopenhag Okulu ve onun bel kemiği olan nitelendirilen Güvenlikleştirme Teorisi çalışmamız için gerekli kuramsal alt yapıyı sağlayacaktır.

1.2.3. Bölgesel Güvenlik Kompleksi

Kopenhag Okulu’nun ortaya koymuş olduğu temel yaklaşımlarından biri de bölgesel güvenlik kompleksidir. Bu yaklaşıma göre, bir bölgenin aktörleri aralarında kendi iradelerine bağlı olarak özerk güvenlik dinamikleri olabilecektir. (Baysal ve Lüleci, 2011: s.73) Buzan, bölgenin rastgele bir tanıma sahip olmadığını, bu tanımın yapılabilmesi için bölgeler arasında ortak noktaların olması gerektiğini, güvenlik önceliklerinin ve dinamiklerinin örtüşmesi gerektiğini vurgular. Bu unsurlar

devletlerarasında karşılıklı bağımlılık yaratmaktadır. (Baysal ve Lüleci, 2011: s.74) Dolayısı ile bu yaklaşımın temelinde bölgeyi anlamlandırma amacının yattığını söylemek mümkündür.

Buzan, dünya çapında, tüm devletlerin güvenlik açısından birbirine bağımlı olduğunu söyler. Ancak tehdit ve güvensizlik algılamalarının daha ziyade yakınlığa bağlı olmasından ötürü birbirine yakın devletler ve uzak devletlerarasındaki bağımlılık seviyesi aynı değildir. Bölgesel güvenliğin önemli olduğu coğrafyalarda güvenlik kompleksinin oluşturulmasının ana hedefi devletleri işbirliğine teşvik ederek çatışmaların azalmasını sağlamaktır. (Baysal ve Lüleci, 2011: s.74) Soğuk Savaş sırasında devletler, sistemin iki süper gücü olan ABD ve SSCB'nin belirlemiş oldukları stratejilere göre konumlanarak güven politikalarını şekillendirirken sistemin değişmesiyle beraber bölgesel anlamda daha fazla manevra kabiliyeti kazanmışlardır.

Wæver ve Buzan, bu yaklaşımda devletlerin hangi bölgeye ait olduğunu ve bölge dinamiklerinin güvenlik algılamaları üzerine yönelik çözümlerinde bulunmuşlardır. Devletleri buldukları bölgelerden ayrı tutarak birer aktör olarak değerlendirmek anlamlı bir analiz düzeyi oluşturmamaktadır. Örneğin Fransa'yı yalnızca değerlendirerek analiz yapmak doğru değildir. Güvenlik dinamikleri birbirleriyle bağlantılıdır ve Fransa'nın güvenliğini etkileyen diğer devletler de analiz kapsamına alınmalıdır. Kopenhag Ekolü 'ne göre dünya güvenlik açısından entegre bir sistem halinde değildir ve yalnızca sınırlı sayıda aktör güvenlik dinamiklerini etkileyecek kapasiteye sahiplerdir. (Buzan ve Wæver, 2003: s.43)

Kopenhag Okulu bir devletin aynı anda birden fazla kompleks içerisinde yer alabileceğini savunur. Çünkü ülkelerin paylaştıkları güvenlik ihtiyaçları birbirinden farklılık göstermektedir özellikle küreselleşme ile tehditlerin sınırları aşan özelliği devletleri bu işbirliklerine yöneltmiştir.

1.2.4. Güvenikleştirme Teorisi

Güvenikleştirme kavramı, ilk defa 1990'ların ortalarında Wæver tarafından çerçevesi çizildikten sonra, uluslararası ilişkiler terminolojisine girmiştir. (Baysal ve Lüleci, 2011: s.74) Literatüre giren bu kavram, üzerinde durduğu *söz edimi* ve aktör

güdümlü açıklamaları aracılığı ile Avrupa’da aslında 1970’lerde başlayan fakat özellikle 11 Eylül olayları ile görünür kılınan güvenlik bağlantılı sorunsalları açıklamakta epey yardımcı olmuştur. Wæver güvenikleştirme kavramını şu şekilde açıklamaktadır: *“Sonuç olarak güvenlik nedir? Dil teorisinin yardımı ile güvenliği bir söz-edim olarak kabul edebiliriz. Bu kullanımda, güvenlik çıkardan bağımsız daha gerçek bir şey değildir. Söyleyişin kendisi eylemdir. Söylemenin kendisiyle bir şey yapılmış olur (iddiaya girmek, söz vermek, bir gemiye isim vermek gibi). Bir devlet temsilcisi, güvenlik kavramını telaffuz ederek belli bir gelişmeyi özel bir alana sokar ve bu gelişmeyi engellemek için gerekli tüm araçları kullanma hakkını talep eder.”* (Baysal ve Lüleci, 2011: s.75) Güvenikleştirme, acil önlem durumları gerektiren ve politikadaki mevcut konuların siyaset üstü bir konuma çıkarılması için sahneye konmasıdır. (Buzan vd, 1998, s.24) Buzan, güvenikleştirme eyleminin üç ana unsura sahip olduğunu vurgular. Bunlar; güvenikleştirici aktör, referans nesnesi ve işlevsel aktördür. Güvenikleştirici aktör, varlığa dayalı tehdidi dile getiren otorite sahibi liderlerdir. Otorite sahipleri güvenlik problemini dillendirerek güvenlik tehdidinin varlığına işaret eder. Her şey söylem ve söz edimi ile gerçekleşir. Referans nesnesi ise otorite sahibinin söylemini ulaştırdığı halk veya tehdit altında olan değerlerdir. Halkın, otorite tarafından dillendirilen güvenlik tehdidi söylemine ve buna karşılık alınacak acil önlemlere onay vermesi gerekmektedir. Bu acil önlemler savaş çıkması, askere alım veya vergilerin arttırılması olabilir. Acil önemlerin alınması için normal siyasi sürecin dışına çıkılması gerekmektedir. İşlevsel aktör ise referans nesnesi ya da güvenikleştirici aktör olmadan güvenlik alanındaki kararları önemli derecede etkileme kapasitesi bulunan aktörler olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan medya kuruluşları işlevsel aktöre olarak nitelendirilebilecek en önemli örneklerden birisidir. (Buzan vd, 1998: s.24-32-36)

Güvenlik araştırmaları yapan akademisyenlerin yukarıda ifade ettiğimiz güvenikleştirme sürecine uygun olarak en çok dile getirdikleri örneklerden birisi ABD Eski Başkanı George W. Bush’un 2002 yılında yaptığı *Şer Ekseni* konuşmasıdır. Bush, 11 Eylül saldırıları sonrasında Irak lideri Saddam Hüseyin’in nükleer silahlar ile dünya barışını tehdit ettiğini ve kendi ülkesinde insan hakları ihlallerinde bulunduğunu söyleyerek Saddam’ı Batı medeniyetine karşı bir güvenlik problemi olarak nitelendirmiştir. Bush, varlığa dayalı güvenlik tehdidi söylemini

dillendirerek güvenlikleştirici aktör olmuştur. Bush'un söylemini Amerikan halkına ve dünyaya ulaşmasında önemli role sahip olan medya kuruluşları işlevsel aktör olmuşlardır. Güvenlik tehdidi söyleminin ulaştığı Amerikan halkı ve diğer ülkeler referans nesnesi olmuşlardır. Söz konusu güvenlikleştirme eyleminin sonucunda normal siyasi sürecin dışına çıkılarak 2003 yılında ABD, Irak'a askeri müdahalede bulunmuştur.

Sonuç olarak Kopenhag Okulu'na göre bir sorun objektif varlık gösterse dahi ancak güvenlikleştirici aktörün söylemi doğrultusunda tehdit olarak nitelendirilebilir ve güvenlikleştirme süreci özneler arası onay sürecini içerir. (Açıkmeşe, 2011: s.66; Elmas, 2016: s.176)

1.2.5. Güvenlik-dışlaştırma

Kopenhag Okulu'nun güvenlik terminolojisine kazandırmış olduğu ve "güvenlik-dışlaştırma" olarak ifade edilen bu kavram güvenlikleştirme teorisinin anti-tezi olarak konumlandırılabilir. Buna göre güvenlik-dışlaştırma eylemi daha önce tehdit olarak algılanmış bir konunun artık tehdit olarak kabul edilmemesidir. Örnek olarak Soğuk Savaş döneminde güvenlik çemberinin içine alınan birçok şey, başka bir ifadeyle güvenlikleştirilen birçok konu, SSCB'nin dağılmasıyla son bulmuş ve böylece güvenlik-dışlaştırılmıştır. (Miş, 2014: s.349-350)

Sorunların güvenlik gündeminden çıkarılmasının Kopenhag Okulu için tercih edilebilir bir yöntem ya da strateji olmasının önemli unsurlarından biri yönetici elitlerin "güvenliği konuşma" tekeliyle ellerinde bulundurmasıyla da ilgilidir. Onlar için her an istenmeyen bir gelişme ortaya çıkması muhtemel olduğu için bu durumda kontrolü ellerinden bırakmak istemeyeceklerdir. (Miş, 2014: s.351) Kontrolü elinden bırakmak istemeyen yönetici elitler, askeri sektörün devreye girmesini sağlayarak özgürlüklerin sınırlandırılmasına ve şiddeti meşrulaştıracak eylemlerin gerçekleşmesine neden olabilir. (Buzan, 2008: s.116) Güvenlik-dışlaştırma kavramında, güvenlik önlemlerinin sınırları çizilemeyecek kadar genişlemesi yerine, tehditlerin güvenleştirilerek olağanüstü durumdan normal politika alanına geri döndürülmesi savunulmaktadır. (Buzan vd 1998: s.201)

1.3. GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

Uluslararası göçlerin artan yoğunluğu ve etkileri, göç konusunu günümüz toplumları ve devletleri için önem taşıyan bir politik gündem haline gelmiştir. AB çerçevesinden baktığımız zaman halkın ve medyanın ilgisini çeken göç problemi, güvenlikleştirmenin uygulandığı alanlardan birisi olmuştur. (Şemşit, 2010: s.55)

İnsan hakları, barış ve demokrasi değerlerinin kalesi olan AB, uluslararası göç hareketlerinde uzun yıllar boyunca en önemli çekim merkezlerinden biri olsa da son yıllarda göç olgusuna ve göçmenlere giderek artan oranda güvenlik kaygılarıyla rol biçme eğilimi ile dikkat çekmektedir. (Mandacı ve Özerim, 2013: s.106) Devletlerin sosyal, ekonomik ve siyasi nedenlerle gerçekleşen göçe dış kaynaklı olarak bakması ve kontrol gerektiren bir olgu olarak algılaması göçü yeni bir güvenlik sorunsalı içine dâhil etmektedir. (Elmas, 2016: s.179) Bu kapsamda göçe yönelik alınan önlemler, göç hareketlerinin düzenlenmesinden ziyade sınır güvenliğinin artırılıp göçün önlenmesine odaklanmıştır. Göçün güvenlikleştirilmesi, göç sorununun doğası ve şiddeti konusunda yanlış algılamalara neden olmaktadır. Ayrıca göçün güvenlik bağlamında tanımlanması ve güvenlik odaklı politika araçları ile yönetilmesi; çok kültürlü toplumların oluşturulması, işgücü piyasasındaki gelişmeler, refah yaratılması ve AB'nin dünyadaki imajı açısından olumsuz sonuçlara yol açabilecektir. (Şemşit, 2010: s.56-58)

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme sürecinde söylemlerin önemini vurgulaması güvenlik araştırmalarında yöntem tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Didier Bigo ve Jef Huysmans'ın öncülüğündeki Paris Okulu, Kopenhag Okulu'nun aksine güvenlikleştirme sürecinde söylemlerden çok uygulamaların belirleyici olduğunun altını çizmişlerdir. Huysmans'ın deyimi ile bürokratik yapıların veya güvenlik uygulamalarını yürüten makamların nüfus profili oluşturması, risk değerlendirmesi yapması ya da pro-aktif önlemler alması bu süreçte daha aktif rol oynamaktadır ayrıca 1980'lerin ortasından itibaren göçmenliğin politik bir sorun haline geldiğini de vurgular. Göçmenler artık topluluk ve iç pazar için tehdit olarak görülmüşlerdir. Bu yaklaşım Avrupa Topluluğu'nun kurumsal yapısını güçlendirerek göçü güvenlikleştiren düzenlemeleri hayata geçirmesini hızlandırmıştır. Schengen Anlaşması ve Dublin Sözleşmesi gibi güvenlik odaklı göç politikalarının gerçekleştirilmesiyle sınır güvenliğinin katılaştırılarak, iç ve kültürel güvenliğin

sağlanması ve refah devleti krizinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir. (2000: s.756-758) Bigo ise politikacıların ülke sınırları üzerindeki kontrollerinin sembolik olduğunu ve sürekli onları kaybetme korkularıyla yaşadıklarını söylemektedir. Politikacıların ve güvenlik kurumlarının çalışanlarının alışkanlıkları ve izlenecek çıkarları yabancıda değil göçmen kavramıyla bağlantılıdır. (2002: s.65)

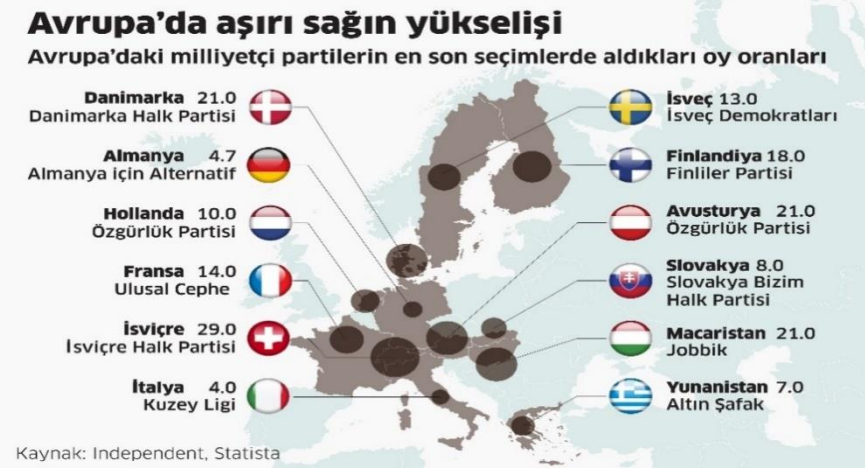
Sandra Lavenex ise Dublin Sözleşmesi'nin göçü kısıtlayıcı etkilerini vurgulamıştır. Dublin Sözleşmesi'nde sığınmacıların hangi ülkeler üzerinden AB'ye giriş yaptığının tespit edilebilmesi için parmak izi bilgilerinin değiş tokuşuna dayanan Eurodac'ın kurulması Avrupa'da göçün güvenlikleştirici yönünü ortaya koymuştur. Ayrıca bir AB bölgesindeki yasadışı göçmenlerin geri gönderilmesine yönelik komşu ülkelerle yapılan anlaşmalar "Kale Avrupa"sı tanımını ortaya çıkarmıştır. (Lavenex, 1999)

Elizabeth Farny'e göre AB içinde göçün güvenlikleştirilmesini sağlayan ana faktör Schengen Bölgesi'dir. İç sınırların kaldırılması ile serbest dolaşımı sağlayan bu sistem ile göçmenler AB refahına bir tehdit olarak görülmüştür. Bu sebepten ötürü göç güvenlik konusu olarak ele alınmış ve üçüncü ülke vatandaşlarına sunulan hakların azaltılması için meşruiyet yaratmıştır. (Farny, 2016)

11 Eylül sonrasında terör ile göçün giderek birbiri ile ilişkilendirilerek ele alınması söylemleri artmıştır. Mart 2004'te Madrid, Temmuz 2005'te Londra, Mart 2012'de Toulouse ve Ocak-Kasım 2015'te Paris'te yaşanan terör olaylarına yerleşik göçmenlerin karışması, sadece düzensiz göçmenlere değil, yasal bir şekilde ülke içerisinde yaşamaktan olan göçmenlere karşı da bir güven sorunu doğurdu. Bunun neticesinde toplumsal uyum, ulusal kimlik ve vatandaşlık kavramları sorgulanmaya başlandı. (Akçapar, 2012: s.566)

Ulusal güvenlik teması altında göçün güvenlikleştirmesini retorik yoluyla bir propaganda haline dönüştüren aşırı sağ partiler, ırkçılığın yükselişine sebebiyet vermişlerdir. Bunun bir sonucu olarak Avrupa'da aşırı sağ partiler yükselişe geçmişlerdir. Öteki olarak adlandırdıkları göçmenlerin toplumdan dışlanmasıyla sosyo-ekonomik sorunların çözülebileceğini düşünen aşırı sağ partiler homojen bir toplum yapısını savunmaktadırlar. Şekil-1'de Avrupa genelinde yapılan son seçimlerde ki aşırı sağ partilerin almış oldukları oy oranları gösterilmektedir.

Şekil 1: Avrupa'da Sağ Partilerin Son Seçimlerdeki Oy Oranları

Kaynak: (Bloomberg, 2016)

Radikal sağın daha güçlü köklerinin bulunduğu Avusturya'da, Halk Partisi'nin lideri Sebastian Kurz'un 2017 genel seçimleri kampanyası boyunca verdiği vaatlerden bazıları şunlardı: Avrupa'ya göç yollarının kapatılması, AB'nin Avrupa'daki göçmenlere yardımlarının sınırlandırılması, beş yıl Avusturya'da yaşamamış olan yabancıların yardımlardan muaf tutulması. Nitekim gerçekleştirilen seçimler sonucunda oyların %31,5'ini alarak birinci parti oldu. (BBC News, 2017)

İtalya'da ise yükselişe geçen aşırı sağcı Kuzey Ligi Partisi lideri Matteo Salvini, göçmen karşıtlığı ile kamuoyunda sıkça yer bulmaktadır. İçişleri Bakanlığı görevini yürütürken Sicilya Adası'na gerçekleştirdiği ziyarette Sicilya'nın Avrupa'nın mülteci kampı durumuna düştüğünü belirterek bunun sonlanmasını dile getirmiştir. (Yıldızoğlu, 2019) Çıkarttığı güvenlik kararnamesi ile insani koruma statüsünü iptal eden Salvini, Temmuz 2019'da 131 göçmeni taşıyan İtalyan sahil güvenlik gemisi Gregotti'nin limanlara yanaşmasını ve göçmenlerin bir hafta boyunca gemiden inmelerini izin engellemesi eyleminden yargılanmıştır. (Övgü, 2020)

II. Dünya Savaşı'nın mimarı olan Almanya'daysa, savaş sonrası dönemde aşırı sağ partilere siyaset içerisinde çok kısıtlı bir alan bulunmaktadır. Savaş suçları ve Nazi geçmişinden ötürü Almanya aşırı sağ hareket konusunda daha hassas bir konumdadır. (Öner, 2014: s.172) Aşırı sağ hareketin Almanya'daki ilk temsilcisi 1964'te Friedrich Thielen tarafından kurulan Almanya Ulusal Demokratik Partisi

(NPD) olmuştur. Siyaseten pek başarı gösteremeyen NPD, çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu göçmenlerin Almanya'yı terk etmesini istediğini sık sık dile getirmiştir. Almanya'da göçmen karşıtlığıyla öne çıkan aşırı sağ partilerden birisi de 2013'te kurulan Almanya için Alternatif (AfD) partisidir. 2017'de Almanya Genel Seçimleri'nde temsil edilme hakkını elde etmiştir. AfD, Almanya ve Avrupa sınırlarının göçmenlere kapatılması gerektiğini savunmaktadır. Yüksek göçmen popülasyonunun Alman toplumunun toplumsal ve kültürel yaşantısını olumsuz etkileyeceğini inanarak göçmen sayısının denetim altına alınması gerektiğini savunmaktadır. (DW, 2019)

Fransa'da ise Marine Le Pen'in lideri olduğu Ulusal Cephe partisi küreselleşme ve göçmen karşıtı söylemleriyle sağ görüşü temsil etmektedir. 1972'de Jean-Marie Le Pen'in kurmuş olduğu Ulusal Cephe ilk yıllarından beri göçmenliğin Fransız ulusal kimliğine karşı tehdit oluşturmasından olayı azaltılması çağrılarında bulundu. Son yıllarda parti, özellikle Kuzey Afrika ve Orta Doğu'dan gelen Müslüman göçüne hala karşı çıkmaktadır. Marine Le-Pen 2011'de New York Times'a verdiği demeçte peçe takmanın, Fransız kültürünün İslamleştirilmesinin buzdağının görünen ucu olduğu konusunda uyarıda bulunmuştur. (NY Times, 2011) 2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimleri adaylığı iken yasadışı göçmenlere yönelik Paris'te yaptığı konuşmada: *"Ancak onlara şunu söylüyorum: Eğer ülkemize geliyorsanız bakımınızın üstlenilmesini, sizinle ilgilenilmesini ve çocuklarınızın ödeme olmadan olmadan eğitim almasını beklemeyin."* (BBC News, 2016) diyerek ancak ülkede yasal olarak bulunan göçmenlerin bu haklardan faydalanacağını belirtmiştir. Yine 2017 Cumhurbaşkanlığı adaylığı iken bulunmuş olduğu vaatler şu şekildedir: *"Fransa'ya gerçekleşen yasal göçün 200.000 den 10.000'e düşürülecektir. Fransa'da yasal olarak ikamet eden eş veya aile üyeliği ile verilen göçmenlik hakları sona erecek ve yasadışı göçe karşı sıfır tolerans politikası uygulanacaktır. Ayrıca belirli bir süre Fransa'da ikamet eden yasadışı göçmenlerin göçmenlik haklarının sonra erdirilerek, iş ve sosyal konut için yabancılar yerine Fransızlara öncelik verilecektir."* (France 24, 2014)

Aşırı sağ ve göçmen karşıtı söylemlerin son yıllarda yükseldiği bir diğer Avrupa ülkesi de Macaristan'dır. 2015'te Macaristan'da polisten kaçan mültecilere ve göçmenlere çelme takarken yakalanan Petra László göçmen karşıtlığının öznesi

olarak kamuoyunda yer aldı. (Demirkan, 2016) Macaristan, Arap Baharı sonrasında göç sorunuyla yoğun bir şekilde uğraşmıştır. Göç sorunu Macaristan Başbakanı Victor Orban ve AB arasındaki ilişkilerin bozulmasına neden olmuştur. Mültecilere ve göçmenlere karşı sert tutumu ile politikalarıyla tepki çeken Orban'ın göçmenlere yönelik ifadeleri: '*Göçmenlerin toplandığı bir ülke olmak istemiyoruz. Nerede yardım gerekiyorsa, oraya yardım eli uzatıyoruz. Bu konuda bir şüphe yok zaten. Korunması gerekenleri koruruz, ancak ne bugün ne de gelecekte göçmenleri istemiyoruz. Çünkü göçmen ülkesi olmak istemiyoruz. Bizim kendi sorunlarımız, demografik problemiz var bunları göçle değil, kendi politikalarımızla çözmeliyiz.*' şeklinde olmuştur. (Euronews, 2018) Göçmenlere karşı sert tutumunu sürdüren Macaristan, 2018'de anayasasına mülteci karşıtı önlemler eklemiştir. Bu önlemler artık Macaristan'a mülteciler için güvenli sayılan ülkeler üzerinden gelen ve o ülkelerde tehdit altında olmayan mültecilerin Macaristan'dan sığınma hakkı almasının önü kapatılmıştır. Göçün güvenlileştirilmesine sebebiyet veren örnekleri sıraladıktan sonra sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki Avrupa'daki karar vericilerin odağında hala sıkı güvenlik önlemleri alarak göçmenleri dışlayan tavırları devam etmektedir. Alınan sıkı önlemler, insanları çok daha tehlikeli yollara sürükleyerek insan kaçakçılarına muhtaç bırakmaktadır. Bu anlamda göç kavramının aktörler tarafından dışsallaştırılarak bir insan hakkı olması yönünden değil de bir güvenlik sorunu paradigmasıyla ele alındığını söyleyebiliriz.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AB'NİN GÜVENLİK ODAKLI GÖÇ POLİTİKALARI

Söz konusunu bölümümüzde AB'nin geçmişten günümüze kadar sürdürdüğü güvenlik odaklı göç politikası oluşturma süreci incelenecektir. Bu bağlamda AB'nin güvenlik odaklı göç politikasını oluşturmada önemli yere sahip olan antlaşmalar, çok yıllık programlar ve dış sınırların yönetiminde faaliyete geçirdiği uygulamalar incelenerek "AB niçin ortak göç politikası oluşturma yoluna gitti?" sorusunun cevabı aranacaktır.

2.1. AB ORTAK GÖÇ POLİTİKASININ GELİŞİM SÜRECİ

Uluslararası sistemde göçün tarihine baktığımızda, iş gücü göçü geçmişinin 18. yüzyılın sonlarına kadar dayandığı gözükmektedir. 19. yüzyılda İngiltere, Almanya, İtalya ve İspanya gibi bazı Avrupa ülkelerinden Kuzey ve Güney Amerika, Kanada ve Avustralya gibi deniz aşırı ülkelere doğru gerçekleşen kitlesel bir iş göçü olmuştur. (Ulan, 2016/2: s.44) 20. yüzyılda Avrupa içerisindeki göç hareketlerini etkileyen en önemli olay ise II. Dünya Savaşı olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın küresel çapta yarattığı altyapı, ekonomi ve nüfus tahribatı savaş sonrası Avrupa'yı sanayileşme ve ekonomik gelişim sürecinde emek gücünün eksikliği konusunda etkilemiştir. Avrupa bu süreçte emek gücü eksikliğini misafir işçiler ile çözmüştür. (Koçak ve Gündüz: 2016: s.67) Almanya ve Belçika ucuz işgücü için Türkiye ve Kuzey Afrika'dan misafir işçileri kabul etmiştir. İngiltere, Fransa ve Hollanda ise sömürgeci geçmişe sahip olduklarından ötürü emek gücü açığını kendi kolonilerinden göçmen kabul ederek karşılamıştır. 1950'li ve 1960'lı yıllarda gerçekleşen işçi göçleri hükümetler, OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ve ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) gibi uluslararası örgütler tarafından kabul görmüş ve desteklenmiştir. (Ulan, 2016/2: s.45)

1970'li yılların başında Avrupalı devletler dış göçü kontrol altına almaya karar vermişlerdir. 1973 Arap-İsrail savaşının sonucu olan Petrol Krizi dünyada maliyet fiyatlarını yükseltmiştir. Petrol Krizi'nin kısa vadede en keskin etkisini ise sanayi atılımları yapan Avrupa hissetmiştir. Ekonomik durgunluğa uğrayan ve istihdamın azaldığı Avrupa'da hükümetler çözümü göçü engelleyici politikalara başvurmakta bulmuştur. (Yılmaz ve Kalkan, 2017: s.185)

Avrupa ülkeleri yasal ve yasal olmayan göçü kontrol etmeye yönelik çeşitli düzenlemeler gerçekleştirmiştir. İlk düzenleme 1972 yılında Fransa tarafından gerçekleştirilmiştir. 1974'te Avrupa Ülkeleri kendi işverenlerinin Avrupa Toplulukları üyesi olmayan devletlerden işçi alımını yasaklayarak göç üzerindeki kontrolü katılaştırmıştır. Hollanda'da ise 1970'li yılların sonuna doğru göçü kontrol altına almaya yönelik önlemleri uygulamaya başlamıştır. İngiltere ise 1971'de çıkardığı bir yasa ile Commonwealth (İngiliz Devletler Topluluğu) ülkelerinden göçü sınırlama yoluna gitmiştir. (Gençler, 2010: s.176) 1960 ve 1970 yılları arasında dokuz Avrupa ülkesindeki göçmen işçi sayısı 2,5 milyondan 5,4 milyona yükselmiştir. 1973 yılında ise bu sayı pik noktasına ulaşarak 6,3 milyon olmuş ve 1987 yılına geldiğinde 5,8 milyona kadar gerilemiştir. (Dearden, 1997: s.3) Bu dönemde göçmenler artık *yabancı* olarak tanımlanmış ve bu yabancıların topluma uyum sorunları tartışma konusu haline gelmiştir. (Tekin, 2011: s.47)

1980'li yıllarda Avrupa'ya yönelen göçün karakteristik özellikleri değişmiştir. Avrupalı devletler yasal ve yasadışı göçlere yönelik katı düzenleme yollarına gitmesine rağmen Avrupa'da çalışan misafir işçiler aile birleşmesi yoluyla diğer aile fertlerini de beraber yanına getirmiş ve yerleşik olmaya başlamışlardır. Özellikle Federal Almanya'nın *aile birleşimi* yasası ile Avrupa'ya yerleşen yabancı sayısında düzenli bir artış olmuştur. (Ultan, 2016/2: s.46) Bu dönemde göçe karşı duyulan kaygı ekonomik yönden ziyade toplumsal ve politik bir tartışma konusu olmuştur.

Soğuk Savaşın sona ermesi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'daki kitlesel göç hareketlerini etkileyen bir diğer önemli olay olmuştur. Doğu Bloku'nun çökmesi ve Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla göçün istikameti Doğu Avrupa ülkelerinden AB ülkelerine doğru yönelmiştir. Bu dönemde en yüksek göç hareketi 1992 yılında gerçekleşmiş, İspanya, Portekiz ve İtalya en çok dış göç alan ülkeler olmuşlardır. Soğuk Savaş sonrası düzenlemeler ile sınırları tekrar düzenlenen Almanya ise en çok iltica başvurusu alan ülke olmuştur. (Koçak ve Gündüz, 2016: s.68) Diğer yandan Sovyetler Birliği'nin parçalanmasından sonra ortaya çıkan illegal yapılar fakirlik ve zulüm altındaki çoğu göçmeni bazı bedeller karşılığında yasadışı bir şekilde AB sınırlarına girmelerini sağlamıştır. (Çelik ve Şemşit, 2019: s.284-285) 11 Eylül olayları sonrasında ise terör ve göç kavramları birbirleriyle

ilişkilendirmiştir. 11 Eylül olaylarına karışan teröristlerin göç yollarını kullanmaları, sonrasında Madrid, Toulouse ve Londra'da yaşanan terör olaylarına göçmenlerin karışması ülkelerde göçmenlere yönelik bir güven sorunu doğurmuştur. Bu gelişmeler ışığında AB göç hareketlerini devletlere ve topluma yönelik bir tehdit olarak algılamış ve göç hareketlerini kontrol altına almak için ortak güvenlik politikaları üretme yoluna gitmiştir.

2.2. ANTLAŞMALAR VE ÇOK YILLI PROGRAMLAR

Söz konusu başlığımızda 1985 Schengen Antlaşması ile başlayan ve günümüzde Yeni Göç ve İltica Paketi'na uzanan AB ortak göç politikasının oluşturulması süreci incelenecektir. Bu kapsamda sırasıyla AB'nin göç politikalarını düzenleyen antlaşmalar, çok yıllık programlar ve dış sınırların yönetiminde uygulanan yöntemler alt başlıklarımız olacaktır. Bu başlığımızda AB'nin dış sınırların yönetiminde hangi sistemlerden faydalandığı ve göçmenler, mülteciler ve sığınmacılara yönelik hangi düzenlemelerin yapıldığı incelenecektir.

2.2.1. Schengen Antlaşması

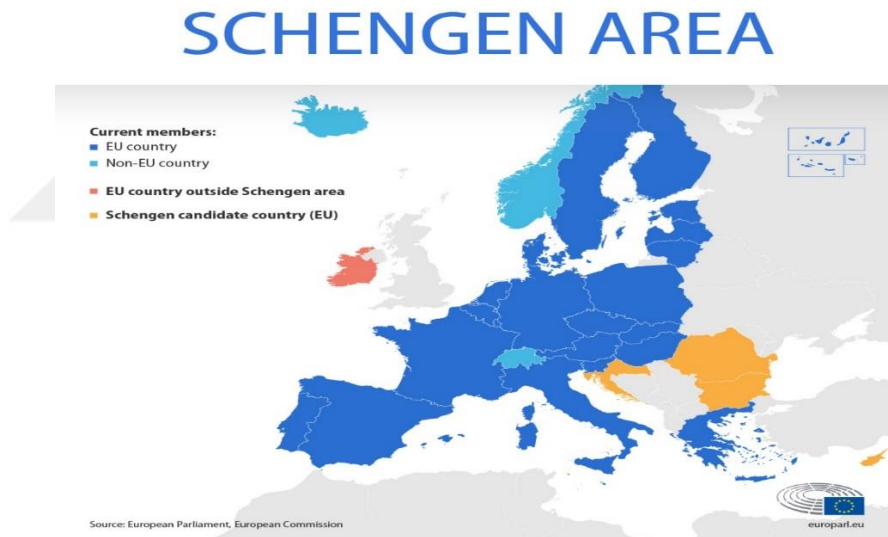
1945-1973 yıllarını kapsayan Avrupa'daki endüstriyel büyümede Avrupalı devletler eksik olan emek gücü ihtiyaçlarını üçüncü dünya ülkelerinden gelen misafir işçilerle karşılamıştır. 1973'teki Petrol Krizi'nden sonra Avrupalı devletler açısından sorun siyasal bir hale gelmiş ve göçleri engellemeye yoluna başvurmuşlardır. (Yılmaz ve Kalkan, 2017: s.183)

AB düzeyinde bakıldığında göç konusunun üye devletler açısından 1980'lerden itibaren siyasallaştığı ve üye devletlerin bu dönemde özellikle Ortak Pazar hazırlıklarına dayalı bir bütünleşme ve göç politikasında ise korumacı bir yaklaşıma dayalı işbirliği çalışmalarında bulunduğunu söylemek mümkündür. (Sönmez, 2014: s.209) İşbirliği arayışları neticesinde Fransa ve Almanya'nın somut atılımlarıyla 1984 tarihinde gerçekleşen Fontainebleau Zirvesi'nde vatandaşların serbest dolaşımına yönelik koşulların tamamlanması tavsiye edilmiştir. (Ombudsman, 1985)

14 Haziran 1985 tarihinde Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg arasında imzalanan Schengen Anlaşması ile iç sınırlardaki kontroller

kaldırılmış ve ortak dış sınırlarda güvenliğin artırılması için girişimler başlatılmıştır. Anlaşmanın uygulamasına yönelik sözleşme ise 19 Haziran 1990 tarihinde onaylanmış ve 26 Mart 1995'ten itibaren yürürlüğe girmiştir.(Sönmez, 2014: s.209) Böylece üye devletler vize, göç, sığınma ve polis işbirliği konularında ortak politika oluşturma sürecini başlatmışlardır. Schengen Bölgesi'ne İtalya 1990, İspanya ve Portekiz 1991, Yunanistan 1992, Avusturya 1995, Danimarka, İsveç, Finlandiya 1996 yılında anlaşmayı imzalayarak dâhil olmuşlardır.(Sönmez, 2014: s.209) Schengen Anlaşması'na İngiltere ve İrlanda taraf değildir. Schengen hükümleri, birliğin iç sınırlarındaki kontrolü kaldırırken dış sınırlardaki kontrollerde güvenliğin artırılması için girişimlerin yapılması gerektiğini belirtmektedir. (Official Journal of the European Communities, 2000)

Şekil 2: Schengen Bölgesi

Kaynak: (European Parliament, 2018)

Yukarıdaki harita Schengen Bölgesi'ne dâhil olan AB üyeleri ve AB üyesi olmadığı halde bölgeye dâhil olan ülkeleri ve bölge adayı ülkeleri göstermektedir. Günümüzde Schengen Bölgesi'nde 26 ülke bulunmaktadır. Haritada da belirtildiği üzere İsveç, Norveç ve İzlanda AB üyesi olmamalarına rağmen bölgeye dâhillerdir. Monaco, San Marino ve Vatikan ise sınırların dâhilinde olmalarına rağmen bölge kapsamında yer almamaktadırlar.

AB Vatandaşları ve Schengen Bölgesi'nde yer alan ülkelerin vatandaşları ile aileleri, AB üyeleri ülkelere onay almaksızın giriş-çıkış yapma hakkına sahiptirler. Schengen Anlaşması'nın 21. maddesine göre, vize hakkına sahip olan ve bir Schengen ülkesi sınırlarına giriş yapan üçüncü ülke vatandaşları, vizelerinin geçerli olduğu süre esnasınca serbestçe dolaşabilirler. Fakat üçüncü ülke vatandaşları Schengen Bölgesi'ne üç ayı geçmeyecek şekilde vize alabilmektedirler. Üçüncü ülke vatandaşlarının bölgeye giriş yapabilmeleri anlaşmadaki şartları yerine getirmek zorundadırlar. Bu şartlar: Geçerli bir seyahat belgesi ve izni olması, gerekiyorsa Schengen Bölgesi'ne giriş amaçlarını, orada geçirecekleri süreyi ve maddi yeterliliklerini kanıtlayan belgeleri ortaya koyması, Schengen Bilgi Sistemi'nde (SIS) giriş yasağının olduğuna dair bilgi bulunmaması ve taraflar tarafından tehdit unsuru olarak nitelendirilmemesidir. (European Convention, 2000)

Anlaşma göç konusunda ortaya koymuş olduğu bir diğer önemli gelişme, Schengen Bilgi Sistemi (SIS) olarak adlandırılan veri tabanı sistemidir. Bu sistem Schengen Bölgesi'ndeki devletlerin iç sınır kontrollerinin yapılması ve iç güvenliğin korunmasına yardımcı hususunda kurulmuştur. Sistem aynı zamanda üye devletlerin vize bilgilerini birbirleriyle paylaşmalarına olanak sağlar. Bu sistem polis ve sınır sorumluları gibi yetkili ulusal makamlar, SIS'te oluşturulan veri tabanına erişerek kayda geçen üçüncü dünya ülke vatandaşları hakkındaki uyarılara ulaşarak, giriş yasakları bulunan kişilerin bölge sınırları içerisinde bulunan devletlerde kontrolsüz bir şekilde seyahat etmelerinin önüne geçmektedir. SIS uyarıları aynı zamanda yetkililere şüpheli bir durumla karşılaştıkları zaman gerekli prosedür bilgisini de sağlamaktadır. Schengen Bölgesi'ndeki devletlerin vatandaşları bu veri tabanındaki verilere erişme, verilerin düzeltilmesi yahut verilerin silinmesini talep etme haklarına sahiptirler. (European Convention, 2000) AB'nin bu uygulaması dünyadaki algıları değiştirmiş, iç sınırları yok olan lakin dış duvarları yükselen bir *Kale Avrupası* olarak tanımlanmasına neden olmuştur. (Kaya ve Aydın, 2013: s.106)

2.2.2. Dublin Tüzüğü

Bir önceki başlıklarda da değindiğimiz üzere 1980'li yıllarda Avrupa'ya yönelen göçün karakteristik özelliği değişmeye başlamıştır. Özellikle aile birleşimi ile yerleşik göçmen nüfusunun artışı başta olmak üzere sığınmacı sayısının artması ve yasadışı ikametın yaygınlaşmasıyla göçün kontrol altına alınabilmesi için daha

etkin politikalara ihtiyaç duyulmuştur. Avrupa topraklarına yapılan iltica başvurularının değerlendirilmesinden sorumlu olacak devleti belirlemeye yönelik kıstasların yer aldığı Dublin Tüzüğü 15 Haziran 1990 tarihinde imzalanmış ve 1 Eylül 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu tüzük 2003 ve 2013 yıllarında yapılan düzenlemeler ile geliştirilmiştir. (Hekimler, 2018: s.23) Dublin Tüzüğü'nün imzalandığı ilk tarihte yalnızca 12 AT ülkesinin imzası bulunurken son düzenleme ile tüm AB üye devletleri ve Schengen Bölgesi'ne dâhil olan devletler tüzüğe taraf olmuşlardır. 9 bölüm ve 49 maddeden oluşan tüzükte üye devletlerin sorumluluk halleri üçüncü bölümde yer alan 8-15. maddelerde belirtilmiştir. 2013 yılında yapılan düzenlemede söz konusu maddelere göre üye devletlerin sorumluluk halleri aşağıda sıralandığı gibidir (European Parliament& Council, 2013):

- Sığınmacının refakatsiz çocuk olduğu durumda eğer varsa ailesinin veya kardeşinin bulunduğu devlet eğer bu durum söz konusu değilse iltica başvurusunun yapıldığı devlet,
- Sığınmacının ailesinin menşe ülkesinde olup olmadığı gözetilmeksizin iltica talebini değerlendiren ilk devlet,
- Sığınmacının düzensiz geçiş yapması durumunda sınır geçişinin yapıldığı ilk devlet,
- Sığınmacı tarafından iltica talebi yapılan ilk devlet,
- İltica başvurusunda bulunan sığınmacılara geçerli ikamet belgesi sağlayan devlet,
- Sığınmacıyı vize/ikamet gereksinimlerinden muaf tutan devlet ve,
- Üçüncü bir ülkenin vatandaşı veya vatansız bir kişi bir üye devletin hava alanının uluslararası geçiş bölgesinde sığınma başvurusunda bulduysa bu devlet talebi değerlendirmekle yükümlüdür.

Sığınmacıların düzensiz geçiş yaptığı durumlarda üye devletlerin sorumluluk kıstasları 13. maddede detaylandırılmıştır. Söz konusu maddeye göre sığınmacıların sınır geçişi yaptıkları ilk devlet geçiş tarihinden itibaren 12 ay boyunca sığınmacıların başvurularını değerlendirmekle yükümlüdür. Yine söz konusu maddenin bir diğer detayı ise giriş koşullarının belirlenmediği durumlarda sığınmacının son 5 ay boyunca ikamet ettiği devlet sorumluluk sahibidir. (European Parliament & Council, 2013)

Üye devletlerin sorumluluk kıstaslarını belirleyen Dublin Tüzüğü'nün pratikte sorumsuz bir şekilde işlemesi için Eurodac adı verilen veri tabanı sistemi 15 Ocak 2003'te faaliyete geçirilmiştir. (European Commission, 2013) Sistemin temelinde üye devletlerin merkezi sistem aracılığıyla bilgi alışverişi yapması yatmaktadır. Üye devletler sığınma başvurusunda bulunan şahısların ve düzensiz geçiş yaparken tespit edilen göçmenlerin parmak izi, cinsiyet, menşe ülke bilgilerini toplamaktadırlar. Toplanan bilgiler sığınma başvuruları ya da düzensiz göç tespiti durumunda karşılaştırma yapılabilmesi için ilgili makamlar tarafından kullanılmaktadır. Eurodac yönetmeliğine göre sığınma başvurusunda bulunan şahısların verileri on yıl, tespit edilen düzensiz göçmenlerin verileri ise iki yıl boyunca veri sistemlerinde saklanmaktadır. (European Parliament & Council, 2013) Dublin Tüzüğü ve Eurodac sistemi ile sığınmacıların birden fazla üye devlete başvuruda bulunmasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

2.2.3. Maastricht Antlaşması

1980'li yıllarda Avrupa'daki devletlerin arasında serbest ticaret bölgesinin bulunmaması AET'nin önemli sorunlarından birisi olmuştur. Avrupa içerisinde ortak Pazar oluşturma yoluyla ortaya çıkan topluluk üye devletlerin arasındaki ekonomik engelleri ortadan kaldırmak ve ekonomik uyumu arttırmak gayesiyle 17 Şubat 1986 tarihinde Lüksemburg'da bir araya gelerek Avrupa Tek Senedi'ni (ATS) imzalamışlardır. (AB Başkanlığı, 2020)

Schengen süreci ile iç sınırları kaldırmış olan topluluğun Avrupa Tek Senedi ile ortak pazarı hedeflemesinin Maastricht'e giden sürecini süratlendirdiğini söylemek mümkündür. ATS'nin 30. maddesi Avrupa Topluluğu üyelerinin ortak dış politika oluşturma hususunda taraf devletlerin iş birliği içerisinde olacağını belirtmesi açısından önemlidir. (İKV, 2007) Göç-iltica konusunda işbirliği ve topluluğun bütünleşme süreci devletlerarasındaki ortaklık sürecini yoğunlaştırmıştır. Böylece AT, 7 Şubat 1992 tarihinde Maastricht Antlaşması'nı imzalayarak Avrupa Birliği adını almıştır. Bu antlaşma 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Uşar, 2010: s.47)

1993 Yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'nın Ortak Hükümler başlığında yer alan A maddesinde '*kararların vatandaşlara mümkün olan en yakın*

şekilde alındığı, Avrupa halkları arasında kesintisiz ve daha sıkı bir birlik'' hedeflendiği belirtilmiştir. (İKV, 2007) Ortak Hükümler başlığının B maddesinde ise birliğin hedefleri şu şekilde belirtilmiştir;

- Bu antlaşma hükümleri uyarınca özellikle iç sınırların kalktığı bir alanın yaratılması, ekonomik ve sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi,
- Bir Birlik vatandaşlığı kurulması yoluyla üye devlet uyruklarının haklarının ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi,
- Ortak bir savunma kavramına götürecektir şekilde belli bir vadede ortak savunma politikasının yürürlüğe konması yolu ile uluslararası sahnede kimliğini beyan etmesi ve,
- Yargı ve içişleri alanında sıkı bir işbirliğinin geliştirilmesidir.

Şekil 3: Maastricht'te Belirlenen Üç Sütunlu Yapı

Avrupa Toplulukları	Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası	Güvenlik Güçleri ve Adalet Alanında İş Birliği
<p>Avrupa Topluluğu (AT):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gümrük birliği ve tek pazar • Ortak Tarım Politikası • Ortak Balıkçılık Politikası • AB rekabet hukuku • Ekonomik ve parasal birlik • AB vatandaşlığı • Eğitim ve kültür • Trans-Avrupa Ağları • Tüketici hakları • Sağlık hizmeti • Araştırma (ör. Yedinci Çerçeve Programı) • Çevre hukuku • Sosyal politika • İltica politikası • Schengen Anlaşması • Göç politikası <p>Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (ECSC, 2002'ye kadar):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kömür ve çelik endüstrisi <p>Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nükleer enerji 	<p>Dış siyaset:</p> <ul style="list-style-type: none"> • İnsan hakları • Demokrasi • Dış yardım <p>Güvenlik politikası:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası • AB Savaş Grupları • Helsinki Headline Goal Force Catalogue • Barış gücü 	<ul style="list-style-type: none"> • Uyuşturucu ve silah kaçakçılığı • Terörizm • İnsan ticareti • Organize suç • Rüşvet ve dolandırıcılık

Kaynak: Maastricht Antlaşması

Yukarıdaki maddelerle belirtilen birlik hedefleri AB'nin üç sütun olarak bilinen Adalet ve Güvenlik İşlerinde İşbirliği, Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası, Ekonomik ve Parasal Birlik politikalarının temelini oluşturmaktadır. AT'nin AB'ye dönüşerek küresel bir aktör olarak ortaya çıkması isteği Maastricht Antlaşması'nı önemli kılmaktadır. Maastricht Antlaşması'nın gündeme getirmiş olduğu bir diğer önemli kavram ise *Avrupa Vatandaşlığıdır*. Bu kavram ile birliğin sadece uluslararası

bir örgüt yapısında kalmak istemediğini ve ulus-üstü yapıya dönüşmeyi amaçladığını ortaya koymaktadır.

Anlaşmanın *Özgürlük, Güvenlik ve Adalet* alanı başlığındaki genel hükümler ibaresinde Birlik, iç sınırdaki kişilere yönelik kontrolleri kaldırmış, iltica, göç, sığınma ve dış sınırların korunması hususunda polis, adli makamlar ve diğer ulusal yetkililer arasında işbirliğine yönelik tedbirler almıştır. (AB Başkanlığı, 2011) Bu tedbirlerin getirisi ise Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL) olmuştur. Europol'un temelleri 70'li yılların başlarında hükümetler arası yapılan toplantılarla kurulan TREVI (Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme et Violence Internationale)'ye dayanmaktadır. Aralık 1975'te Roma'da toplanan bakanlar kurulunda Birleşik Krallık Dışişleri Bakanı James Callaghan tarafından önerilmiş ve kurul tarafından kabul görerek 1976 yılında kurulan bu örgüt terörizme karşı mücadele amacıyla kurulmuştur. Maastricht Antlaşması ile kurulan Europol, TREVI grubunun çalışmalarını devralmıştır. Terörizmin yanı sıra insan kaçakçılığı ve yasadışı göçe karşı işbirliği konularında da görev yapmaktadır. (Bunyan, 1993: s.1)

Antlaşmada Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın, Özgürlük, Güvenlik ve Adalet alanı ile alakalı diğer hükümlerde, üye devletlerin polis veya kolluk kuvvetleri tarafından yürütülen operasyonların geçerliliğini denetlemeyeceğini, üye devletlerin kamu işleyişini korumak için gerekli görmüş olduğu tedbirleri sorgulama yetkisine sahip olmadığını belirtmiştir. Böylece üye devletlerin güvenlik sorunu söylemleri üzerinden göç ve sığınma haklarını kısıtlayıcı önlemler almalarının yolunu açmıştır. (AB Başkanlığı, 2011) Ayrıca antlaşmada birliğin Ekonomik ve Parasal Politika aşamaları için uygulanması gereken kurumsal değişiklikler ve kıstaslar belirlenmiştir. 'Maastricht Kriterleri' olarak adlandırılan bu yaklaşım fiyat istikrarı, bütçe açığı, kamu borç yükü ve faiz konularını içermektedir. (Dilekli ve Yeşilkaya, 2002: s.5)

2.2.4. Amsterdam Antlaşması

1985'te Schengen Antlaşması ile AT üyeleri arasındaki iç sınırların kaldırılmasını takiben 1986'da imzalanan ATS ile AET üyeleri ortak ekonomik pazar oluşturulabilmesi için engelleri kaldırmayı amaçladı. Schengen ve Avrupa Tek Senedi'nin Avrupa'yı götürdüğü Maastricht Antlaşması ile AB'ye dönüşen topluluk yeni bir yapıya bürünmüştür. Maastricht'te ortak bir göç politikası hedefleyen AB,

Amsterdam'da Maastricht sonrası düzenlemelerde bulunmuştur. 29 Mart 1996'da Torino Zirvesi ile başlayan konferansın sonunda 2 Ekim 1997'de dönem başkanlığını yürüten Hollanda'nın başkentinde imzalanmıştır. (Uzuner, 2006: s.16) 1 Mart 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması'nda incelenen konular şunlar olmuştur; Özgürlükler, göç, güvenlik ve adalet alanında işbirliği, ekonomik kalkınma hedeflerinin belirlenmesi, Schengen müktesebatının AB hukukuna dâhil edilmesi ve kriz yönetimi kapasitesinin geliştirilmesi. (Hakverir, 2019: s. 98)

Amsterdam Antlaşması, dış sınırların korunması, göç politikalarına ilişkin yeni kararların alınmış olması açısından önem taşımaktadır. Anlaşmayla göç politikalarına ilişkin üye devletlerin kendi aralarında yapacağı işbirliği yahut anlaşmalar bu konuda belirleyici olmaktan çıkarılmıştır. (Duruel, 2017: s.5) Bunun yerine topluluğun organları olan Parlamento, Konsey, Komisyon ve ATAD göç konusunda yeni düzenleyiciler olmuştur. (Sönmez, 2014: s.213)

Amsterdam Antlaşması ile yapılan değişiklikle Avrupa Topluluğu Anlaşması (ATA) Üçüncü Bölüm IV. başlığında *Vize, Sığınma, Göç ve Kişilerin Serbest Dolaşımına İlişkin Diğer Politikalar* kısmında yeni düzenlemelere yer verilmiştir. Bu başlığa göre özgürlük, güvenlik ve adaleti tesis etme konusunda göç, sığınma ve üçüncü dünya ülkesi vatandaşlarının haklarının korunması konusunda gerekli tedbirlerin alınmasından sorumlu kurum Konsey olmuştur. (İKV:162, s.17)

Göç politikasına ilişkin olarak giriş ve oturma koşulları, ailelerin birleştirilmesi amacına yönelik vizeler dâhil olmak üzere üçüncü dünya vatandaşlarının hangi haklar ve şartları yerine getirdiği takdirde üye devletlerde yaşayabileceğinin tanımı belirlenmiştir. Ayrıca ATA Madde 63'te Konsey, AB sınırları içerisinde, kanun dışı ikamet edenlerin, vatandaşları oldukları ülkelere gönderilmelerinden ve yasadışı göçe yönelik önlemleri almaktan sorumludur. (Bolayır, 2007: s. 18-19) ATA Madde 67'de ise vize, göç ve sığınma ve diğer işbirliği gerektiren konularda Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girişini takip eden beş yıllık bir geçiş süreci içerisinde Topluluk mekanizmalarının karar alıcı statüde olduğu belirtilmiştir. (Sönmez, 2014: s.213) Amsterdam Antlaşması'nda geçen bu ibare üye devletlerin göç, iltica ve vize konularındaki yetkilerinin tamamen kısıtlanmadığını, uluslararası anlaşmalara ve ilkelere bağlı kalmak şartıyla devletlerin

gerekli tedbirleri alma konusunda serbest olduğunu göstermektedir. (Dinan, 2005: s. 480) Amsterdam Antlaşması'nda Schengen müktesabı, AT Antlaşması ve ATA'yı kuran antlaşmalara eklenen protokol ile AB'nin çerçevesi ile bütünleştirilmiştir. Buna göre, AB aday statüsünde bulunan devletlerle gerçekleştirilen müzakerelerde üye devletlerin Schengen Antlaşması'yla alınan kararları kabul etmesi beklenmektedir. Amsterdam'da atılan bu adım ile Schengen AB hukukunun bir parçası haline gelmiştir. (Bolayır, 2007: s.130) Desmond Dinan'a göre Amsterdam Antlaşması AB konumunda değerlendirildiğinde bir mihenk taşı statüsünde değildir. Devletlerin gerekli tedbirleri alma konusunda serbest olmaları, anlaşmanın hükümlerinde birliğin etkisini sınırlı hale getirmektedir. (2005: s.60)

2.2.5. Tampere Zirvesi

AB Konseyi, Amsterdam Antlaşması'nda ortak göç, güvenlik, adalet ve içişleri konularının çözümünü beş yıllık geçiş süresini öngören bir karar mekanizmasında karar kılarak ele almıştır. Schengen müktesabatını da ATA ve ABA (Avrupa Birliği Antlaşması)'ya ekleyerek AB hukukunun bir parçası haline getirmiştir. Konsey, Amsterdam'ın sunmuş olduğu bu olanaklar çerçevesinde Birliğin önemini tanımlamak, Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma politikası dâhil olmak üzere sığınma ve göç konularını detaylı bir şekilde incelemek için 15-16 Ekim 1999'da Finlandiya'nın Tampere şehrinde toplanmıştır.

Tampere Zirvesi'nde ortak göç ve sığınma politikaları dört başlık altında incelenmiştir (European Council, 1999);

- Menşe ülkeler ile ortaklık
- Ortak bir Avrupa iltica sistemi
- Üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarına adaletli muamele
- Göç yollarının yönetimi

Birinci başlıkta Konsey, AB'ye gerçekleşen göçün kaynağında kesilmesi gerektiğine inanmaktadır. Buna göre AB'ye göç veren ülkelerde ekonomik refahı yükseltecek işbirliğine gitmek elzemdir. İnsan haklarına saygılı, demokratik değerlerin üstünlüğünün bulunduğu ve çatışmaların azaldığı ortamları tesis etmek

gerekmektedir. Bu minvalde AB'ye göç veren ülkeler ile kalkınmayı teşvik eden ortaklık girişimleri gerçekleştirilmelidir. (European Council, 1999)

İkinci başlıkta Konsey, Cenevre Sözleşmesi'nde iltica hakkına atıfta bulunarak üye devletlerarasında işbirliğine dayalı bir sistemi kabul etmiştir. Birlik ve üye devletler topraklarına sığınma başvurusunda bulunan insanların bu hakkına saygı gösterilmesi, sığınma isteklerinin ivedilikle değerlendirilerek kişinin zulüm görmüş olduğu yerlere tekrar geri gönderilmemesinin gerekliliğinin altı çizilmiştir. Ayrıca bu başlık altında sığınmacıların kimlikleri ve parmak izlerinin tespitinin sağlanabilmesi adına gerekli olan Eurodac sistemi üzerindeki çalışmaların nihayete erdirilmesi hususuna dikkat çekilmiştir. (European Council, 1999)

Üçüncü başlıkta, AB sınırları içerisinde yasal olarak yaşamını idame ettiren üçüncü dünya vatandaşlarına yönelik ayrımcılık yapılmaması ifade edilmiştir. AB düzeyinde daha güçlü bir uyum politikası ile bu insanların ekonomik, kültürel ve sosyal yaşantıda statü olarak AB vatandaşlarına yaklaştırılmalarının üzerinde durulmuştur. Örneğin; özgürce eğitim alabilmeleri, işçi veyahut serbest çalışan olabilmeleri ve uzun süre yaşadıkları üye devletlerin vatandaşlığına sahip olabilmelerinin önü açılmalıdır. (European Council, 1999)

Dördüncü başlıkta, ilk başlıkta belirttiğimiz üzere AB'ye gerçekleşen göçü kaynağında engelleyebilmek için göç veren ya da göç rotasında transit statüsünde bulunan ülkeler ile işbirliğine gidilerek yasal göç için gerekli şartlar konusunda bilgilendirilme çalışmalarının artırılması ve insan ticaretinin önüne geçilmesi için gerekli ortak adımların atılmasına dikkat çekilmiştir. Yasal göç için gerekli şartlarda bilgilendirme işbirliğinin başarıya ulaşması için üçüncü ülkelerde bulunan AB konsoloslukları ile ortak çalışmalar yapılması gerek görüldüğü takdirde AB vize verme bürolarının kurulması gerektiği işaret edilmiştir. (European Council, 1999)

Zirvede, Avrupa kamuoyunda sık sık yer alan ve çözüme ulaştırılabilmesi için AB üzerinde baskı kurulan insan ticaretine de değinilmiştir. (Sönmez, 2014: s. 215) Özellikle İtalya ve Yunanistan arasında, Adriyatik ve İyonya denizlerinde gerçekleştirilen kaçak göç ve insan ticaretine yönelik üye devletlerin suçu tespit edip ivedilikle müdahale edebilmeleri adına daha yakın işbirliğinde bulunmaları tavsiye edilmiştir. İnsan ticareti üzerinden gelir elde eden suç şebekelerinin ciddi

yaptırımlarla karşı karşıya kalmasını sağlayacak gerekli mevzuatların kabul edilmesinin altı çizilmiştir. Bu şebekeler ile etkin mücadele edebilmek, kaçakçılık faaliyetlerine maruz kalan mağdurların haklarının güvence altına alınabilmesi için üye devletlerin Europol ile ortak çalışmaları tavsiye edilmiştir. (European Council, 1999) Zirvede ortak bir göç-sığınma ve insan ticaretine karşı politikaların yanında diğer nitelikli suçlara (finansal suçlar, uyuşturucu kaçaklığı) yönelik mücadele programı hazırlanmıştır. Bu mücadele programı zirvede dört başlık altında incelenmiştir. Bunlar;

- Ortak soruşturma ekiplerinin kurulması
- Eurojust'un kurulması
- Kriminal konularda adli mercilerin verdiği kararların üye devletlerce karşılıklı olarak tanınması
- Ulusal ceza hukuklarının yaklaştırılmasıdır. (Bal, 2006: s.366)

Organize suçlar ile mücadele kapsamında üst düzey kolluk kuvvetlerinin eğitimi için Avrupa Polis Koleji'nin, ciddi suçlar ile mücadele kapsamında ise üye devletlerden benzer niteliklerde seçilmiş ulusal savcılar, sulh hâkimleri ve polis memurlarından bir birim oluşturulması kararlaştırılmıştır. Eurojust adı verilen bu birimin, üye ülkelerdeki adli makamların suçları soruşturmalarını kolaylaştırmak ve koordinasyonlarını arttırmak adına Europol ile işbirliği içerisinde bulunacağı belirtilmiştir. Konsey ve AB Üyeleri, birliğe sınırı bulunan üçüncü dünya ülkelerini ilgilendiren organize suçlarda bölgesel işbirliğini destekleyeceğini ifade etmişlerdir. Tampere Zirvesi, AB vatandaşlarının refahını ve barış alanını korumak adına göç, iltica, sığınma ve nitelikli suçları engelleme konusunda almış olduğu kararların yanı sıra üye devletlerin daha fazla ortak hareket etmeleri noktası vurgu yapmıştır. Bu açıdan AB düzeyinde zirvenin önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür. (European Council, 1999)

2.2.6. Lahey Programı

Avrupa Konseyi, tarafından 4-5 Kasım 2004 tarihlerinde kabul edilen Lahey Programı, Tampere Zirvesi'nde ortaya konulan ortak güvenlik, özgürlük ve adalet hedeflerinin geliştirilebilmesi açısından onun yerine almış ve 2005-2010 yıllarını kapsayan yeni beş yıllık eylem planını ortaya koymuştur. (European Council, 2005)

Tampere'den Lahey Zirvesi'ne geçen sürede küresel ve bölgesel etkileri büyük olan 11 Eylül ve 2004 Madrid terör saldırıları gerçekleşmiştir. Terör saldırıları ile sınır yönetimi, organize suçlar ve yasadışı göç konularında AB düzeyinde daha etkili bir ortak yaklaşım beklenmeye başlanmıştır. (Akçapar, 2012: s.512) Terör eylemlerinin yanı sıra 2004'te gerçekleşen beşinci genişleme dalgası ile 10 yeni ülke (Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Letonya, Litvanya, Malta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) AB üyesi olmuştur. AB'nin en kapsamlı genişlemesi olarak değerlendirilen bu süreç ile AB sınırları da bir hayli genişlemiştir. Sınırları genişleyen ve terör olaylarının hedef olan birlikte göç konusunun Lahey'de önem açısından üst sıralara taşındığını söyleyebiliriz.

Lahey'de Komisyon ve Konsey'in gündeminde yasadışı göçü engelleme, insan ticareti ile mücadele ve ortak etkin güvenlik alanı oluşturulması bulunmaktadır. Bu kapsamda 16 Mayıs 2005 tarihinde *İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi* imzalanmıştır. Sözleşmenin Bölüm 1, Madde 1 kısmında sözleşmenin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir (Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, 2005);

- İnsan ticareti ile etkili bir mücadele sağlanması için toplumsal cinsiyet eşitliği güvence altına alınmalıdır.
- Uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi insan ticareti ile mücadele kapsamında etkili bir yöntemdir.
- İnsan ticareti mağdurlarının haklarının korunması, mağdurların desteklenmesi ve korunmaları için kapsamlı bir yaklaşım gerçekleştirilmelidir.

Lahey Zirvesi'nde 2005-2010 yıllarını kapsayan beş yıllık programda göç, entegrasyon, organize suçlar ve terörizm alanlarında çözüm sağlayabilmek için 10 temel öncelik verilmiştir;

1. Temel Haklar ve Vatandaşlık Hakları: Birlik, kişisel verilerin korunması ve her türlü ayrımcılık ile mücadele edilmesi hususunda teşvik edici olmalıdır. Komisyon üye devletlerle kadınlara şiddete yönelik şiddette mücadelelerini sürdürmeli kadın ve çocuk haklarını güvence altına almalıdır. Vatandaşlar arasında ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı Avrupa düzeyinde teşvik edici politikalar geliştirilmelidir. (European Commission, 2005)

2.Terörizme Karşı Mücadele: Terörizm ile mücadele etmenin en etkili yöntemi ona kaynağında engellemektir. Üye devletlerin terörizm ile mücadele kabiliyetlerinin artırılması, gerektiğinde tamamlanması ve hazırlık olabilmesi için stratejik işbirliğini artırması gerekmektedir. Bu strateji gerektiğinde üçüncü devletler ile bilgi alışverişini ve onların kapasitelerini arttırabilmeleri için finansman desteğini gerektirmektedir. (European Commission, 2005)

3.Göç Yönetiminde Dengeli Yaklaşım: Üye devletler birlik düzeyinde göçe karşı daha şeffaf, uyumlu ve kapsamlı tedbirler almalıdır. Bu kapsamda göçün olumsuz sosyal ve ekonomik maliyetlerini minimize edebilmek için yasadışı göç ve insan ticareti ile mücadele edilirken temel insan hakları güvence altına alınmalıdır. Göçü kaynağında engelleyebilmek için üçüncü ülkelerle işbirliğine gidilmelidir. (European Commission, 2005)

4.Dış Sınır Yönetimi: Schengen müktesabı ile AB bölgesinde iç sınırlar kaldırılarak serbest dolaşım sağlanmıştır ve ortak dış sınır belirlenmiştir. Ortak dış sınır güvenlik politikalarının önemini arttırmıştır. Üye devletlerarasında ortak vize politikası belirlenmesi verilerin alışverişinin arttırılmasını ve başvuruların kolay bir şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır. (European Commission, 2005)

5.Ortak İltica Prosedürlerinin Oluşturulması: Üye devletlerin birliğin değerlerine ve insani yardım geleneklerine bağlı kalarak ortak iltica prosedürleri oluşturması elzemdir. Bu kapsamda üçüncü devletler ile koruma kapasitesini arttıracak işbirliklerine gidilmelidir. Böylece mültecilerin ve sığınmacıların karşılaştıkları tehlike minimize edilecektir. (European Commission, 2005)

6.Göçün Olumlu Etkilerinin Maksimize Edilmesi: Birlik üye devletleri göçün topluma olumlu etkilerini arttıracak politikalar oluşturmasına teşvik etmelidir. Ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta göçmenlerin dışlanması engellenmelidir. Avrupa toplumunun huzurunu korunması için göçmenlerin eğitim programlarına ve iş gücüne katılmasını sağlayacak programların oluşturulması önemlidir. (European Commission, 2005)

7.Teknik İşbirliği: Terörist saldırıları serbest dolaşım alanın güvenliğini tehlikeye atmaktadır. AB sınırları ötesinden gelecek saldırıları engellemek için

üçüncü devletler ile işbirliğine gidilmelidir. Üye devletlerin iç güvenliğinin korunması için kolluk kuvvetleri ve adli makamların arasında mahremiyet ve gizlilik ilkesi gözetilmelidir. Üye devletlerin sorumlu makamları arasında sağlıklı bilgi alışverişinin sağlanması suçlarla gerçekleştirilen mücadelede önemli yere sahiptir. (European Commission, 2005)

8. Organize Suçlara Karşı Mücadele: Birlik sınırları içerisinde ya da dış sınırlarda birliğe yönelik gerçekleştirilen suçlarla mücadele edebilmek için adli üçüncü ülkeler ve uluslararası örgütler ile işbirliğine gidilmelidir. Üye devletlerin kolluk kuvvetlerin mücadele kapasitesinin yükseltilebilmesi için aralarındaki işbirliğinin artırılması, Europol ve Eurojust kurumlarının potansiyellerinden tam olarak faydalanması önemlidir. (European Commission, 2005)

9. Herkes için Adil Bir Avrupa Alanı Oluşturulması: Avrupa'da serbest dolaşım alanındaki huzurun, refahın ve güvenliğinin tesis edilebilmesi için adli işbirliği sağlanmalıdır. Cezai suçların soruşturulmasında ve adli işbirliğinin geliştirilmesinde Eurojust'un rolü desteklenmelidir. Eurojust, insan ticareti, uyuşturucu ve finansal suçlara yönelik mücadelede üye devletlerin koordinasyonunu sağlar. (European Commission, 2005)

10. Politik Hedeflerde Sorumluluk ve Dayanışma Paylaşımı: Lahey Programı 2007-2013 yılları arasını kapsayan dönemde özgürlük, güvenlik ve adalet alanlarındaki önceliklerin desteklenmesini vurgulamıştır. Üye devletler, güvenlik ve özgürlük alanının tesis edilmesi için terörizm, organize ve temel suçlarda etkili bir operasyon birliğini sağlayabilmek için gerekli önemleri almalı, üçüncü ülkelerle gerçekleştirilecek işbirliklerinde diğer ülkelerin altyapılarını güçlendirmek adına gerekli finansman desteğini sağlamalıdır. (European Commission, 2005)

Lahey Programı'nın kapsadığı 5 yıllık program içerisinde 2004 yılında sınır güvenliğinin artırılması adına Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (FRONTEX) kurulmuş, 2007 yılında Lizbon Antlaşması imzalanmış ve 2008 yılında Avrupa Birliği Göç ve İltica Paktı (AGİP) imzalanmıştır. 2008 yılında imzalanan AGİP'te Tampere ve Lahey programlarında ele alınan göç ve iltica politikalarının olumlu ilerlemeler kaydetmeye devam edebilmesi için beş öncelikli hedeflemiştir (European Council, 2008);

- Üye devletler kendileri tarafından belirlenecek olan öncelikler ve kabul kapasitesi dâhilinde yasal göç politikaları belirlemeli ve göçmenlerin entegrasyonlarını teşvik edecek uygulamalara geçmelidir.
- Üye devletler düzensiz göçü kontrol etmeli ve kaçak göçmenlerin vatandaşı oldukları ülkelere güvenli bir şekilde geri dönmesini sağlamalıdır.
- Üye devletler sınır kontrollerini daha etkin bir şekilde yapmalıdır.
- Sığınma için yeni bir Avrupa çerçevesi oluşturulmalıdır.
- Göç ve kalkınma arasında güçlü bir bağ oluşturmak adına üçüncü ülkelerle daha kapsamlı ortaklıklar kurulmalıdır.

Göç ve kalkınma arasında güçlü bir bağ oluşturmayı Knerr şu şekilde yorumlamıştır: *“Küreselleşme ve dünya çapında en iyi beyinleri elde etmek için yaşanan rekabet nedeniyle göç Avrupa Birliği için önemli. Bu rekabet, Avrupa’ya nüfusun giderek azaldığı toplumlara kadar ulaşıyor. Yasal göçün önemli olmasının bir nedeni de yasadışı göç sorunu. Bu ikisi önceliği olan konular.”* (DW, 2008)

.Antlaşmada değinilen bir diğer önemli husus ise Birlik üyelerinin topraklarında yasal göç şartlarını getiremeyen ve bir sınırları içerisinde yasadışı ikamet eden kişilerin durumuyla alakalıdır. 79. Madde ’ye göre Birlik, bu gerekli şartları sağlamayan üçüncü ülke vatandaşlarının kendi ülkelerine kabulü için üçüncü ülkelerle anlaşmalar yapabilir.

2.2.7. Lizbon Antlaşması

AB’nin kurumsal yapısını ve göç politikalarını şekillendiren bir diğer önemli metin ise Lizbon Antlaşması olmuştur. 18-19 Ekim 2007 tarihlerinde Lizbon şehrinde gerçekleştirilen zirvede kabul gören metin 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanmıştır. Antlaşma, 27 AB üyesi devletinde onay sürecini tamamlanması sonrasında 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (Bilçen, 2010: s.1)

Lizbon Antlaşması ile getirilen önemli değişiklikler aşağıda sıralandığı gibidir (Ağca, 2010: s.184-185);

- Avrupa Topluluğu’nu kuran antlaşmanın adı “AB’nin İşleyişine İlişkin Antlaşma” olarak değiştirilmiştir.

- Topluluk ifadesi Birlik ifadesi ile değiştirilerek AB'ye tüzel kişilik kazandırılmıştır.
- Konsey başkanlığı sistemi değiştirilerek iki buçuk yıllığına atanacak bir başkan seçilmesi kararlaştırılmıştır. Altı aylık dönem başkanlığı sistemi ise üç ülkenin 18 aylık bir başkanlık triosu oluşturması ile değiştirilmiştir.
- Dış politikada etkililiğin artırılması hedeflenerek "Dışişleri ve Güvenlik Politikası Birlik Yüksek Temsilcisi" makamı oluşturulmuştur.
- 2014 yılından itibaren, AB Komisyonu üye sayısı, üye devlet sayısının üçte ikisi olarak öngörülmüşse de günümüzde üye sayısı 28 olarak belirlenmiştir.
- Ortak karar alma usulünün kapsamının genişletilmesi ile Avrupa Parlamentosu'nun rolü güçlendirilmiştir. Parlamento'ya, Komisyon başkanını seçme yetkisi tanınmıştır.
- Yeniden düzenlenen nitelikli çoğunluğa göre, 2014 yılından itibaren kararlar AB nüfusunun %65'i ve üye ülkelerin %55'inin desteği ile alınacaktır. Nitelikli çoğunluk uygulama sisteminin hayata geçirilmesi ile göç, sığınma ve adalet alanında işbirliğinde kararların alınmasında işbirliğinin önemini arttırmıştır.
- AB bütçesi ve dış politika konularında karar alınabilmesi için ülkelerin oy birliği alması gerekecektir.
- Yeni sistem ile üye devletlerin nüfuslarının önemi artmıştır.
- AP üye sayısı 750 ile sınırlanacaktır. Ülke başına en az 6, en çok 96 üye düşecektir. Almanya günümüzde AP'de 96 üyeye sahipken, Estonya, Lüksemburg ve Malta 6 üyeye sahiptir.
- Üye ülkelerin ulusal meclisleri, AB Komisyonu hazırladığı yasa tasarılarına itiraz etme hakkı kazanmışlardır. Böylece ulusal meclisler yasa tasarılarının yeniden incelenmesi için geri gönderme yetkisine sahip olmuşlardır.
- "Çıkış" maddesi eklenerek AB üyelerine Birlikten ayrılmaları için imkân verilmiştir. Bu kapsamda 23 Haziran 2016'da Birleşik Krallık AB üyelik referandumunda seçmenlerin %51.89'luk oranla AB'den ayrılmayı desteklemesinin üzerine 31 Ocak 2020'de Birleşik Krallık'ın üyeliği katılmasından 47 yıl sonra sona ermiştir. (BBC News, 2020)

Antlaşmanın ‘‘Sınır Kontrolleri, İltica ve Göçmenlik Politikaları’’ başlığında 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Mültecilerin Protokolü’ne uygun biçimde iltica ve geçici koruma konularında ortak politika geliştirilmiştir. Buna göre uluslararası korumaya ihtiyaç duyan her üçüncü ülke vatandaşına uygun bir statü düzenlenmesi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda ortak prosedürlerin ve sığınma başvurularının değerlendirilebilmesi için ortak bir sığınma statüsü oluşturulması hedeflenmiştir. Avrupa’da sığınma hakkı elde etmemiş ama ancak uluslararası korumaya ihtiyacı olan üçüncü ülke vatandaşları ile işkence, zulüm gibi insan haklarına aykırı suçlar yüzünden yerinden edilmiş kişiler için koruma statüsü verilmesi gerektiği ile getirilmiştir. Böylece uluslararası korumaya muhtaç duyan üçüncü ülke vatandaşlarına geri göndermeme ilkesine³ dayanacak koruma rejimi oluşturulması vurgulanmıştır. (Özer, 2009)

Lizbon Antlaşması’nın bir diğer önemi AB Temel Haklar Şartı’nda yer alan insan hakları ve özgürlükleri AB Ajansları da dâhil olmak üzere tüm AB kurumları ve devletler için doğrudan bağlayıcı hale getirmesidir. (AB Başkanlığı, 2011) Lizbon Antlaşması sonrasında kurumsal yapısı değişen AB’nin göç ve sığınma konuları Konsey ve Parlamento’nun ortak karar mekanizması altına girmiştir.

2.2.8. Stockholm Programı

1999 Tampere Zirvesi ve 2004 Lahey Programı kapsamında AB ortak adalet, güvenlik, iltica, göç ve vize politikalarının oluşturulması ve geliştirilmesi için gerekli eylem planlarını üye devletlere tebliğ etmiştir. 2004-2009 yıllarını kapsayan Lahey Programı’nın sonra ermesiyle göç ve iltica konularında politika üretme çabaları Stockholm Programı ile devam etmiştir. Aralık 2009’da Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen programın eylem süreci 2010-2014 yılları arasını kapsamaktadır. (European Council, 2010)

Avrupa Komisyonu 2009’da Stockholm sürecini tanımlamak üzere *Vatandaşlara Hizmet Eden Bir Özgürlük ve Adalet Alanı: Daha Güvenli Bir Ortamda Daha Geniş Özgürlük* başlıklı bir metin yayınlamıştır. Metinde vatandaşlık ve temel hakların teşvik edilmesi, hukuk ve adalet Avrupa’sı, suç, terörizm ve diğer

³1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 33. maddesine göre mültecilerin ve sığınmacıların zulüm tehlikesi ile karşılaşacakları ülkelere geri gönderilmesi yasaktır.

tehditler ile mücadele edilmesi, AB'ye erişimde sınır ve vize yönetimi politikaları, göç ve sığınma alanında sorumluluk ve ortaklık, AB'nin dış politika alanlarında adalet, özgürlük ve güvenlik alanlarına odaklanılmıştır.

Vatandaşlık ve temel haklar yaklaşımı: Konseye göre, Avrupa Vatandaşlığı somut bir kavram haline gelmelidir. Özgürlük, güvenlik ve adaletin tesis edilmesi için Schengen'in sağladığı ortak alan korunmalı ve genişletilmelidir. Schengen alanı ise temel hak ve özgürlüklerin belirlendiği Avrupa Temel Haklar Şartı'na dayanmaktadır. (European Council, 2010)

Hukuk ve Adalet Avrupa'sı: Üye devletlerin AB'de adalet alanı oluşturması çabalarına hız verilmesi gerekmektedir. Avrupa'da adalet alanının oluşturulması bütün vatandaşların adalete ulaşımını kolaylaştıracak ve haklarını Birliğin her yerinde kolayca arayabileceklerdir. Avrupa bölgesinin başarıya ulaşmasındaki asıl etken Adalet alanının sağlam temellere oturtulmasından geçmektedir.(European Council, 2010)

Suç, terörizm ve diğer tehditlere karşı mücadele: Vatandaşlarının hayatlarının korunması ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için organize suçlar, terörizm ve diğer tehditler ile mücadele kapsamında üye devletlerin dayanışma içerisinde bulunup güvenlik stratejileri oluşturmaları gerekmektedir. (European Council, 2010)

Sınır ve Vize Politikaları: Konseye göre, işadamları, turistler, öğrenciler, bilim adamları, uluslararası korunmaya ihtiyaç duyanlar ve AB sınırlarına yasal giriş hakları bulunan kimselerin AB topraklarına girişi daha etkili ve verimli olmalıdır. Üye devletler vatandaşlarının ortak güvenliğini garanti etmelidir. Birliğin oluşturacağı sınır yönetimi ve vize politikaları bu amaca hizmet etmelidir. (European Council, 2010)

Göç ve Sığınma Politikaları: Konsey iyi yönetilen göç politikalarının Birliğin ekonomik kalkınmasına uzun vadede faydalı olduğunu düşünmektedir. Göçmenlerin işgücü piyasasına ve sosyal hayata olumlu etkilerini arttırabilmek adına göç ve entegrasyon arasında ilişkinin önemi kavranmalıdır. Buna ek olarak 2012 yılına kadar Avrupa Sığınma Sistemi'nin (CEAS) oluşturulması Birliğin politik hedefleri

arasındaki önemini korumaktadır. Konseye göre göç politikaları artık Birliğin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Göç politikalarında başarıya ulaşmanın temelinde stratejik ortaklık önem arz etmektedir. Bu nedenle Afrika, Doğu ve Güneydoğu Avrupa'daki devletlerle diyalog ve işbirliği daha da geliştirilmelidir. Ortak çıkar ve zorluk profilleri tanımlanarak Asya ve Latin Amerika gibi bölgelerde de diyalog ve işbirliği geliştirilmelidir. (European Council, 2010)

Dış Politika'da AB: Konsey bu yaklaşımda 2008 Avrupa Güvenlik Stratejisi raporuna atıfta bulunarak iç ve dış güvenliğin birbirinden ayıramayacağına altını çizmiştir. Vatandaşları Birlik sınırlarının dışından gelecek tehditlerden korunabilmesi için üye devletlerin kolluk kuvvetlerinin işbirliği teşvik edilmelidir. Bu işbirliğinde Europol, Eurojust ve Frontex gibi ajanslardan faydalanılmalıdır. (European Council, 2010) Sonuç olarak, Stockholm Programı'nın vurgulamış olduğu bütün alanlarda üye devletler arasında sorumluluk paylaşımı ve işbirliğinin sağlanmasının altı önemle çizilmiştir.

2.2.9. Yeni Göç ve İltica Paktı

2010'lu yıllarda Arap dünyasında ekonomik, sosyal ve siyasi sıkıntılar sonucunda Tunus'ta başlayan hükümet karşıtı protestolar hükümetin devrilmesine yola açmıştır. Tunus'ta gerçekleşen protestolar zincirleme bir reaksiyon ile Mısır, Libya, Yemen, Suriye ve Bahreyn'e yayılarak Arap Baharı olarak adlandırılan halk hareketleri sürecini başlatmıştır. (Küçükkeleş, 2013: s.4) Arap coğrafyasındaki hareketlenme sürecinde iç savaşlar, sosyal ve ekonomik düşüşün bir sonucu olarak AB sığınmacı krizi ile yüzleşmiştir. Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden gelen göç dalgası AB'yi göç ve iltica politikalarını revize etmeye zorlamıştır. (Akdoğan, 2018: s.49) Göçmen ve mülteci akışının yarattığı karmaşa AB'nin göç ve sınır politikalarındaki yapısal zayıflıklarını ortaya koymuştur. Sığınma ve geri dönüş mekanizmasının verimsiz ve eksik olması yeni bir göç ve iltica düzenlemesinin önünü açmıştır. 23 Eylül 2020'de açıklanan yeni pakt Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyer tarafından: *"Bugün, üye devletlerarasındaki güveni yeniden inşa etmek ve vatandaşların bir birlik olarak göçü yönetme kapasitemize olan güvenini yeniden sağlamak için bir Avrupa çözümü öneriyoruz. AB, farklı bakış açılarını uzlaştırmak için olağanüstü adımlar atabileceğini başka alanlarda da kanıtladı. Ekonomilerimizi yeniden inşa etmek için karmaşık bir iç pazar, ortak bir*

para birimi ve benzeri görülmemiş bir toparlanma planı yarattık. Dayanışma ve sorumluluk arasında doğru denge ile göçü birlikte yönetme zorluğunun üstesinden gelmenin zamanı geldi.'' (European Commission, 2020) şeklinde yorumlanmıştır.

Avrupa Komisyonu, Yeni Göç ve İltica Paktı'nın hedeflerini yedi başlık altında belirtmiştir (European Commission, 2020);

- Göç ve İltica Yönetimine Yönelik Ortak Bir Avrupa Çerçevesi
- Krize Karşı Hazırlık ve Mücadele
- Entegre Sınır Yönetimi
- Göçmen Kaçakçılığına Karşı Mücadele
- Uluslararası Ortaklarla İşbirliği
- AB'ye Nitelikli Göç Kazandırılması
- Entegrasyon Politikalarının Desteklenmesi

Göç ve İltica Yönetimine Yönelik Ortak Bir Avrupa Çerçevesi: Komisyona göre sorunsuz bir göç ve sığınma politikasının gerçekleştirilebilmesi için gerekli veriler uygun biçimde yönetilmelidir. Bu amaç kapsamında kişilerin giriş öncesi taranması, sığınma prosedürlerinin uygulanması ve uygun koşullarda kişilerin geri gönderilmesinde Eurodac sistemi en önemli enstrümanlardan birisidir. AB sınırlarına giriş yapmak isteyen üçüncü ülke vatandaşlarının kimlik, sağlık, parmak izleri ve güvenlik kontrol bilgilerini taşıyan bu veri sistemiyle birlikte üye devletlerin birbirleriyle koordineli şekilde çalışmaları teşvik edilecektir. Eurodac veri tabanına girilen bilgiler ile üye devletlerin sınırları geçmeye çalışan kişiler için ayrı ayrı kontroller gerçekleştirilmesinin önüne geçilecektir. Bilgi paylaşımında bulunan üye devletler sınır geçişlerinde ve sığınma taleplerinde daha hızlı değerlendirme mekanizmasına sahip olacaklardır. Verilerin üye devletlerarasında paylaşımıyla sağlanan işbirliğinde AB sınırlarından yapılacak yasadışı girişlerin önünün kesilmesi hedeflenmektedir. (European Commission, 2020)

Komisyon aynı zamanda iltica ve geri dönüş için ortak bir prosedür oluşturmayı hedeflemektedir. Hedeflenen yöntemde AB ülkelerine yapılan sığınma taleplerinde güvenli ülke ya da üçüncü ülke sınıflandırmaları ile taleplerin ivedilikle izlenmesini sağlayacaktır. Böylece AB sınırlarına giriş yapılmadan kabul edilme

şansı düşük olan talepler incelenmiş olacaktır. Talepleri reddedilenlerin geri gönderilmesi için AB sınır dönüş yöntemi uygulanacaktır. Bu yöntemle birlikte AB sınırlarındaki geçişler kontrol altına alınarak göçmen kaçakçılığı yapanların önü kesilecektir. Üye devletlerarasındaki yeni dayanışma mekanizmasının odağı geri dönüş için gerekli teşviki sağlamak olacaktır. Üye devletler, oturma ya da kalma hakkı sona eren kişilerin ivedilikle menşe ülkeye iade etme sorumluluklarına sahip olacaklardır. Bu süreç içerisinde üye devletlerin ihtiyaçları AB ajansları tarafından karşılanacaktır. Komisyon bu metodun sağlıklı bir şekilde işlemesi için üye devletlerin operasyonel, finansal ve teknik konularda işbirliği içerisinde olmalarını tavsiye etmiştir. (European Commission, 2020)

Komisyon, göçmenlerin yerelde entegrasyonunun sağlanmasının sınır yönetimi, iltica ve geri dönüş politikalarının etkili olabilmesi için gerekli görmektedir. Üye devletlerin ulusal politikalarının Avrupa yaklaşımıyla beraber uygun çalışabilmesi ve göçmenlerin Avrupa değerlerine uyum sağlayabilmesi adına Yeni İltica ve Göç Yönetmeliği referans olacaktır. Diğer yandan Schengen değerlendirme mekanizması ve Frontex, göç yönetimi konusunda önemli aktörler olacaktır. (European Commission, 2020)

AB iltica ve göç politikaları, korunmaya muhtaç ve savunmasız grupların ihtiyaçlarına cevap verebilme kabiliyetine sahip olmalıdır. Mülteciler ve çocuk haklarına ilişkin uluslararası hukuka ve AB Temel Haklar Şartı'na uygun olarak bu grupların hakları ve çıkarları güvence altına alınmalıdır. Göçmen çocuklarla ilgili alınacak kararlarda onların dinlenilme hakkına saygı duyulmalı ve çıkarları gözetilmelidir. Refakatçisi olmayan küçüklerin temsilcilerinin atanması ve yeterli kaynakların oluşturulabilmesi için Avrupa Velayet Ağı güçlendirilmelidir. On iki yaş altı çocuklar güvenlik endişeleri bulunmadığı takdirde sınır prosedürlerinden muaf tutulmalıdır. Savunmasız ve korunmaya muhtaç grupların yaşam haklarının güvence altına alınması için potansiyel mağdurlar Komisyonun özel temaslarıyla güvenlik altına alınacaktır. (European Commission, 2020)

Komisyonun hedeflediği göç ve geri gönderme politikalarının etkin biçimde işlemesi adına Frontex'in operasyonel desteği ile yeni Geri Dönüş Direktifi hayata geçirilmelidir. Geri dönüş politikalarının pratikte işlemlerini sağlamak için Frontex

lider rolde olmalıdır. Ajans, üye devletler ve üçüncü ülkelerle işbirliği yaparak geri dönüşü desteklemelidir. Geri dönüş politikalarının başarıya ulaşmasında üye devletler ve AB Ajansları ortak sorumluluklara sahiptir. (European Commission, 2020)

Kriz Karşı Hazırlık ve Mücadele: Bu yaklaşıma göre AB, sığınmacı krizi ardından günümüzde daha iyi hazırlanmış bir göç ve iltica yönetimine ihtiyaç duymaktadır. Beklenmeyen göç hareketlerine karşı hazır olmanın en iyi yolu krize karşı hazır olmaktır. Birlik, kriz durumuna hazır olmak ve mücadele kapasitesini arttırmak adına yeni bir Göç Hazırlık ve Kriz Planı belirleyecektir. Bu planda birlik düzeyinde gerekli kurumsal, operasyonel ve mali tedbirler ortaya konmalıdır. Bir üye devlet kriz anında destek talebinde bulunduğu zaman AB Ajansları ve diğer üye devletler operasyonel destek sağlayacaklardır. Komisyon bu planın amacını yeni İltica ve Göç dayanışma sisteminin kurulmasını sağlamak olarak belirlemiştir. (European Commission, 2020)

Entegre Sınır Yönetimi: Dış sınırların korunmasında tüm üye devletler, Schengen'e bağlı ülkeler ile AB Ajansları ortak sorumluluğa sahiptir. Komisyon, 2021'in ilk yarısında çok yıllık stratejik politika sürecini başlatacaktır. Bu süreç üye devlet için ulusal düzeyde kılavuz niteliği taşıyacaktır. Frontex tarafından belirlenecek operasyon stratejisi, yasal, mali ve operasyonel planlar Birlik içerisinde uyumu sağlayacaktır. Frontex tarafından hazırlanacak yıllık planlar ile üye devletlerin dış sınırdaki tehdit ve zorluklarla mücadele kapasitesi değerlendirmeye alınarak güvenlik açıklarının kapatılması için tavsiyeler verilecektir. Bu kapsamda Yeni Avrupa Sınır ve Sahil Yönetmeliği ile birlikte AB'nin dış sınırlarında gerçekleşecek beklenmedik durumlara karşılık verebilmek adına 2021-2027 yılları arasında kademeli biçimde 10.000 kişilik yeni sınır muhafızı grubu kurulacaktır. (European Commission, 2020)

Komisyon, güçlü bir dış sınır yaratmanın temelinde göçmenlerin ve sığınma başvurusunda bulunanların kaydını tutan, güncel ve işbirliğini sağlayan veri sistemlerinin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bir kez faaliyete geçirildikten sonra AB sınırlarının içerisindeki tüm üçüncü ülke vatandaşlarının vizesiz veya vize ile birlikte ikamet hakkını kontrol ve takip eden, yasal bir şekilde AB topraklarına

girenlerin tespitini sağlamaya yardımcı entegre bir veri sistemi kurulacaktır. Yeni sistemle vizeleri sona eren kişiler tespit edilerek AB topraklarında vizesiz kalmalarının önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Yeni sistem, Birlik içerisindeki koordinasyonu güçlendirerek, sınırlar, göç, güvenlik ve adalet konularında bütün Avrupa sistemini entegre etmeyi amaçlamaktadır. Böylece ulusal makamlar güvenilir ve doğru bilgilere kolayca erişim sağlayacaktır. Eurodac'ın düzensiz göçü kontrol etmesinde ve AB içerisindeki yetkisiz hareketleri tespit etmede sürdürdüğü rolü devam ettirmesi adına yeni veri sistemi ile uyumlu çalışacak düzenlemeler için gerekli çalışmaların yapılmasının altı çizilmiştir. Diğer yandan Schengen Bölgesi'ne duyulan güvenin güçlendirilmesi adına vize prosedürleri 2025 yılına kadar tamamen dijital hale getirilecektir. (European Commission, 2020)

Göçmen Kaçakçılığına Karşı Mücadele: Komisyon, göçmen kaçakçılığını insan hayatı ve AB sınırları için tehdit unsuru olarak nitelendirmiştir. Göçmen kaçakçılığı, AB'nin göç politikalarına ve insanı yardım hedeflerine gölge düşürmektedir. Kaçakçılığa karşı 2021-2025 dönemini kapsayan yeni bir AB eylem planı hazırlanacaktır. Eylem planı, Frontex, Eurojust, Europol ve Avrupa Göçmen Kaçakçılığı Merkezi'nin çalışmalarını temel alarak kurumlar arası işbirliğinin güçlendirilmesini hedeflemektedir. Göçmen kaçakçılığının yanı sıra belge sahtekârlığı ve dijital kaçakçılık suçları da eylem planının üzerine yoğunlaştığı konular olarak öne çıkmaktadır. Komisyona göre göçmen kaçakçılığını tetikleyen önemli noktanın kişilerin AB sınırları içerisinde yasal statüye tabi olmadan iş bulabilmesi olduğunun altını çizmiştir. Komisyon, ulusal makamlarla işbirliğine giderek üçüncü ülke vatandaşlarının düzensiz istihdamının yasaklanmasını sağlamak adına İşveren Yaptırımları Direktifi'nin etkinliğini arttırmayı hedeflemektedir. Ayrıca dış sınırların güvenliğini sağlamak adına AB Ajansları üçüncü ülkeler ile işbirliğine devam edecektir. Europol, Batı Balkanlar, Türkiye ve komşu ülkelerle devam ettirilecek işbirliğinde kilit rol oynamaya devam edecektir. (European Commission, 2020)

Uluslararası Ortaklarla İşbirliği: Bu başlıkta göçü kontrol altına almanın bir diğer etkin yolunun uluslararası işbirliğinin ve bölgesel ortaklığın artırılması olduğunun önemi belirtilmektedir. Uluslararası ve bölgesel işbirliklerinde AB vatandaşlarının, ortak ülkelerin, göçmen ve mültecilerin yararının gözetilmesi önem

arz etmektedir. Güvenlik, vize, ticaret, tarım, yatırım, istihdam, enerji, çevre ve eğitim politikaları bu işbirliğinin temelini oluşturmaktadır. Hedeflenen işbirliklerinin başarıya ulaşmasında yalnızca Birlik düzeyinde katılımın yetersiz olduğu, üye devletlerin kendi aralarında, bölgesel ya da çok taraflı temaslarda bulunması gerekliliğinin yanı sıra üye devletlerin göç konusunda tutarlı mesajlar vermesinin de önemi üzerinde durulmuştur.

AB, BM'e aktif katılımı ve ajanslarıyla yakın işbirliği dâhil olmak üzere uluslararası güvenilirliğe ve güce sahiptir. Birliğin uluslararası arenada etkinliğinin artırılması adına Afrika, Karayipler ve Pasifik ülkeleriyle göç politikası oluşturulmasının altı çizilmiştir. Bu bölgelerde kurulacak diyaloglarda, göçmen kaçakçılığının engellenmesi için Kuzey Afrika ülkeleri ile yapılan çalışmalar referans alınmalıdır. Birlik diğer yandan göç konularında üçüncü ülkelerle olan ilişkilerinde ekonomik kalkınma adına yardımlarını sürdürmeye devam etmelidir. Ekonomik kalkınma adına yapılan hamleler toplumların ekonomik, sosyal ve siyasi koşullarını iyileştirmesi açısından önemli yere sahiptir.

Bu başlık altında diğer başlıklarda olduğu gibi göç yönetiminde üye devletlerin ve ortakların mücadele kapasitesinin yükseltilmesi adına yapılacak teknik ve operasyonel desteklerin yapılacağı belirtilmiştir. Bu desteğin sağlanması için AB kurumlarının aktif rol oynaması önemlidir. Frontex, Batı Balkanlar'da sınır muhafızları bulundurarak ortam ülkelerin ulusal sınır muhafızları ile işbirliğine gidecektir.

AB sınırları içerisinde ikamet etme hakkına sahip olmayanlar için etkin bir geri dönüş sistemi oluşturulmasında menşe ve transit ülkelerle kurulacak işbirliğinin gerekliliği ısrarla belirtilmiştir. AB, geri dönüş konusunda üçüncü ülkeler ile gerçekleştirdiği anlaşmaların ve düzenlemelerin etkili bir şekilde uygulanmasını, devam etmekte olan geri kabul müzakerelerinin tamamlanması ya da yeni müzakere süreçlerinin başlatılması gerektiğini belirtmiştir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için menşe ve üçüncü ülkeler ile özel olarak hazırlanmış göç diyalogları ve ortaklıklarının kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Menşe ve üçüncü ülkelerin toplulukları için gerekli ekonomik yardım sağlanmalıdır. İhtiyaç sahiplerine gerçekleştirilecek yardımlar kişilerin Avrupa'ya ulaşmak için tehlikeli yollara başvurma girişimini

azaltacaktır. Yasal göç pilot projesi ve Erasmus+ projesi ile üçüncü ülke vatandaşlarının AB sınırlarına yasal yollarla göç etmesini sağlayacaktır. Erasmus+ projesinin sağladığı eğitim ve öğretim olanakları Yetenek Ortaklıkları Projesi ile desteklenmelidir. Yetenek Ortaklıkları Projesi, ortak ülkelerle karşılıklı yarar sağlayan faaliyetlerde bulunmayı kolaylaştıracaktır. Bu proje Çalışma ve Ekonomi Bakanlığı, işverenler, sosyal ortaklar ve eğitim sağlayıcılar gibi önemli kurumlar ile işbirliğinde bulunularak Batı Balkanlar ve Afrika'da başlatılacaktır. (European Commission, 2020)

AB'ye Nitelikli Göç Kazandırılması: Avrupa'da yaşanan ve düşük doğum oranlarına sahip bir nüfus eğilimi bulunmaktadır. Bu eğilimin uzun vadede işgücü piyasası üzerinde olumsuz etkileri olacağı düşünülmektedir. Olumsuz etkilerin azaltılması adına yerli işgücünün etkinleştirilmesi ve vasıflandırılması elzemdir. Ancak Komisyon bu yöntemin tek başına yeterli olmadığını AB sınırlarında yasak olarak kalan göçmenlerin de beceri açıklarının kapatılarak işgücüne katılması gerektiğini belirtmektedir. Diğer yandan dünya genelinde nitelikli göçleri ve beyin göçlerini kendi sınırlarına çekmekte zorlanan AB, Yetenek Ortaklığı Projesi'nin sıra öğrenciler ve araştırmacılar için kendi sınırlarına erişimi daha kolay bir hale getirmeyi hedeflemektedir. Bu şekilde nitelikli göçlerin ve beyin göçlerinin AB'ye kazandırılması Avrupa'nın sahip olduğu demografik eğilimin olumsuz sonuçlarını uzun vadede azaltarak işgücü piyasasının dinamizmini yükseltecektir. (European Commission, 2020)

Entegrasyon Politikalarının Desteklenmesi: Komisyon'a göre başarılı bir entegrasyon politikası hem bireylere hem de bütünleştikleri toplumlara fayda sağladığı sağlıklı ve adil göç yönetiminin bir parçasıdır. Bu nedenle göçmenlerin ve ailelerinin entegrasyonu AB gündeminde önemli bir yere sahiptir. Entegrasyon politikalarının başarıya ulaşmasında üye devletlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Avrupa yaşam tarzının teşvik edilmesi ve Avrupa topluluğuna katılım fırsatları sunmak adına 2021-2024 dönemleri arasında yeni bir eylem planı kabul edilecektir. Bu planda göçmenlerin ve ailelerinin entegrasyonu için sosyal, ekonomik ve kültürel rehberlik hizmeti sağlanacaktır. (European Commission, 2020)

Paktın geri dönüşlerin hızlandırılması gerekliliği ve gereken önemlerin alınacağını belirten başlıkları uluslararası kamuoyunda tepkiyle karşılanmıştır. Uluslararası Af Örgütü pakta tepki veren kurumlar arasında yer almaktadır. Af Örgütü AB Savunuculuk Direktörü Eve Geddie, Paktı: *“Yeni bir başlangıç gibi duyurulan bu anlaşma aslında duvarları yükseltmek ve dikenli telleri güçlendirmek için tasarlandı. Yeni anlaşmanın insanlara güvenli koşullar sağlamasını kolaylaştırmak üzere yeni bir yaklaşım sunmak yerine, yıllardır başarısız olan ve feci sonuçlar yaratan bir sistemde imaj değişikliği yapma girişimi görülüyor.”* (Uluslararası Af Örgütü, 2020) şeklinde yorumlamıştır.

Yeni Göç ve İltica Paktı’nı incelediğimizde Avrupa Komisyonu’nun üye devletleri zorunlu bir dayanışma mekanizması kurmaya zorladığını görmekteyiz. Schengen Antlaşması ile başlayan AB güvenlik odaklı göç politikaları oluşturma süreci günümüzde Yeni Pakt ile devam etmektedir. Schengen’de yapılan dış sınırların güvenliğinde işbirliği vurgusu zaman ile göçmenleri ve korunmaya ihtiyaç duyan bireylerin tehdit olarak algılandığı söylemlere dönüşmüştür. Nitekim AB Komisyonu Başkanı’nın açıklamasına bakıldığında Avrupa açısından en öncelikli ve hayati değer taşıyan sorunun göç olduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla AB Komisyonu Başkanı bu söylem ile güvenlikleştirici aktör statüsüne geçmiştir. Yeni Pakt’ta güvenlikleştirme sürecinde alınması planlanan önlemler göçü ve sığınmayı daha da kısıtlayacaktır. AB Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı Frontex’in 2021-2027 yıllarını kapsayacak olan programda sınır muhafızı sayısının 10.000’e yükselecek olması ve aynı zamanda Avrupa’dan menşe ülkelere yapılması hedeflenen gönüllü ve zorunlu geri dönüşlerde aktif rol oynayacak olması göçmenlerin Avrupa’ya adaptasyonundan ziyade dışlanmalarının bir yansıması olarak yorumlanabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.AB DIŞ GÜVENLİK KURUMU FRONTEX

Söz konusu başlığımızda AB dış sınırlarının güvenliğinden sorumlu olan Frontex'in detaylı biçimde incelenmesi yapılacaktır. Bu kapsamda ilk olarak sırasıyla Frontex'in kuruluş süreci, yönetim yapısı, görevleri, güvenlik mekanizması ve operasyonel faaliyetlerinin yasal dayanağına değinilecektir. İdari yapısının incelenmesinin ardından sık sık insan hakları ihlali ile suçlanan Frontex'in bu eylemi gerçekleştirdiği iddia edilen operasyonlar irdelenecektir.

3.1.FRONTEX'İN KÖKENİ

AB'nin ortak göç politikası oluşturulması sürecini incelediğimiz bölümde, üye devletlerin 1990'lı yıllar boyunca dış sınırların yönetimi için ortak bir tartışma içerisinde olduğunu görmekteyiz. Buna rağmen çözüme ulaşma sürecinin yeterince hızlı olmadığını söylemek mümkündür. Schengen Antlaşması'ndan Frontex'in kuruluşuna kadar geçen süre içerisinde dış sınırların yönetimi konusunda çeşitli adımlar atılmıştır. Bu bağlamda yasadışı göçmenlerin bilgilerini toplamak, belge sahtekârlığını tespit etmek ve üye devletlerarasında veri paylaşımı işbirliğinin sağlanması için SIS uygulamaya sokulmuştur. Ayrıca 1990 Dublin Sözleşmesi ile yürürlüğe sokulan Eurodac sistemi önceki başlıklarda da belirtildiği üzere sığınmacıların ve mültecilerin parmak izi bilgilerinin üye devletlerarasında değişimini sağlayarak sığınma taleplerinin sınırlandırmasını sağlamıştır. Maastricht sonrası hizmet vermeye başlayan Europol, SIS ve Eurodac veri tabanından faydalanarak göç, sığınma, iltica ve dış sınırların yönetimi konularında önemli bir aktör haline gelmiştir. (Frontex, 2015: s. 8-10) Bu açıdan incelediğimizde bilgi teknolojilerinin zamanla yükselişi AB'nin ortak sınır yönetiminin oluşturulmasına olumlu etkilerinin bulunduğunu söylemek mümkündür. Bilgi teknolojilerinin bu hedefi kolaylaştırmasına rağmen, "AB niçin dış sınırların yönetiminde Frontex'e ihtiyaç duydu?" sorusunu sorduğumuzda temelde üç nedenin olduğunu söylemek mümkündür. Birincisi, Soğuk Savaş'ın sonra ermesiyle SSCB'nin güdümünden çıkan Doğu Avrupa'da meydana gelebilecek güvenlik krizlerinin AB'ye göç dalgası olarak geri dönmesinden endişe duyulmasıdır. İkinci neden ABD ve Avrupa'da gerçekleşen terör saldırılarının yarattığı korku ortamında göçün güvenlik sorunu haline getirilmesidir. Son olarak, AB'ye 10 yeni üye devlet katan 2004 genişleme

dalgası ile büyüyen dış sınırlar korunması endişesi ortak sınır yönetimi politikalarını hızlandırmıştır. (Neal, 2009: s.340) 20 Eylül 2001 tarihinde AB Adalet ve İçişleri Bakanlığı (JHA), 11 Eylül olaylarının ardından Avrupa Komisyonu'nu iç sınırların güvenliğini sağlamaya ve göç-güvenlik ilişkilerinin ele alınacağı bir toplantı düzenlemeye davet etmiştir. Komisyon toplantısında insan hakları ve iltica rejiminin teröristler tarafından suiistimal edildiği ve yabancı tehditlerin ivedilikle Avrupa sınırları içerisinde çıkarılması kararına varılmıştır. Almanya ve İtalya, Konsey'e *Avrupa Sınır Muhafızları* kurmayı amaçlayan bir teklifte bulundular. Bunun üzerine İtalya'nın liderliğinde ve Belçika, Fransa, Almanya ve İspanya'nın katılımıyla Avrupa Sınır Muhafızları'nın oluşturulmasına yönelik bir fizibilite çalışması başlatılmıştır. Bu ülkeler dış sınır kontrollerinin yükünü paylaşmak ve kontrollerinin etkinliğini arttırmak için yeni bir ajans kurulmasından yana olmuşlardır. Bu girişim Komisyon tarafından mali destek almıştır. Başlangıçta İngiltere dış sınırlarında konusunda artan işbirliğini desteklese de bu politikanın merkezileştirilmesi konusunda isteksiz davranmıştır. (Leonard, 2009: s.376) Üye devletlerarasındaki mutabakat eksikliği Konsey'in 14-15 Aralık 2001'de Leaken'de gerçekleştirdiği toplantıda ele alınmıştır. Bu toplantı sonucunda üye devletler ve hükümet başkanları belirlenen dört hedef doğrultusunda işbirliğine girme kararı almışlardır. Bu hedefler (European Council, 2001: s.32):

- Sınır kontrollerinin güçlendirilmesi
- Operasyonel işbirliğinin arttırılması
- Göç krizlerinin kontrol altına alınması için ortak bir yönetim oluşturulması ve,
- Diğer sınır ötesi suçların engellenmesidir.

İtalya öncülüğünde başlayan Avrupa Sınır Polisi oluşturma girişimi üye devletlerin fikren uyuşamaması nedeniyle kısa sürede hayata geçirilememiştir. Leaken sonrasında Komisyon, Mayıs 2002'de *AB Üye Devletlerinin Dış Sınırlarının Entegre Yönetimine Doğru* başlıklı bir çalışma programı başlattı. Komisyon, dış sınırların yönetimindeki altını çizerek Avrupa Sınır Muhafızları'nın kurulması birkaç teklifte bulunmuştur. (Leonard, 2009: s.377) Birbirine bağlı beş bileşenden oluşan teklif aşağıda sıralandığı gibidir: (Commission Of The European Communities, 2002: s.12)

- Ortak bir sınır yönetimi mevzuatı,
- Ortak bir koordinasyon ve operasyonel işbirliği mekanizması,
- Ortak entegre risk analizi,
- Operasyonel personellerin eğitimi ve,
- Avrupa Sınır Muhafızları'na giden süreçte üye devletlerarasında işbirliği sağlanmasıdır.

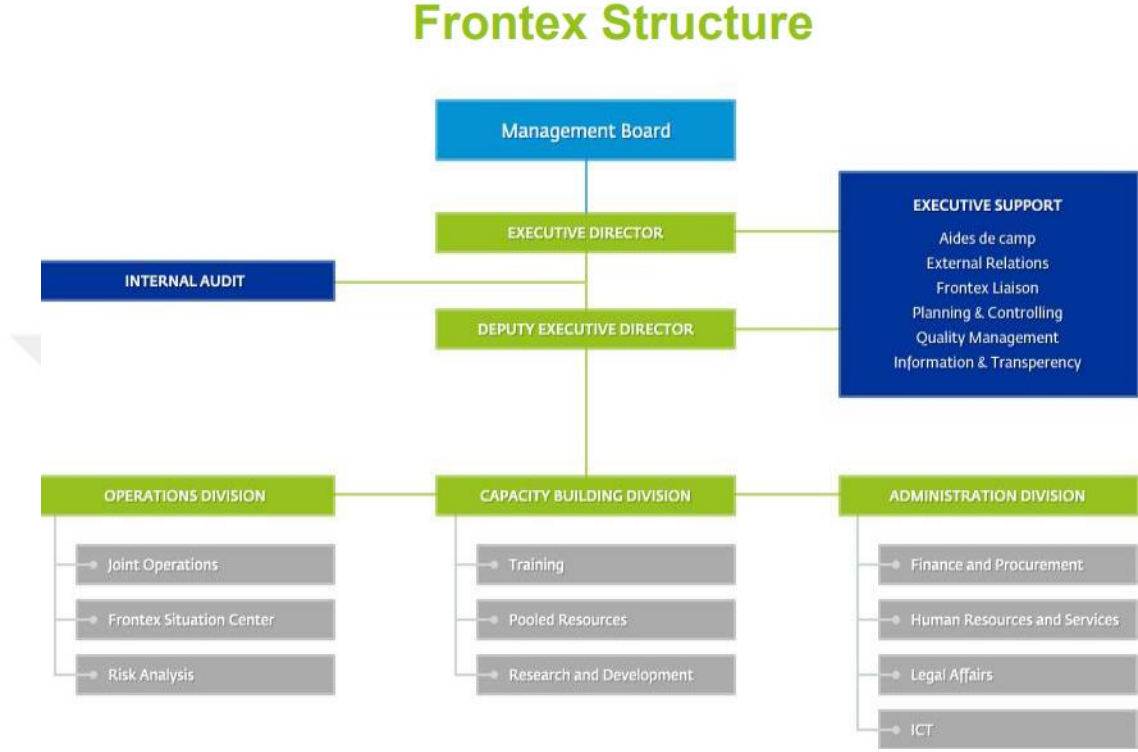
Avrupa Sınır Muhafızları'nın kısa sürede faaliyete geçirilemeyeceğini anlayan SCIFA, 2002 yılında sınır yönetimini daha sistematik ve kalıcı şekilde takip edebilecek bir birimin kurulması teklifinde bulunmuştur. Komisyon, SCIFA'nın önerisini olumlu karşılayarak AB Üye Devletlerin Dış Sınırlarının Yönetimi için yeni bir eylem planı hazırlamıştır. Komisyon bu plan ile operasyonel işbirliği ve koordinasyon vurgusunda bulunarak SCIFA çerçevesinde ortak bir birimin kurulmasını onaylamıştır. Komisyon'un bu planı Sevilla'da gerçekleşen Avrupa Konseyi toplantısında onaylanmıştır. 2003'te Selanik'te toplanan Komisyon teklifi olumlu sonuca ulaştırmış Dış Sınır Uygulayıcıları Ortak Birimi kurulmuştur. Bu birim ile AB sınırlarında oluşturulacak pilot bölgelerde operasyonel projelerin gerçekleştirilmesi ve üye devletlerin destekleriyle sınır yönetimi konusunda ortak operasyonların düzenlenmesi hedeflenmiştir. (Neal, 2009: s.342) Dış Sınır Uygulayıcı Ortak Birimi'nin oluşturulmasından bir yıl sonra 26 Ekim 2004 tarihli Konsey Tüzüğü ile Frontex kurulmuştur. Frontex'i kuran bu tüzük 14 Eylül 2016 tarihli 2016/1624 sayılı tüzük ile yürürlükten kaldırılarak ismi Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı olarak değiştirilmiş ve yetki alanları güçlendirilmiştir.

3.2. FRONTEX'İN YAPISI

Avrupa Konseyi'nin 2007/2004 sayılı tüzüğü ile 3 Mart 2005'te hizmet vermeye başlayan Ajansın genel merkezi Polonya'nın başkenti Varşova'dır. İcra direktörlüğü görevini 2015'te bu yana Fabrice Leggeri yürütmektedir. (Frontex, 2017a) Ajans, Avrupa Komisyonu'nun atadığı iki temsilci ve her üye devletin dış sınırları koruma hususunda üst düzey birer yetkilisinin bulunduğu kurul tarafından yönetilmektedir. Ayrıca AB üyesi olmamasına rağmen Schengen Bölgesi'nde bulunan İzlanda, Norveç, İsviçre ve Lichtenstein ile birlikte Birleşik Krallık, İrlanda ve İzlanda'da yönetim kuruluna kısıtlı oy hakkına sahip birer temsilci ile

katılmaktadırlar. Yönetim kurulu yılda beş sefer toplanır ve tüm toplantılar yönetim kurulu üyelerinin seçtiği başkan tarafından yönetilir. (Frontex, 2015: s.32)

Şekil 4: Frontex'in Yapısı

Kaynak:(Frontex, 2021a)

Şekil-4'te görüldüğü üzere Ajans, Operasyonel Müdahale, Durumsal Farkındalık ve İzleme, Kapasite Geliştirme, Kurumsal Yönetim, Uluslararası ve Avrupa İşbirliği olmak üzere beş departman ve alt bölümlere ayrılmıştır. Bu beş departman, medya ve ilişkiler; teftiş ve kontrol; veri koruma ve muhasebe görevlerini üstlenen bir ofis ve sınır muhafızları tarafından desteklenmektedir. Kurul, Ajansın mali, personel ve operasyonel yapısını kontrol ederek yıllık veya çok yıllık çalışma programlarını onaylar ve İcra Direktörü ile yardımcılarının atamasını gerçekleştirir. Ajansın yasal temsilcisi ve yönetim kurulu başkanı olan İcra Direktörü, kurul tarafından alınan stratejik kararların uygulanmasından ve kurumun operasyonel faaliyetlerine ilişkin kararların alınmasından sorumludur. (Frontex, 2015: s.32) Frontex, AB ve Schengen Bölgesi üyesi ülkelerin dışında komşu ülkeler, üçüncü ülkeler ve Avrupa Ajansları ve uluslararası kuruluşlarla operasyonel işbirliği gerçekleştirmektedir; bunu AB dış ilişkiler politikaları doğrultusunda ve çalışma

düzenlemeleri adı verilen ikili anlaşmalar temelinde yapmaktadır. Frontex ayrıca Europol ve Interpol ile yakın işbirliği içerisinde olup insan ticareti ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi alanlarda bağlantılara sahiptir. Bu kuruluşlara ilaveten Uluslararası Af Örgütü gibi sivil toplum örgütleri, Avrupa Ajansları ve UNHCR gibi uluslararası kuruluşların oluşturduğu Danışma Forumu ile ortaklık içerisinde. Danışma Forumu, dış sınırların korunmasında görev alan personelin davranış kurallarının geliştirilmesi ve uygulanması dâhil olmak üzere, sınırların kontrolüyle ilgili tüm temel konularda yönetim kuruluna ve icra direktörüne tavsiyelerde bulunmaktadır. (Frontex, 2015: s.30)

3.3. FRONTEX'İN GÖREVLERİ

Frontex'in görev tanımı en temel hali ile AB temel haklar şartına ve Entegre Sınır Yönetimi prensibine uygun olarak dış sınırların yönetimini sağlamak ve sınır ötesi suçlarında üye devletlerarasındaki operasyonel işbirliğini koordine etmektir. Bunun dışındaki görevleri AB Parlamentosu ve AB Konseyi'nin 2019/1896 sayılı tüzüğünde belirlenmiş ve aşağıda sıralandığı gibidir (European Council & Parliament, 2019):

- Göç akışlarını izleyerek entegre sınır yönetimine dair risk analizi yapmak,
- Üye devletlerin dış sınırlardaki tehditlerle mücadele kapasitesini ve tehditlere karşı hazırlıklarını içeren risk analizlerini yapmak,
- İrtibat görevlileri aracılığıyla üye devletlerde dış sınırların yönetimini izlemek,
- İnsani ve acil durumlarda dış sınırlarda üye devletleri desteklemek için operasyon düzenlemek, koordine etmek ve organize etmek,
- Deniz operasyonlarında oluşabilecek tehlikelerde kişilere yönelik arama ve kurtarma operasyonları düzenleyerek üye devletlere ve üçüncü devletlere destek sağlamak,
- Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik ekiplerinin ortak operasyonlar ve hızlı sınır müdahaleleri için gerekli lokasyonlarda konuşlandırılması,
- Ortak operasyonlarına, sınır müdahalelerine ve göç yönetimi ekiplerinin gerçekleştirdiği geri dönüş operasyonlarına gerekli operasyonel ve teknik desteği sağlamak,

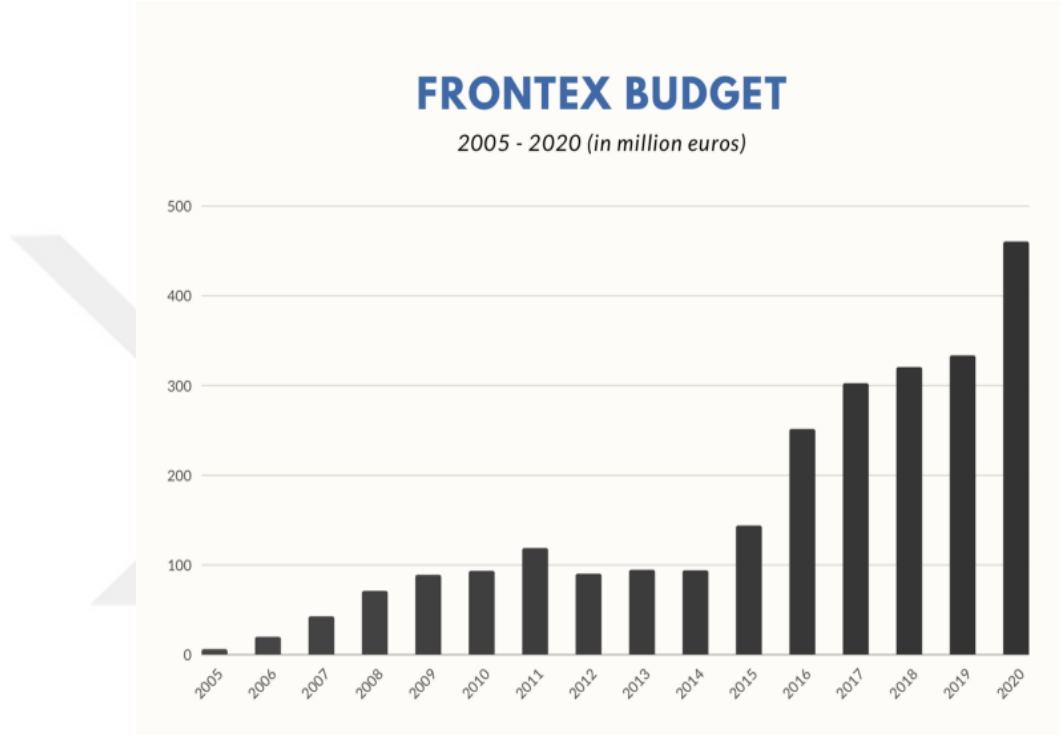
- Avrupa İltica Destek Ofisi (EASO) ve ulusal makamlarla, bilgi alma, tanımlama ve parmak izi tarama konularında işbirliği yaparak üye devletlere devletlere destek vermek,
- Uluslararası korunmaya ihtiyaç duyan veya korunma talebinde bulunan kişiler için gerekli bilgileri ulusal makam ve kurumlara sağlamak,
- Sınır ötesi suçlar ve terörizme karşı Europol ve Eurojust ile işbirliğinde bulunmak,
- Zorunlu geri dönüş operasyonlarında hizmet verecek uygun personelleri yetiştirmek,
- Geri dönüş müdahalelerinde görev alarak personeller için ortak eğitim projeleri oluşturmak ve üye devletleri desteklemek,
- Dış sınırların kontrolü ve gözetiminde kullanılan teknolojik araçların geliştirilmesi ve yönetilmesiyle ilgili çalışmalarda yer alarak topluluk için pilot projeler üretmek,
- Avrupa Göç Ağı ile yakın işbirliği içinde bulunarak dış sınırların yönetiminde ortaya çıkabilecek risklerin önüne geçmek,
- Yasadışı göçü azaltacak ve geri dönüş operasyonlarında hızlı aksiyon alma kabiliyetini artıracak teknik bilgileri ilgili kurumlarla paylaşmak,
- Bir üst maddenin kapsamında Eurosur sisteminin geliştirilmesi ve bilgi paylaşım ortamının sağlanması,
- Avrupa Balıkçılık Kontrol Ajansı ve Avrupa Deniz Ajansı'na operasyonel ve teknik destek sağlanması,
- Üçüncü ülkelere 2019/1896 sayılı tüzük kapsamında, göç konusunda teknik ve operasyonel destek sağlanmasıdır.

3.4. FRONTEX'İN BÜTÇESİ

Frontex'in bütçesi ilk olarak Komisyonu'nun 2007/2004 sayılı tüzüğünün 29. maddesi ile tanımlanmıştır. Bu maddeye göre bütçeyi AB genel bütçesinden ayrılan katkı payı, Schengen Bölgesi'ne üye ülkelerden ve Birlik üyelerinden gelen katkı payları oluşturmaktadır. Ajansın bütçesini oluşturan üç temel başlık bulunmaktadır. Bunlar; personel giderleri, idari giderler ve operasyon harcamaları şeklindedir. (European Council, 2004) Ajansın oluşturduğu bütçe masrafları Parlamento'nun onayına ihtiyaç duymaktadır. Onay süreci Ajansın oluşturduğu yıllık bütçeyi

Komisyonu sunmasıyla başlamaktadır. Yasal olarak her yılın faaliyetleri ve harcamaları Avrupa Sayıştay tarafından incelenerek denetim raporu oluşturulur ve Parlamentonun onayına sunulur. Bu rapor sonucunda yıllık bütçenin onaylanıp onaylanmama kararını Parlamento vermektedir. (Frontex, 2015: s.32)

Şekil5: 2005-2020 Yıllarına Göre Frontex'in Bütçesi

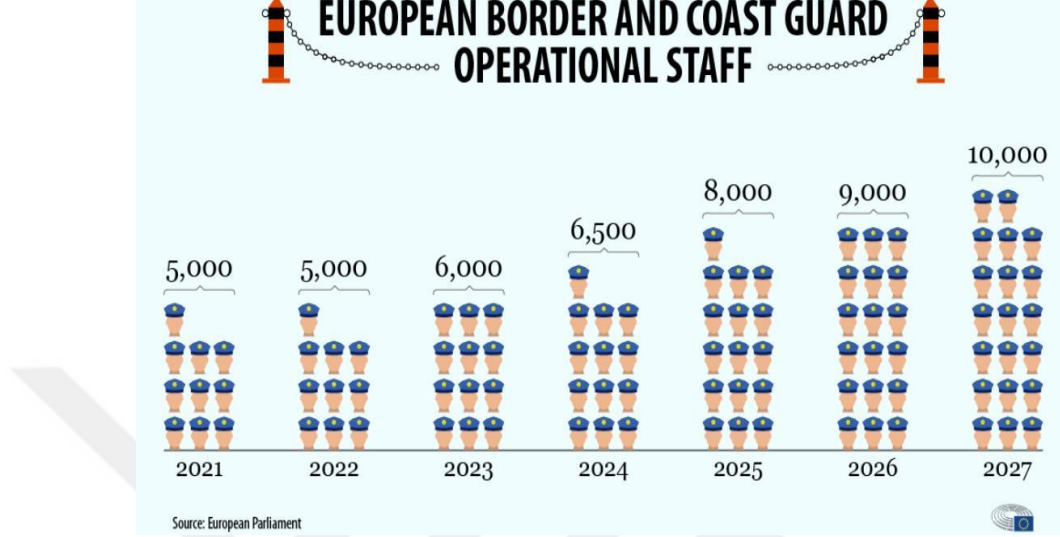

Kaynak: European Parliamentary Research Service (2019)

Şekil 6’da gördüğümüz üzere Frontex sınırlı bütçeye sahip küçük bir ajans olarak hizmet vermeye başlamıştır. Ajans faaliyete geçtiği ilk yıl boyunca sadece 57 personele ve 6 milyon Euro’luk bir bütçeye sahiptir. Ajansın 2006 yılında mali bakımdan bağımsız hale gelmesi ile hem personel sayısı hem de bütçe miktarı istikrarlı bir şekilde artmaya başlamıştır. 2015 göçmen kriziyle artan düzensiz göç akışları ve buna bağlı olarak sınır güvenliğinin sağlanması endişesi ile Frontex’e her geçen yıl daha fazla personel ve bütçe tahsis edilmesini sağlamıştır. 2020 yılına ait verileri incelediğimizde Ajans bünyesinde çalışan personel sayısı 1000’e yaklaşırken bütçenin de 460 milyon Euro’ya yükseldiğini görmekteyiz. Bu rakamlar Ajansın 2021 yılının ilk çeyreğinde yayınladığı raporda 1050 personel ve 543 milyon Euro’luk bir bütçe olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı raporda 2021 yılı için

hazırlanan bütçede operasyonel giderlerin %70 ile (yaklaşık 370 milyon Euro) diğer giderlere oranla en fazla payı kapsadığını görmekteyiz. (Frontex, 2021b)

Şekil 6: 2021-2027 Çok Yıllı Programında Hedeflenen Sınır Muhafızı Sayısı

Kaynak: European Parliament (2019)

AB, 23 Eylül 2020’de açıkladığı Yeni Göç ve İltica Paktı’nda göç yönetimine kapsamlı bir yaklaşımda bulunarak dış sınırların yönetiminin güçlendirilmesi hususunda Frontex’in önemine defalarca atıfta bulunmuştur. Şekil-6’da gördüğümüz üzere 2021-2027 çok yıllık planda, Ajansın sınır muhafızları sayısının kademeli olarak artırılarak 10.000’e ulaşması planlanmaktadır. Buna ek olarak Ajansın kendi ekipmanlarını tedarik etmesi imkânı sağlanacaktır. Bu şekilde Ajansın üye devletler tarafından sağlanan desteğe bağlılığının azalması sağlanacaktır. Tüm bunları mümkün kılmak için 2021-2027 çok yıllık mali plan çerçevesinde Ajansa 11,3 milyar Euro’luk bir bütçe sağlanması planlanmaktadır. (Bayram, 2018: s.75)

3.5. TEMEL HAKLAR STRATEJİSİ

Frontex, 2019/1896 sayılı tüzükte belirtildiği üzere, temel haklara saygı göstermeyi ve bu hakların geliştirilmesini Ajans faaliyetlerinin merkezine koymaktadır. Madde 73’te belirtildiği üzere: “Ajans, üçüncü ülkelerle işbirliği gerçekleştirirken Birliğin dış eylem politikası çerçevesinde hareket eder. Geri gönderme ilkesinin ihlali, keyfi gözaltı yasağı, işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da keyfi cezalandırma eylemlerinin yasaklanmasını sağlar.”

Ajans, temel haklara saygı gösterilmesini ve bu hakların korunmasını sınır yönetiminin önemli bir bileşeni olarak değerlendirmektedir. (European Council & Parliament, 2019) Frontex, 2011 yılında tüzüğünde yapılan değişikliklerin ardından faaliyetlerinde insan hakları çerçevesine yer verecek olan Temel Haklar Stratejisi'ni kabul etmiştir. 2012 yılında ise Temel Haklar Yetkilisi (FRO) ve Temel Haklar Danışma Forumu oluşturularak Ajansın yapısına eklenmişlerdir.

Temel haklar, Ajansın koordine ettiği operasyonlarda görevlendirilen personellerin, uluslararası koruma hakkı ve savunmasız gruplara saygı gösterme yükümlülüğü içeren davranış kurallarını içermektedir. Frontex, üçüncü ülkelerle işbirliği kurmadan önce de temel haklar yürütmesini sağlamaktadır. Operasyonel düzeyde üçüncü ülke makamlarının üyeleri ve gözlemcileri de dâhil olmak üzere Frontex faaliyetlerindeki tüm katılımcıların Frontex Davranış Kuralları'na uyması gerekmektedir. Operasyonlarda söz konusu kuralların ihlal edildiğine tanık olan personeller bu olayı Ciddi Olay Raporu (SIR) oluşturarak bunu Frontex'e bildirmek zorundadır. Kuralların bir Frontex personeli tarafından ihlal edilmesi durumunda, İcra Direktörü, personelin operasyonel faaliyetlerden uzaklaştırılmasını içeren tedbirlerini almak ile yükümlüdür. Üye devletlerin Ajans içindeki personellerinin bu kuralı ihlal ettiği tespit edilirse disiplin cezalarının verilmesi gibi önlemler de alınmaktadır. Ajans, üçüncü ülkelerle koordine edilen operasyonlarda taraf olan devletlerin bu hakları ihlal etmesi durumunda operasyona finans desteğini geri çekme, operasyonu askıya alma ya da sona erdirme gibi önlemler almakla yükümlüdür. Ajans, Temel Haklar Stratejisi'nin uygulanmasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği(OHCHR), IOM, UNHCR, AGİT Demokrasi ve İnsan Hakları gibi uluslararası makamlarla yakın işbirliğinde bulunmaktadır. (Frontex, 2021c: s.16)

3.6. FRONTEX'İN GÜVENLİK MEKANİZMASI

Frontex, 2019/1896 sayılı tüzükte belirtilen dış sınırların yönetimini sağlamak ve üye devletlerarasındaki operasyonel işbirliğini koordine etme görevini, 4-5 Aralık 2006 tarihli Adalet ve İçişleri Konseyi toplantısıyla oluşturulan Dört Kademeli Entegre Sınır Yönetimi prensibine uygun biçimde gerçekleştirmektedir. Bu prensip; üçüncü ülkelerle işbirliği, komşu ülkelerle işbirliği, sınır kontrolleri ve AB sınırları içindeki kontrollerden oluşmaktadır. (European Commission, 2010: s.20)

İlk kademedede menşe ve transit ülkelerden gelen düzensiz göçün azaltılması için konsolosluk ve vize kontrolü sağlayan personellerin görevlendirilmesi ve koordineli çalışması yer almaktadır. İkinci kademe sınır yönetimini güçlendirmek adına uygun iletişim kanallarının oluşturulmasını içermektedir. Acil durum prosedürlerinin belirlenmesi, merkezi, yerel ve bölgesel temas noktalarının oluşturulması dış sınırların kontrolüne büyük katkı sağlamaktadır. Üçüncü aşama AB sınırlarına giriş ya da çıkış yapan her kişi için sistemin sınır kontrollerinin oluşturulmasını kapsamaktadır. Sınır içi ve sınır dışı suçların tespit edilmesi sınır yönetiminin önemli bir parçasıdır. Son aşama ise ulusal hukuka uygun biçimde geliştirilen yöntemler ile düzensiz göçün tespitini içermektedir. AB sınırları içinde tespit edilen düzensiz göçmenler yetkililerin kontrolü altına alınarak uluslararası hukuka dayanan zorlayıcı bir engel yoksa menşe ülkelere geri gönderilmelidir. (European Commission, 2010: s.21) Frontex, Dört Kademeli Entegre Sınır Yönetimi prensibine uygun biçimde görevini ifa edebilmek adına operasyonel, taktiksel ve teknik araçlara ihtiyaç duymaktadır. Bu başlıkta Frontex'in güvenlik mekanizmasını oluşturulan birimlerin incelemesi yapılacaktır.

3.6.1. Hızlı Sınır Müdahale Ekibi (RABIT)

Frontex'in operasyonel kapasitesini oluşturan mekanizmalardan biri olan Hızlı Sınır Müdahale Ekibi (RABIT), Ajansı kuran tüzükte yapılan bir değişiklikle 2007 yılında faaliyete geçirilmiştir.

RABIT kurulmadan önce Akdeniz sınırlarında düzensiz geçiş vakaları düzenli bir şekilde artış göstermiştir. Yunanistan, İspanya, İtalya ve Malta bu durumdan olumsuz biçimde etkilenmişlerdir. Bu ülkeler istisnai durumlara hızlı müdahale etmek ve özellikle de katılan üye ülkelerle hızlı koordinasyon prosedürleri yoluyla yürütülecek Frontex operasyonlarına ihtiyaç duymuşlardır. (European Parliament & Council, 2007) Bir üye devlet topraklarına yasadışı yollardan giriş yapmaya çalışan çok sayıda üçüncü ülke vatandaşının oluşturduğu baskı durumunda Frontex'ten RABIT konuşlandırılması talep edebilir. Fakat üye devletler Ajansın talebi üzerine kendi sınır muhafızlarını da konuşlandırmaya hazır hale getirmekle yükümlü olacaklardır.

Üye devletler acil durum operasyonu için Frontex'e bir talep gönderdiğinde, İcra Direktörü ilk olarak bir ekibin görevlendirilmesi konusunda inceleme başlatır. Eğer İcra Direktörü bir ekip göndermeye karar verirse üye devletler beş gün içerisinde operasyona katılacak ulusal sınır muhafızlarının sayısını, adlarını ve profillerini Ajansa bildirmekle yükümlü olurlar. Yönetim Kurulu, üye devletler tarafından görevlendirilen muhafızların yetkilerini ve toplam sayısını onaylar. Bu prosedürün ardından Frontex ve RABIT, talepte bulunan üye devletin konumunu ve sınır muhafızlarının sayısını göz önünde bulundurarak ayrıntılı bir plan operasyonu hazırlarlar. Plan hazırlandıktan sonraki beş günlük süre göz önünde bulundurularak birliklerin belirlenen lokasyona ivedilikle konuşlandırılması gerekmektedir. RABIT'in uyması gerekli kurallar da 863/2007 sayılı tüzükte belirlenmiştir. 10. Madde'ye göre görevli personeller operasyonel faaliyetlerini gerçekleştirirken üye devletlerin yasalarına uymakla yükümlüdürler. Üye devletlerin sınır muhafızlarının huzurunda ve belirlenen talimatlar çerçevesinde kendilerine verilen yetkileri kullanabilirler. (European Parliament & Council, 2007)

RABIT'in çalışma mekanizmasını incelediğimizde resmi olarak üye devletlerin ortak sınır operasyonlarına katılımının mecbur kılındığı ve gerekli taahhütleri sağladığını görmekteyiz. Bu açıdan acil kriz durumlarında Frontex'in karar alma konusunda önemli bir aktör olduğunu söylemek mümkündür. RABIT'in ilk operasyon uygulaması 2010-2011'de Yunanistan'da gerçekleşmiştir. Yunanistan 2010'da sınırlarında yaşadığı sığınma krizi sonrasında Frontex'ten talepte bulunmuştur. Frontex İcra Direktörü'nün olumlu yanıtı sonrasında beş gün içerisinde 26 üye devlet tarafından 175 sınır muhafızı ve teknik donanım temin edilmiştir. Kasım 2010'da Evros bölgesinde konuşlanan RABIT operasyonu Mart 2011'e sona ermiştir. RABIT, 2016 yılında yapılan yasal değişiklikler sonrasında Avrupa Sınır Muhafızları Ekibi (EGBT) adını almıştır. (Human Rights Watch [HRW], 2011: s.24)

3.6.2. Risk Analiz Birimi (RAU)

Frontex eski İcra Direktörü Ilkka Laitinen, Ajansın faaliyetlerini: *'Ajansın tüm faaliyetlerinin temelinde risk analizi vardır. Frontex'in tüm faaliyetleri istihbarat odaklıdır.'* şeklinde yorumlamıştır. (House of Lords, 2008: s.25) Risk Analiz Merkezi (RAU), 2005 yılında faaliyete geçmiştir. Birimin görevleri şunlardır:

- Sınır güvenliğine yönelik tehditleri belirlemek,
- Ortak operasyonlara duyulan ihtiyacı belirlemek,
- Sınır koruma eğitim programları oluşturmak,
- Üye devletlerin sınır koruma makamlarına gerekli istihbaratı sağlamak,
- Sınır kontrolüne yönelik kapasitelerin inşa edileceği alanların belirlenmesi için teknik destek sağlamaktır.

Ajans bu kapsamda üye devletler, AB Ajansları (EASO, Europol, Avrupa Komisyonu, Eurostat), uluslararası kuruluşlar (UNHCR, IOM, Interpol), üçüncü ülkeler ve açık kaynaklardan topladığı veriler ile stratejik, operasyonel ve üçüncü ülkelere yönelik analizler gerçekleştirmektedir. (Frontex, 2012a) RAU, risk analizlerinin oluşturulmasında Avrupa Konseyi Uzman Grubu tarafından geliştirilen Ortak Entegre Risk Yönetimi Modeli'ni (CIRAM) kullanmaktadır. CIRAM risk analizlerinin oluşturulması için Ajansa kavramsal çerçeve oluşturmaktadır. Frontex 2013 CIRAM raporunda risk kavramının üç farklı bileşenden oluştuğunun altını çizmiştir. Bunlar; tehdit, güvenlik açığı ve etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Tehdit, dış sınırlara etki eden bir kuvvet ya da baskı olarak tanımlanmıştır. Büyüklüğü, olasılığı ve alışkanlıkları (göç rotaları ve eğilimleri) ile karakterize edilmelidir. Güvenlik açığı bir sistemin tehdidi azaltma kapasitesi ile belirlenmektedir. Güvenlik açığını belirleyen en önemli faktörler sınır bölgelerinin coğrafi konumları ve üye devletlerin tehdit karşısındaki tepki kapasitesidir. Etki ise bir tehdidin iç güvenlik ve dış sınırların güvenliği üzerindeki etkileri olarak tanımlanmaktadır. Buna örnek olarak dış sınırlarda gerçekleşen göç dalgalarının güvenliğe yönelik etkilerini vermek mümkündür. CIRAM'ın risk kavramı üzerine oluşturmuş olduğu kuramsal çerçeve Ajansa ve üye devletlere dış sınırların yönetiminde yardımcı olması bakımından önemli bir yere sahiptir. (Frontex, 2013: s.4-6-8) Risk analizi, Ajansın operasyonel döngüsünün entegre bir parçasıdır. Ortak operasyonların etkinliğinin en üst düzeye çıkarılması için göçmenlerin izlediği yollarını, yöntemlerini ve trendlerini tanımlayan analizleriyle operasyonel planlar için çerçeve oluşturmaktadır. Böylelikle operasyonların hangi dönemde ve nerede başlatılacağı belirlenmektedir. Birim, operasyonlar sonrasında bir değerlendirme raporu oluşturur.(Frontex, 2013: s.16) Bu rapor;

- Sığınmacılar dâhil tespit edilen göçmen sayısı,

- Göç rotaları ve trendleri,
- İnsan ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi diğer suçlara yönelik veriler,
- Uluslararası suç ağları,
- Eski operasyonlardan elde edilen verilerle gerçekleştirilen karşılaştırma istatistikleri ve,
- Uzmanların yaptığı değerlendirmeleri içermektedir.

Frontex bu raporları dönemsel ve yıllık olarak yayınlayarak üye devletler ile paylaşmaktadır. Risk analizin sınır kontrolündeki rolüne atfedilen önem Frontex'in bütçesinde de karşımıza çıkmaktadır. 2005 yılında faaliyete geçen birim için bütçeden ayrılan miktar yalnızca 80.000 Euro iken bu rakam yıllar içinde katlanarak 2021 yılında 12,3 Milyon Euro'ya ulaşmıştır. (Frontex, 2021b)

3.6.3. Avrupa Sınır Gözetim Sistemi (EUROSUR)

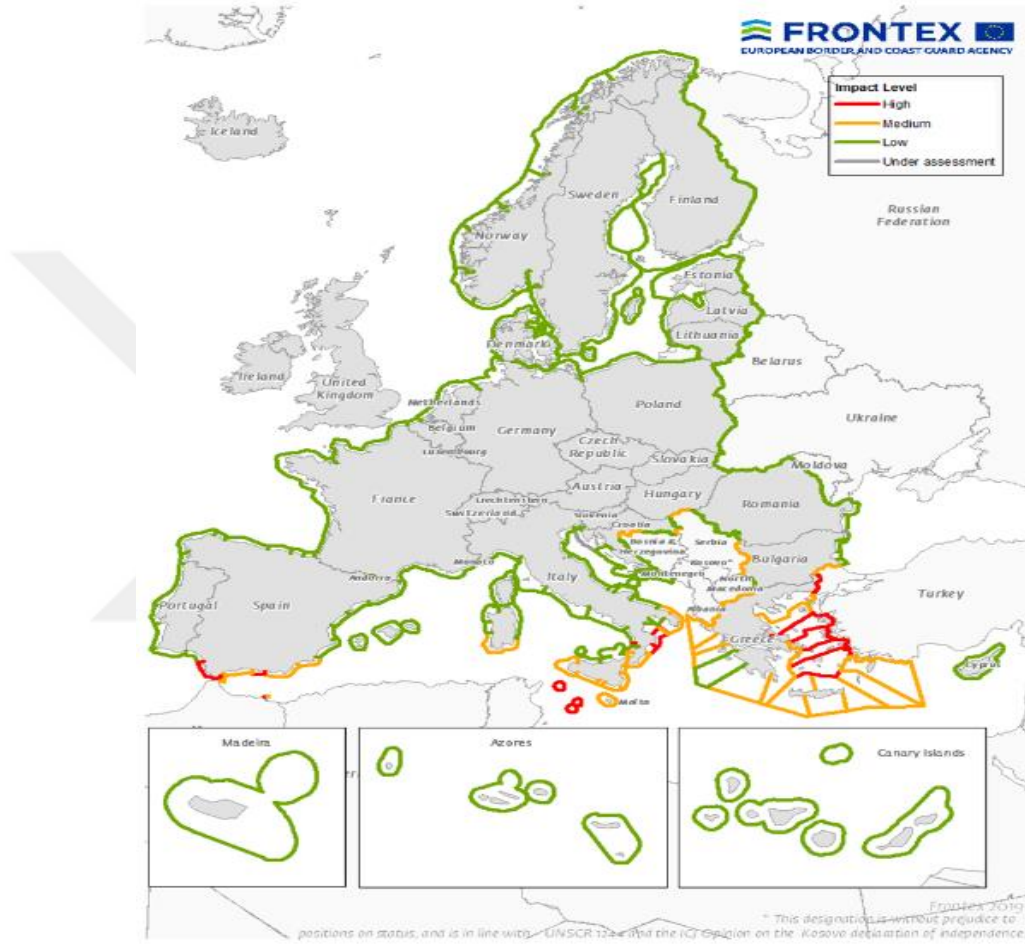
2013 yılında faaliyete geçen Eurosur, dış sınırların korunmasında durumsal farkındalığı geliştirmek ve tepki kapasitesini güçlendirmek adına üye devletler ve Ajans arasında köprü vazifesi görmektedir. Eurosur'un temel amaçları aşağıda belirtildiği biçimdedir (European Commission, 2018);

- AB'ye yasadışı girişlerin önüne geçerek düzensiz göçle mücadele etmek,
- Dış sınırlardaki ciddi suçların önüne geçerek AB'nin iç güvenliğini arttırmak ve,
- Göçmenlerin hayatlarının korunmasına katkıda bulunmaktır.

Frontex, insanlı ve insansız droneleri, hava ve deniz durumu raporlama sistemlerinin ve AB sınırlarının uydu gözetlemelerinden veri toplamak için Eurosur'u kullanmaktadır. Aynı zamanda her üye devletin kendi dış sınırlarındaki gözetimi sağlaması için Ulusal Koordinasyon Merkezi (NCC) bulunmaktadır. Üye devletler ve Frontex, NCC'ler aracılığıyla koordineli çalışıp bilgi alışverişi yapmaktadır. Üye devletler bu bilgileri durumsal farkındalıklarını arttırmak için kullanmaktadır. Eurosur Füzyon Hizmetleri adı verilen bu sistem üye devletlerin dış sınırların yönetiminde son teknoloji sistemlere erişimini sağlayarak güvenlik maliyetlerini de azaltmaktadır. Bu servis otomatik gemi izleme ve algılama yetenekleri ile konum tespiti yapabilmektedir. Genellikle göçmenlerin hayatını

tehlikeye atan ve insan kaçakçılığı faaliyeti içerisinde olduğundan şüphelenilen gemilerin tespitinde kullanılmaktadır. Eurosur'un faaliyete geçtiği 2013'ten 2018 yılına kadar 184.000'den fazla sınır ilgili olay bildirdiği belirtilmiştir. (European Commission 2018: s.8)

Şekil 7: AB ve Schengen Ülkelerinin Risk Analizi

Kaynak: (European Commission, 2021)

Şekil-7’de görüldüğü üzere Eurosur, AB üye devletlerinin ve Schengen Bölgesi’nde yer alan fakat AB üyesi olmayan devletlerin dış sınırlarını belirleyerek Frontex’in risk analizi ve güvenlik açığı incelemeleri yapmasını sağlayarak üye devletlerin reaksiyon kapasitelerinin artırılmasını desteklemektedir. Düşük risk seviyesinden kritik risk seviyesine kadar değişen etki kategorilerine yerleştirilen üye devletlerin, diğer üyelerle ve Ajans ile yakın operasyonel işbirliği arttırılmaktadır.

Eurosur, Frontex'in düzensiz göçü engellemesinde en önemli araçlarından biri olmasının yanı sıra STK'lar, göçmenlerin ve mültecilerin haklarının ihlal edildiği konusunda endişelerini dile getirmektedirler. Uluslararası Af Örgütü'nün 2014 yılında göçmen ve mültecilerin uğradıkları insan hakları ihlallerini ele almış oldukları "Kale Avrupası'nın İnsani Bedeli" adlı çalışmasında Bulgaristan'da kurulmuş olan sınır gözetim noktasına dikkat çekmişlerdir. Sınıra kurulan kamera sistemi sayesinde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki 15 kilometrelik alanı gözetleyebilen Bulgaristan, şüpheli durumda Türkiye'deki ilgili makamların ya da askerlerin bu konudan haberdar olmalarını sağlayarak göçmenlerin ve mültecilerin sınırın öbür tarafında alıkonulmalarını sağlamaktadır. Yakalanan kişilerin eziyet görebilecekleri ülkelere tekrar iade edilmeleri ihtimali iltica prosedürünün ve insan haklarının ihlali konusunda soru işaretleri doğurmaktadır.

STK'ların insan hakları ihlalleri konusundaki endişelerine karşılık AB Komisyonu'nun 2018 yılında AB Konseyi ve Parlamentosu'na sunduğu Eurosur değerlendirme raporunda gözetim sisteminin sınır ötesi suçlarla mücadelede, denizlerde can kaybının önüne geçilmesinde ve üye devletlerin reaksiyon kapasitelerinin artırılmasındaki olumlu etkilerinin örneklendirildiği görülmektedir. Söz konusu raporda 2015-2016 yıllarında AB Akdeniz Deniz Kuvvetleri'ne (EUNAVFOR Med) ve 2016-2017 yıllarında Indalo Ortak Operasyonları kapsamında ulusal makamlara sağlanan bilgilerle göçmen teknelerinin tespit edilerek hayatlarının kurtarıldığı belirtilmiştir. (European Commission, 2018: s.8) Göçmenlerin ve mültecilerin hayatlarının korunmasındaki rolü tartışılan Eurosur 2020 yılı itibariyle 244 milyon Euro'luk bütçeye ulaşarak Frontex'in düzensiz göçle mücadelede önemli bir mekanizması olma niteliğini sürdürmektedir.

3.6.4. Veri Tabanı Sistemi (CRATE)

Frontex, AB Konseyi'nin Ekim 2006'da talebi üzerine kurucu tüzüğün 7. maddesinde geçen: "Ajans, gönüllü olarak üye devletlerden gelen talep üzerine üye devletlerin dış sınır kontrolü ve gözetimi için kullandığı teçhizatın kayıtlarını oluşturacak ve tutacaktır." ibaresine dayanarak Veri Tabanı Sistemi'ni (CRATE) oluşturmuştur. CRATE veri tabanı gemiler, uçaklar, helikopterler, radar üniteleri, termal kameralar ve metal detektörler gibi sınır kontrolü donanımlarını içermektedir. CRATE, Ajansın operasyonel planlarını oluşturmasında önemli rol oynamaktadır.

Frontex eski İcra Direktörü Laitinen bu sistemi: *''CRATE bir e-mağaza gibidir, ekranınızda izleyebilir ve neye ihtiyacınız olduğuna karar verdikten sonra siparişini verir parasını ödersiniz. Frontex'in kendi gemisi yoktur ve operasyon bölgesine çok sayıda birimin yerleştirilmesini karşılayamaz. Bu varlıklar üye devletlere aittir.''* şeklinde yorumlamıştır. (Frontex, 2007)

2006 yılında gönüllülük esasına dayanan bu mekanizma 2011 yılında Frontex tüzüğünde yapılan değişiklik ile zorunlu hale getirilmiştir. Üye devletlerin sahip oldukları teçhizatların bilgisi paylaşmaya zorunlu kalması ile Ajans operasyonel kabiliyetini güçlendirmek adına gerekli ekipmanı kiralama, bunlara sahip olma ya da teçhizatı sağlayan üye devletle kullanabilmesini sağlayan yeni usullere sahip olmuştur.

3.6.5. Frontex Durum Merkezi (FSC)

Frontex Durum Merkezi (FSC), Ajansın *''durumsal farkındalık ve izleme''* bölümünün önemli birimlerinden birisidir. ESY'nin önemli bir bileşeni olan Ajans ve üye devletlerin ulusal makamları tarafından kullanılmaktadır. FSC'nin görevi, AB'nin sınır ötesi suçlarla mücadelesinde operasyonel personellere bilgi ve istihbarat sağlamaktadır. Diğer yandan üye devletlerin güvenlik açıklarını değerlendirerek sınır güvenliğinin sağlanmasında görev almaktadır. Birim ayrıca Ajansın sorumluluk alanına giren sahil güvenliği ve denizcilik alanlarında da çalışmalar gerçekleştirmektedir. FSC, operasyonel, taktiksel ve stratejik karar vermeyi desteklemek adına istihbarat kaynakları, devriye faaliyetleri, hava gözetimi ve uydu görüntüleri ve medyadan oluşan geniş bir bilgi yelpazesini Ajansın ve üye devletlerin kullanımına sunmaktadır. FSC'nin çalışma mekanizması hem düzensiz göç hem de sınır ötesi suçlara yönelik erken uyarılar sağlamaktadır. Ajans bu mekanizmayı, AB'yi durumsal farkındalık açısından mükemmellik seviyesine ulaştırmaktadır şeklinde yorumlamaktadır. FSC ayrıca Frontex'in iç ve dış sınırlarındaki ortaklarına komuta ve kontrol desteği sağlayarak operasyonel altyapının geliştirilmesi desteklemektedir. FSC'nin ana görevleri aşağıda sıralandığı gibidir (Frontex, 2019a);

- 7/24 kriz ve operasyonel durumlara karşı medya takibi sağlamak,
- Frontex'in operasyonel kapasitesini destekleyecek komuta ve kontrol merkezi oluşturmak

- Tehditlere karşı reaksiyon yeteneğini geliştirmek için erken uyarılar sağlamak,
- İç sınırlarda, dış sınırlarda ve üçüncü ülkelerde hava gözetimi ve mobil durum merkezlerinin konuşlandırılmasını sağlayarak sahil güvenlik işlevinin yerine getirilmesi ve,
- AB Ulusal Koordinasyon Merkezi Ağı içerisinde ana bilgi merkezi rolünü üstlenmek şeklindedir.⁴

3.6.6. Frontex Eğitim Birimi (TRU)

Frontex Eğitim Birimi (TRU), Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik muhafızlarının eğitimini kontrol etmek ve operasyonel kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunması amacıyla faaliyete geçirilmiştir. (Frontex, 2015: s.26)

Ajans bu kapsamda sınır kontrolünde ortak standartların oluşturulmasına yardımcı olmak için Ortak Akademiler Ağı geliştirmiştir. Frontex'in rehberliğinde 27 ülkede ilgili makamların uzmanları, uluslararası kuruluşlar ve akademisyenlerin bulunduğu akademiler 2008 yılında İtalya'nın Cesana şehrinde faaliyete geçirilmiştir. Bu akademilerin en önemli başarısı sınır muhafızları için ortak çekirdek müfredatın oluşturulması olmuştur. (Marenin, 2010: s.101) Sınır muhafızları bu proje kapsamında, hayatta kalma, gece görüşü kullanımı, insan ticareti mağdurlarının tespiti ve sahte belgelerin tespiti konularında eğitim almaktadırlar. TRU'nun temel görevleri aşağıda sıralandığı gibidir (Frontex, 2019b);

- Frontex'in koordine ettiği operasyonel faaliyetlerde görev alan sınır muhafızlarının yeteneklerinin geliştirilmesi,
- Avrupa Sahil ve Sınır Güvenliği yönetmeliği kapsamında üçüncü ülkelere destek sağlamak,
- Sahil ve sınır güvenliğine dayalı olarak temel seviyeden uzman seviyesine kadar eğitim standartlarının oluşturulması ve geliştirilmesini sağlamak,
- Üye devletlerin sahil ve sınır güvenliğinden sorumlu eğitim kurumları ile AB ajansları arasındaki işbirliğini güçlendirecek eğitim programları düzenlemek,

⁴ AB Ulusal Koordinasyon Merkezleri Ağı, AB Parlamentosu ve Konseyi'nin 2018/3028 sayılı teklifi ile kurulması hedeflenmektedir. Bu ağ, Birliğin siber güvenlik endüstrisinin rekabet gücünü arttırmakla ve dijital pazarını koruyacak teknolojik önemler almakla yükümlü olacaktır.

- Üçüncü ülkelerde sınır ötesi suçlar ve göç akışları ile mücadele için eğitim ve kapasite geliştirmeye yönelik destek ağlarının geliştirilmesi ve,
- Sınır muhafızlarının insan haklarına uyum ve güç kullanımı konusunda bilgilendirilmesidir.

3.6.7. Araştırma ve Geliştirme Birimi (RIU)

Araştırma ve Geliştirme Birimi (RIU), ajansın teknolojik, operasyonel ve sınır güvenliği araştırmalarının geliştirilmesinde rol almaktadır. 2007 yılında faaliyete geçen birim ayrıca üye devletlerin ve üçüncü ülkelerin teknolojik kapasitelerinin geliştirilmesini de desteklemektedir. Birimin yetenek geliştirme kapsamında genel hedefleri (Frontex, 2015: s.28):

- Ajans için Avrupa sınır güvenliği araştırma kapasitesinin geliştirilmesi,
- Sınır yönetimi için geliştirilen teknolojik araçların pilot projeler aracılığı ile test edilmesi,
- Sınır kontrol sistemlerinin çözümlerinin gerçekleştirilmesi ile Ajansın ve üye devletlerin operasyonel faaliyetlerinin desteklenmesi ve,
- AB tarafından sınır yönetimi alanında finanse edilen araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesidir.

Yetenek geliştirme kapsamında birimin sınır gözetimi için geliştirdiği Avrupa Seyahat Bilgi ve Yetkilendirme Sistemi'nin (ETIAS) 2022 yılında faaliyete girmesi beklenmektedir. 2018 yılında AB Konseyi ve Parlamentosu'nun onayını alan projenin amacı AB'ye vize şartların muaf bir şekilde giriş yapan kişilerin güvenlik ve risk taramalarının yapılması ile Schengen Bölgesi'nin güvenliğinin artırılmasıdır. Frontex, ETIAS projesinin yönetiminden sorumlu olacaktır. Ajans, ETIAS Merkezi Ünitesi'ni kurarak:

- ETIAS taramasında seyahat başvurusunda bulunan kişilerin kimlik ve vize kontrolünün sağlanması,
- Temel haklar ve gizlilik kurallarına bağlı kalarak vize başvurularının kontrol edilmesi,
- Güncel ve doğru verilerin sağlanması ve,
- Halkın ETIAS hakkında bilgilendirilmesi görevlerini yerine getirecektir.

Bu sistem ETIAS Merkezi Birimi, Bilgi Sistemi ve Ulusal Birimler olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır. ETIAS Bilgi Sistemi, merkezi sistem ve ulusal altyapıları birbirine bağlayacak tek tip ara yüz, uygulama, e-posta sistemi ve izleme listesi geliştirecektir. Üye devletler ulusal birimlerini kurarak Merkezi Birim tarafından iletilen verilere dayanarak risk değerlendirmeleri yapmak, başvuruları kabul edip etmeme konusunda nihai kararları almak ve başvuru sahiplerine prosedürler hakkında bilgi sağlamakla yükümlü olacaktır. Yeni sistemin ortakları arasında Europol'de bulunmaktadır. Europol bu projede ETIAS izleme listesini üye devletlerle birlikte yöneteceklerdir. (Frontex, 2018a)

3.6.8. Avrupa Devriye Ağı (EPN)

Avrupa Devriye Ağı (EPN), AB'nin güney sınırında yer alan üye devletlerin Kuzey Afrika'dan ulaşan düzensiz göçmenleri tespit etmesine yardımcı olmak ve bölgesel işbirliğini geliştirmek amacıyla faaliyete geçirilmiştir. (Frontex, 2010a: s.39) EPN'nin faaliyete geçirilmesine yönelik çalışmalar 15-16 Aralık 2005 tarihinde alınan Avrupa Konseyi kararlarından sonra başlamıştır.

Konsey, Ajanstan bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi, sınır komşuları ve Afrika ülkeleriyle diyalog sağlanması için 2006 yılının sonuna kadar Afrika hakkında risk analiz raporu sunmasını istemiştir. (European Council, 2006: s.3) Ajans, Konsey'in çağrısı üzerine 2006 yılında AB'nin güney sınırında devriye ağı oluşturmayı amaçlayan Medsea ve açık denizleri izleyecek bir sistemin fizibilite çalışmalarını içeren Bortec projesini başlatmıştır. Frontex, bu iki projenin sonucu olarak AB güney sınırlarını güvence altına alacak bir devriye ağının kurulması görevini üstlendi. Bu kapsamda Portekiz, İtalya, Fransa, İspanya, Slovenya, Malta, Yunanistan ve Kıbrıs ulusal makamlarının sınır yönetiminden sorumlularını bir araya getirmiştir. Sekiz üye devlet, ilk adım olarak komşu ülkeler arasında ikili işbirliğine dayanan bir bölgesel yaklaşımı tercih etmişlerdir. Ajans, operasyonel planların hazırlanması, coğrafi bölgelerin tanımı ve kaynakların tahsisi ile alakalı çalışmalarını sonlandırarak Mayıs 2007'de EPN'yi faaliyete geçirmiştir. Birimin temel görevleri arasında düzensiz göçü engellemek, göçmen kaçakçılarıyla mücadele etmek ve sahte belgelerin tespiti yer almaktadır. Birim bu görevlerin haricinde sınır ötesi suçlar (ör: uyuşturucu kaçakçılığı) ve diğer sahil güvenlik faaliyetlerinde de (ör: yasadışı balıkçılığın engellenmesi) yer almaktadır. (Frontex, 2010a: s.39-40)

3.7. FRONTEX'İN OPERASYONLARI

Bölüm 3.3'te belirttiğimiz üzere Frontex 2019/1986 sayılı tüzüğe dayanarak, AB dış sınırlarının güvenliğini sağlamak için üye devletlerarası operasyonel işbirliğini sağlama görevini ifa etmektedir. (European Council & Parliament, 2019) Üye devletler ile gerçekleştirilen operasyonlar sınır tipine göre kara, hava ve deniz olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Ayrıca bu operasyonlardan farklı olarak Ortak Geri Dönüş Operasyonları da düzenlenmektedir. Operasyonların tanımı ve hedefleri aşağıda açıklandığı gibidir:

Ortak Kara Operasyonları: Ajansın üye devletler ile kara sınırında gerçekleştirdiği operasyonlardır. Finlandiya'nın kuzeyindeki Kuzey Kutbu çemberinden Yunanistan'ın Evros bölgesine kadar 3.500 km'den fazla kara sınırında düzensiz göç ve sınır ötesi suçlarla mücadele edilmektedir. Kara sınırında üye devletlerarasındaki işbirliğini arttırmayı hedeflemekle birlikte Gümrük İşbirliği Çalışma Grubu (CCWP) ve Avrupa Sahtecilikle Mücadele Ofisi (OLAF) ajanslarıyla bilgi paylaşımı ve diğer entegrasyon faaliyetlerine katılım sağlanmaktadır. (Frontex, 2014a)

Ortak Deniz Operasyonları: Denizde icra edilen operasyonlar deniz yoluyla AB sınırlarına ulaşmak isteyen düzensiz göçmenleri tespit etmek, göçmen kaçakçılığını engellemek ve üye devletlerarasındaki işbirliğini arttırmayı hedeflemektedir. (Frontex, 2014a) Frontex'in deniz operasyonlarındaki yetkisi 656/2014 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey tüzüğü ile belirlenmiştir. Söz konusu tüzüğün 6. ve 7. Maddeleri Frontex'in göçmen taşıyan teknelere müdahale etme yetkisini düzenlemektedir. (Bilgin, 2017: s.63) Düzensiz göçmenlerin AB sınırlarına ulaşmak için çoğunlukla deniz yolunu kullanmakta ve Frontex'in denizlerde karşılaştığı zorluklar sürekli artmaktadır. Bu sebepten ötürü operasyonel bütçenin önemli bir kısmı deniz operasyonlarına ayrılmaktadır. Ayrıca 2016/1024 sayılı tüzük ile Ajansın denizlerdeki faaliyetleri Arama ve Kurtarma Operasyonlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. (European Parliament & Council, 2016)

Ortak Hava Operasyonları: Hava operasyonları genellikle AB havaalanlarında gerçekleştirilmekle beraber kara ve deniz operasyonlarına kıyasla daha durağan ve düzenli sayılabilir. Bu türde gerçekleştirilen operasyonların

temelinde üçüncü ülke vatandaşlarının sahte belgeler (vize, pasaport) ile Avrupa sınırlarına girişinin engellenmesi bulunmaktadır. Diğer yandan düzensiz göçmenler tarafından hakkında bilgi toplanması ve üye devletlerin havaalanları arasındaki bilgi paylaşımının artırılması hedeflenmektedir. Ajans bu kapsamda 130'dan fazla havaalanından güncel bilgileri Europol ve Interpol gibi ortaklarıyla analiz ederek bilgi ağı oluşturur ve üye devletlerin kullanımına sunar. (Frontex, 2014a)

Frontex ortak operasyonların yanı sıra AB sınırlarında ESY konseptinin uygulanması için "odak noktası" adı verilen pilot projeler oluşturmaktadır. Bu projelerin amacı çok amaçlı operasyonlar yoluyla sınır muhafızları ve üye devletlerin koordineli bir şekilde çalışmasını sağlamaktır. Oluşturulan her odak noktası düzensiz göçün engellenmesi ve dış sınırlara yönelik istihbarat toplama eylemlerini içermektedir. Odak noktasını örneklemek gerekirse Frontex'in 2016 yılında kara sınırlarına konuşlandırılan sınır muhafızları düzensiz göçmen tespiti, sahte evrak tespiti, göçmen kaçakçılarının yakalanması ve diğer organize suçlar ile mücadeleyi içeren dokuz aylık bir proje gerçekleştirmiştir. Sınır muhafızları Norveç ve Finlandiya'dan, Bulgaristan ve Yunanistan'a ulaşan geniş kara sınırında oluşturulan noktalarda görev almışlardır. (Frontex, 2016)

Frontex'in operasyonları sınır tipine göre farklılık gösterse dahi temelde risk analizi, operasyonel planın oluşturulması, uygulama aşaması ve değerlendirme sürecinden geçmektedir. Önceki başlıklarda belirttiğimiz üzere Frontex'in bütün faaliyetlerinin temeli risk analizine dayanmaktadır. Ajans üye devletler ile gerçekleştirdiği yıllık toplantılarda kendisine iletilen operasyon taleplerini bu analizlere dayanarak öncelik durumuna göre sıralamaktadır. Sınırların korunmasında ortak operasyon düzenlenecek üye devletin belirlenmesiyle operasyon plan hazırlanır. Bu planlarda katılan üye devletler, personel sayısı, teknik ekipman bilgisi, bütçe, zaman aralığı ve operasyon bölgesine dair veriler yer alır. Frontex, operasyon aşamasında oluşturulan plana uygun bir biçimde sınır muhafızlarının ve teknik ekipmanların konuşlandırılmasından sorumludur. Ancak sınır muhafızları ortak operasyonlar aracılığı ile desteklenen üye devletin ulusal makamlarının talimatları doğrultusunda hareket etmektedirler. Son aşama olan değerlendirmede Frontex, operasyona yönelik istatistikleri düzenleyerek üye devletlerin incelemesine

sunmaktadır. Ajansın operasyonları risk analizlerinde belirlenen göç rotaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu göç rotaları aşağıda sıralandığı gibidir (Frontex, 2021c):

Batı Akdeniz Rotası: Kuzey Afrika ve İspanya arasındaki kara ve deniz yolunu tanımlamaktadır. Rotada tespit edilen göçmenlerinin çoğunluğunu Fas, Gine, Cezayir ve Mali uyruklular oluşturmaktadır.

Orta Akdeniz Rotası: Kuzey Afrika ve İtalya arasındaki deniz yolunu tanımlamaktadır. Rotada tespit edilen göçmen kitlesinin büyük çoğunluğu Tunus, Libya, Eritre uyruklulardır.

Doğu Akdeniz Rotası: Frontex'in belirlediği göç rotaları arasında düzensiz göçmenler tarafından en çok tercih edilenidir. Genellikle Yunanistan'a ulaşmak isteyen Orta Doğu kökenli göçmenler tarafından kullanılmaktadır.

Doğu Sınırları Rotası: AB'nin Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya, Moldova ve Doğu sınırında yer alan devletle paylaştığı 6.000 km'lik kara sınırını tanımlamaktadır. (Frontex, 2018b) Bu rotada tespit edilen göçmen sayısı diğer rotalara kıyasla oldukça düşüktür.⁵ Çoğunlukla Vietnam ve Afganistan uyruklular göçmenler tarafından kullanılmaktadır.

Batı Afrika Rotası: Kuzey Afrika ülkeleri olan Fas ve Senegal ile Kanarya Adaları arasındaki deniz yolunu tanımlamaktadır.

Batı Balkan Rotası: Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan arasındaki kara ve deniz yolunu tanımlamakla birlikte bu rotadaki geçişlerin çoğunluğunu Türkiye'yi transit ülke olarak kullanan Orta Doğu kökenli göçmenler oluşturmaktadır.

Frontex operasyonlarında görev alan bütün personeller *Davranış Kodu* adı verilen prosedüre tabidir. Beş bölüm ve yirmi üç maddeden oluşan Davranış Kodu, personellerin uymak zorunda olduğu kuralları ve kaçınması gereken eylemleri tanımlamaktadır. Temel Haklar bu prosedürün bir parçası olmakla birlikte personeller veya desteklenen üye devletler tarafından ihlal edilmesi durumunda İcra

⁵ Frontex 2018 yılı Risk Analizi raporundan elde ettiğimiz bilgilerde Batı Akdeniz Rotası'nda 57.034, Doğu Akdeniz Rotası'nda 56.561, Orta Akdeniz Rotası'nda 23.485, Batı Balkan Rotası'nda 5869, Batı Afrika Rotası'nda 1531 ve son olarak Doğu Kara Sınırı'nda ise 1084 düzensiz göçmen tespit edilmiştir.

Direktörü'nün yaptırım yetkisi 2019/1986 sayılı tüzüğün 46. maddesinde tanımlanmıştır. Söz konusu yaptırım personeller için görevden alınma olurken, üye devletler için operasyona sağlanan finansal kaynağın kesilmesi, operasyonun askıya alınması yahut tamamen sonlandırılmasıdır. (European Commission, 2019)

Operasyonlar bölümünün alt başlıklarının inceleme alanlarını Frontex'in İspanya, Yunanistan ve İtalya ile gerçekleştirdiği ortak deniz operasyonları oluşturacaktır. Bu kapsamda Hera I-II, RABIT 2010 ve Lampedusa Trajedisi'nin ardından başlatılan Mare Nostrum ve Triton Operasyonları ele alınacaktır.

3.7.1. Hera I-II Operasyonları

Frontex'i kuran tüzüğün 8. maddesine göre dış sınırların kontrolünü ve gözetimi ile ilgili yükümlülüklerini yerine getiren üye devletler daha fazla teknik ve operasyonel yardım gerektiren durumlarda Ajanstan yardım talep etme haklarına sahiptirler. İlgili durumlarda Ajans, yardım talebi üzerine üye devletleri desteklemek için uzmanlarını uygun süre boyunca görevlendirmektedir. (European Commission, 2004)

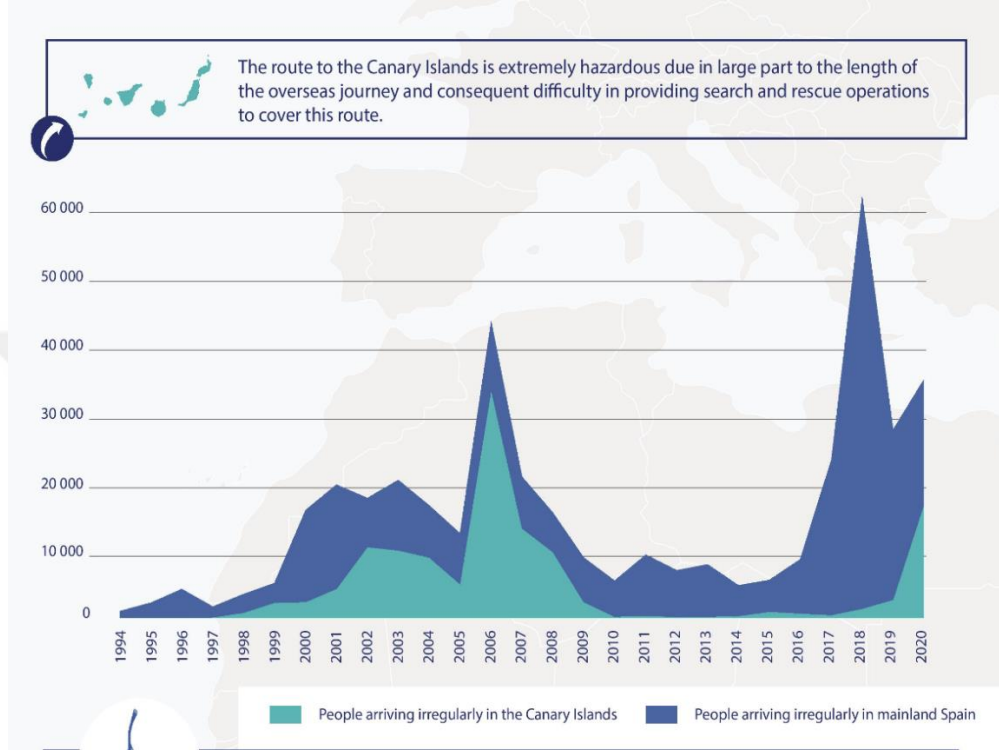
Hera Operasyonları'nın gerçekleştirilmesindeki temel nedene baktığımızda Batı Afrika'dan Kanarya Adaları'na gerçekleşen düzensiz göç akışı karşımıza çıkmaktadır. Araştırmacılar insanların Batı Afrika'dan Kanarya Adaları'na ulaşmaya çalışmasını bir takım faktörlere bağlamışlardır. Walter Kemp bu faktörleri çekici, itici ve kolaylaştıran faktörler şeklinde tanımlamıştır. (2016: s.2) Bu tanıma göre AB'yi çekici kılan faktör İspanya'nın ekonomik şartlarıdır. İspanya'da kişi başına düşen gelir Batı Afrika ülkeleriyle kıyaslandığında Senegal'den 15 kat, Mali'den 25 ve Gine'den 30 kat fazlaydı. Bu sebeple ekonomik faktör göçmenler için motivasyon kaynağı olmuştur. İtici faktör ise Batı Afrika'daki ülkelerde siyasi istikrarsızlık, kurumların etkisiz olması ve işsizliğin yaygın olduğu demografik bir yapının olmasıdır. Kolaylaştırıcı faktörleri ise iki şekilde ele almıştır. Bunlardan ilki navigasyon gibi kaçakçıların denizlerde gezinmesini kolaylaştıran teknolojik donanımların hem ucuz hem de kolay erişilebilir olmasıdır. Diğerisi ise Kuzey Afrika ve Kanarya Adaları arasındaki deniz sınırında kontrollerin yetersiz olmasıdır. Bu faktörlerin sonucu olarak Senegal, Moritanya ve Cape Verde gibi ülkelerdeki insanlar Avrupa'nın yaşam standartlarından etkilenmiş ve Kanarya Adaları'na yakın

olmaları nedeniyle *cayucos* adı verilen balıkçı tekneleriyle riskli deniz yolculukları yapmışlardır. (Kemp, 2016: s.2-3)

İspanya'nın 1991'de Schengen Bölgesi'ne dâhil olmasının ardından İspanya-Fas sınırı AB'nin dış sınırı haline gelmiştir. AB topraklarına ulaşmak isteyen Kuzey Afrikalı göçmenler İspanya-Fas sınırında yer alan Ceuta ve Melilla şehirlerine göç etmeye başlamışlardır. Bu iki şehir 1990'lı yılların başında Kuzey Afrika'dan AB topraklarına yapılan düzensiz göçlerde kilit role sahip olmuştur. (Gallardo ve Contreras, 2012: s.33) İspanya sınır güvenliğini arttırmak ve düzensiz göçü önlemek adına bir takım önlemler almıştır. Bu önlemlerden ilki üçüncü ülkeler ile yapılan geri dönüş anlaşmalarıdır. 1992'te Fas, 2002'de Cezayir ve 2003 yılında Gine ile bu kapsamda ikili anlaşmalar imzalanmıştır. Diğer önlemler ise düzensiz göçün fiziki yollarla engellenmesini içermektedir. 1995'te Ceuta ve Melilla şehirlerine uzunluğu altı metreye ulaşan tel örgü inşası gerçekleştirilmiştir. Kara sınırlarında güvenliğin artırılmasıyla 1999'da deniz sınırlarında kontrollerin artırılması için Boğazlarda ve Denizlerde Entegre Gözetim Sistemi (SIVE) kurulmuştur. 1999-2004 yılları arasında sistem 150 milyon Euro'luk bütçeye sahip olmuştur. (Uluslararası Af Örgütü, 2015: s.16-18-21) Carling'e (2007) göre İspanya SIVE için yaptığı harcamayı Avrupa'ya karşı yükümlülüklerine atıfta bulunarak gerçekleştirmiştir. AB'nin büyük bölümünde iç sınırların ortadan kaldırılmasıyla İspanya sınırlarının kontrolü daha kuzeydeki üye ülkeler için önem taşımaktadır. Cebelitarık Boğazı'na kurulan bu sistemin hedefi düzensiz göç akışını kontrol altına almak ve dış sınırlardaki suçlarla mücadele etmek olmuştur. Gözetim sisteminin faaliyet alanı yalnızca Cebelitarık Boğazı ile sınırlı kalmamış, 2002'de Kanarya Adaları'nı ve daha sonra İspanya'nın doğu sahil sınırlarını da gözetleyecek şekilde genişletilmiştir.(Carling, 2007) Ancak İspanya'nın deniz sınırlarının kontrollerini sıkılaştırması Ceuta ve Melilla şehirleri üzerindeki baskıyı arttırmıştır. Eylül ve Ekim 2005'te iki şehre kaçak girişler önemli ölçüde artmıştır. Hem İspanya hem de Fas sınır muhafızlarının şehirlerin güvenliğini sağlamak için aldığı sert tedbirler nedeniyle 11 göçmen hayatını kaybetmiştir. Yaşanan olayların medyanın odağı haline gelmesiyle İspanya ve Fas askeri birliklerini sınıra göndererek kısa bir süre boyunca iki şehri AB'nin en ağır güvenli sınır karakolları haline getirmişlerdir. (Gallardo ve Contreras, 2012: s.33)

2006 yılında Kanarya Adaları başta olmak üzere İspanya sınırlarına büyük göç akışının başlamasıyla Frontex'in faaliyetlerinin odak noktası bu bölge olmuştur.

Şekil 8: 1994-2020 Yılları Arasında Kanarya Adaları ve İspanya'ya Ulaşan Göçmen Sayısı

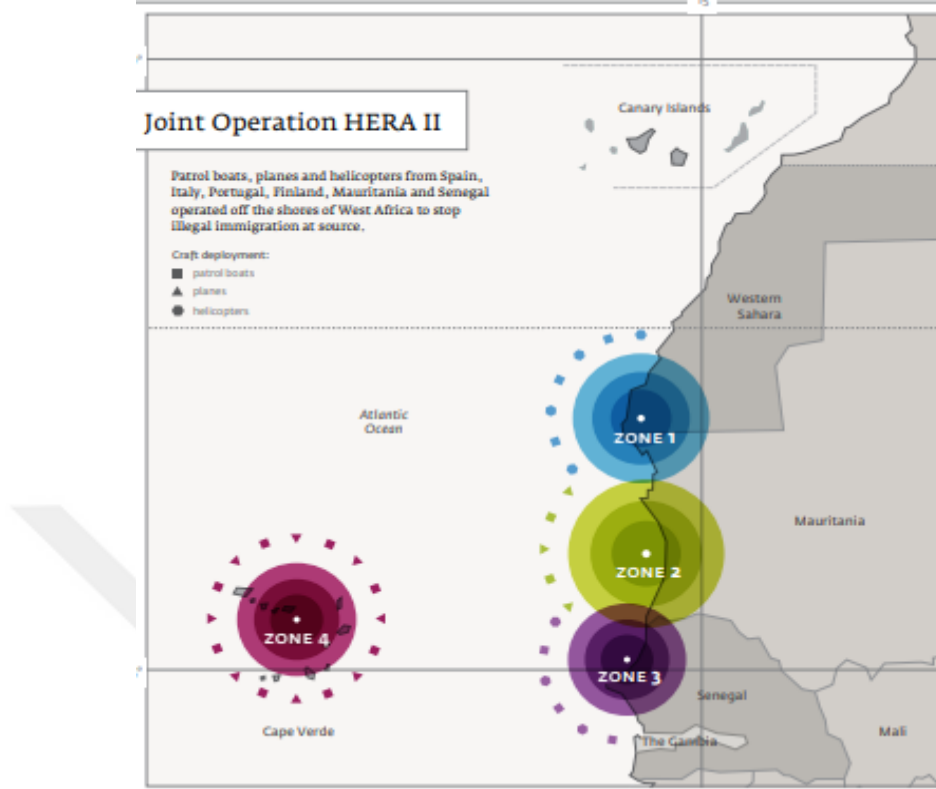
Kaynak: IOM (2021: s.11)

Bu konuyla alakalı IOM verilerine baktığımızda 2001 ve 2004 yılları arasında Kanarya Adaları'na ulaşan göçmen sayısında büyük farklılıklar yaşanmamakla birlikte 2005 yılında azalma görülmüş fakat 2006 yılında bu sayı 30.000'in üzerine çıkmıştır. Aynı rota ile İspanya'ya ulaşan göçmen sayısının da 7000'in üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Frontex'in 2010 yılında yılı raporunda ise 2006 yılında Kanarya Adaları'na ulaşan göçmen sayısının 31.700 olduğu belirtilmiştir. Diğer yandan İspanyol makamlarına göre Kanarya Adaları'na deniz yolculuğunda yaklaşık 6000 Afrikalı göçmen hayatını kaybetmiştir. (Frontex, 2010a: s.34) İspanya sınırlarındaki düzensiz göç baskısının artması üzerine Moritanya ve Senegal ile sınır geçiş noktalarında tespit edilen düzensiz göçmenlerin geri kabulünü içeren ikili anlaşmalar imzalamıştır. Diğer yandan bu ikili anlaşmaların bir diğer önemli noktası ise İspanya'nın Moritanya ve Senegal karasularında operasyon yapma hakkına sahip olmasıdır. İspanya'nın yapmış olduğu bu anlaşmalar Frontex'e üçüncü ülkelerin

karasularında AB üye devletlerinin gemilerini konuşlandırmak için dayanak noktası oluşturmuştur. Çünkü kurucu tüzük Frontex'e üçüncü ülkelerin sınırlarında operasyon gerçekleştirme yetkisi tanımamıştır. Bu ikili anlaşmaların detayları İspanya ve taraf olan devletlerin hassasiyetini güvence altına almak adına kamuoyuna açıklanmamıştır. (Frontex, 2006: s.12)

Operasyonun ilk aşaması 17 Haziran 2006'da başlamış, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Norveç, Portekiz ve Birleşik Krallık'tan toplam 9 uzman Kanarya Adaları'nda görevlendirilmiştir. Uzmanlar tespit edilen göçmenlerle görüşmeler sağlayarak kimliklerinin tespit edilmesi ve menşe ülkelere geri gönderilmesinde İspanyol makamlara destekte bulunmuşlardır. (Frontex, 2006: s.12) Gerçekleştirilen ikili anlaşmalara göre Moritanya veya Senegal'den Frontex operasyonuna katılan görevliler Afrika'dan yola çıkan göçmen teknelerini durdurma konusunda yetkiye sahipti. Frontex'in raporlarında Hera Operasyonları için söz konusu duruma (Frontex, 2010a: s.34): "*İspanyol Guardia Civil'den Albay Eduardo Lobo, Frontex'in yerel yetkililerle olan ilişkisini şöyle açıkladı: Frontex, üyeleri ve üçüncü ülkeleri destekliyor ancak tekneleri durdurma ve göçmenleri geri gönderme yetkisi Senegalli ve Moritanyalı görevlilere aittir.*" şeklinde atıfta bulunulmuştur. Fakat ikili anlaşmaların kamuoyuna açıklanmaması Moritanyalı ve Senegalli görevlilerin söz konusu kararı almasındaki otoritesi hakkında soru işaretleri doğurmaktadır. İspanya sınırların daha etkin biçimde korunması için ikili anlaşmalar kapsamında, Moritanya ve Senegal'e devriye botları, gözetleme ekipmanları ve bilgi paylaşımı sağlamıştır. Ayrıca Moritanya ve Senegal, AB üye devletleriyle birlikte ortak devriye faaliyetleri düzenlemiştir. Operasyonun ilk aşamasında tespit edilen düzensiz göçmen sayısı 19.000 olmuştur. Frontex uzmanları ve İspanyol yetkililer tespit edilen bütün göçmenlerin kimlik bilgilerini doğrulamış ve 6076'sı yine İspanya tarafından menşe ülkelere gönderilmişlerdir. (Frontex, 2006: s.12) Frontex raporlarında kimlik tespitinin önemi şu şekilde açıklanmıştır: "*Bu kişilerin kimliklerinin belirlenmesi büyük önem taşıyordu. Bir kişinin kim olduğunu ve nereden geldiğini bilmeden, savaştan veya siyasi zulümden kaçmış olmasını tespit etmek mümkün değildir. Kimlik tespiti olmadan gerçek sığınmacıları belirlemek imkânsızdı.*" (Frontex, 2010a: s.35) Frontex uzmanlarının düzensiz göçmenler ile gerçekleştirdiği kimlik tespitleri bir diğer önemli yanı göçmen kaçakçılarının yakalanmasıdır. (Frontex, 2006: s.12)

Şekil 9: Hera II'nin Operasyonel Haritası

Kaynak: (Frontex, 2010a: s.31)

Operasyonun ilk aşamasının ardından İspanya, 28 Haziran 2006'da ikinci bir yardım talebinde bulunmuş ve ikinci aşama 11 Ağustos 2006'da başlamıştır. Operasyonun ilk aşamasında amaç yasadışı göçmenlerin tespit edilerek menşe ülkelere geri gönderilmesi ve göçmenlerin denizlerde hayatını kaybetmesinin önüne geçmektir. Şekil-9'da gördüğümüz üzere operasyonun ikinci aşamasında amaç Batı Afrika kıyıları ve Kanarya Adaları arasındaki alanı kontrol altına almak ve göçü kaynağında engellemek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda İspanya, İtalya, Portekiz, Finlandiya, Moritanya ve Senegal devriye botları, uçaklar ve helikopterler ile haritada belirlenen dört noktada (Batı Sahra, Moritanya, Senegal ve Cape Verde) ortak devriyeler gerçekleştirmişlerdir. Hera II kapsamında 57 göçmen teknesi ve 3887 göçmen Afrika kıyılarında tespit edilerek geri gönderilmişlerdir. Operasyonun ikinci aşaması 15 Aralık 2006'da sonlanmıştır. (Frontex, 2006: s.12) Frontex'in denizde gerçekleştirdiği ilk büyük operasyonun Batı Afrika'dan Kanarya Adaları'na ve İspanya'ya yönelen düzensiz göçü kontrol altına almakta etkili olduğu söylenebilir. 2006 yılında 30.000'i aşan düzensiz göçmen sayısı 2007'de 12.500'e, 2008'de 9.200'e ve son olarak 2009 yılında 2.200'e düşmüştür. (Frontex, 2010a:

s.35) Nitekim Ajans bu operasyon kapsamında dış sınırlarda çalışma ve üçüncü ülkelerle ortaklıkları hızlandırma gibi sorunları da aşmış gözükmektedir. Düzensiz göçü tespit etmedeki başarının yanında daha sonra gerçekleştirilecek ortak deniz operasyonları için temel sağlanmıştır. Hera Operasyonu'nun düzensiz göçü kontrol altına almadaki etkisi görüldükten sonra Frontex'in bu bölgedeki faaliyetleri devam etmektedir. Frontex, Indalo ve Minerva Operasyonları ile İspanya'ya destek vermeye devam etmektedir.

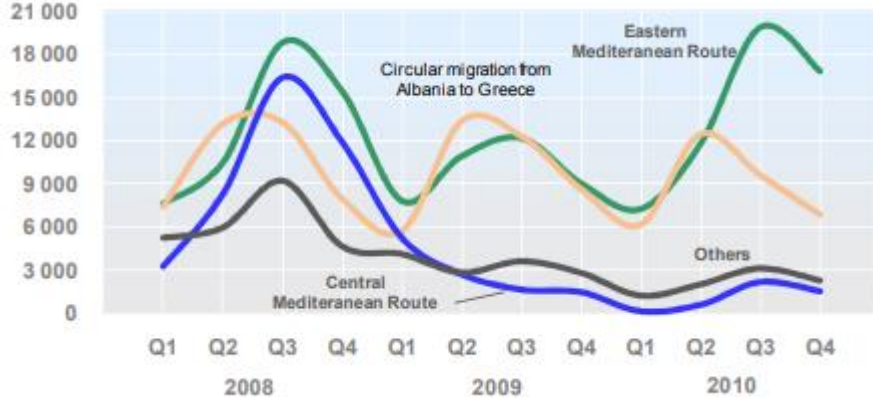
Operasyonların sonucunda elde edilen verilere ve sonrasındaki 3 yıl boyunca Kanarya Adaları'na yönelen göçmen sayısının azalışına bakarak Frontex açısından başarılı olduğunu söylememize rağmen bu faaliyete yönelik eleştiriler de bulunmaktadır. AB'nin göç politikası, göçmenler ve mülteciler üzerine çalışmalar yapan araştırmacılar bu faaliyetin görüldüğü kadar başarılı olmadığı kanısındadırlar. Sergio Carrera'ya göre Kanarya Adaları'ndaki durum kamuoyuna Avrupa'nın tamamında eşi görülmemiş bir insani kriz olarak sunulmuş ve bu sorun için acil bir çözüm mekanizması oluşturulması gerektiği ortaya sürülmüştür. (2007: s. 12) Yani Carrera'nın deyimi ile Hera Operasyonları'nı başlatan sebep siyasi baskılardır. Operasyonların başarısı kısa vadeli olmakla birlikte ve uzun vadede düzensiz göçü engellemek adına sınır kontrollerini güçlendirmek ters sonuçlara yol açacaktır. Bu ters sonuçlar uzun vadede göçmenleri kaçakçılara bağımlı hale getirerek şiddet olaylarında savunmasız bırakacaktır. Ayrıca Frontex kurucu tüzüğe aykırı hareket ederek Birliğin dış sınırlarının dışında faaliyet göstermiştir. Sınır kontrollerinin dışsallaştırılması, AB'yi oluşturan liberal değerleri karakterize eden ilkeleri geride bırakır ve uzun vadede AB'nin tanımlamış olduğu yasal çerçevelerin dışına çıkılmasına neden olur. (Carrera, 2007: s.25-26) Hein de Haas (2006) ise AB ve Kuzey Afrika devletlerinin, mültecileri *ekonomik göçmen* statüsüne sokarak zulümden veya hayatlarını tehdit eden koşullardan kaçanların görmezden geldiğini ifade etmiştir.

3.7.2. RABIT 2010 Operasyonu

Yunanistan, AB'nin güney sınırında yer alan İtalya ve İspanya ile birlikte düzensiz göç dalgalarının hedefinde bulunmaktadır. Frontex 2010 verilerine göre 2010'un ilk yarısında Yunan makamları 45.000 yasadışı sınır geçişini tespit etmiştir. Bu sayı 2010 yılında tespit edilen tüm düzensiz geçiş sınırlarının %90'ını

oluşturmakla birlikte günde 350 düzensiz göçmen Yunanistan'ın Evros sınırını geçmeye çalışmıştır. (Frontex, 2010b)

Şekil 10: 2010 Yılı Göç Rotalarında Tespit Ediler Düzensiz Göçmen Sayısı

Kaynak: (Frontex, 2011a: s.13)

Yunanistan'ın 2010 yılında düzensiz göç akışında hedef olmasında Frontex ile İspanya'nın ortaklığında gerçekleşen Hera Operasyonu'nun payının olduğunu söylemek mümkündür. Batı Afrika rotasının İspanyol makamlar ve Frontex tarafından kontrol altına almasıyla Avrupa'ya ulaşmak isteyen göçmenler gözlerini Doğu Akdeniz rotasına çevirmişlerdir. Frontex'in 2011 raporundan elde ettiğimiz tabloya baktığımızda Batı Afrikalı göçmenlerin yarattığı baskının yanında sınır komşusu olan fakat AB üyesi olmayan Arnavutluk'tan gelen göçmen akışının da hedefi olmuştur. AB Temel Haklar Ajansı (FRA)'nın Evros bölgesindeki koşulları ele aldığı çalışmasında 2010 yılında bölgeye girmeye çalışırken hayatını kaybeden göçmen sayısının 45 olduğu ve Dublin Tüzüğü kapsamında sığınma taleplerini de yeterince değerlendirmedeği tespit edilmiştir. Değerlendiren taleplerde başvuranların ilk müracaat işlemleri tamamlanana kadar gözaltına alarak tutukluluk süresinin uzatıldığı da dikkat çekici noktalardan birisi olmuştur. (FRA, 2011: s.4)

Bölgeye ziyaret gerçekleştiren BMMYK, Evros'ta yaşananları insani kriz olarak değerlendirerek acil önlemler alınması gerektiğini bildirmişlerdir. (UNHCR, 2010) AB İçişleri Görevlisi Cecilia Malmström, Evros'ta yaşananlar için: "Yunanistan'da bulunan göçmenlerin ve sığınma arayışında olanların durumu son derece endişe vericidir. Kabul işlemlerinin iyileştirilmesi aciliyet kazanmıştır."

Yunanistan yönetimi Avrupa dayanışmasından hem finansal hem de uygulama yardımı alarak faydalanmaktadır. Burada Yunan Hükümetini ihtiyaç sahiplerine yardım elini uzatmak adına gereken tüm önlemleri almaya çağırıyorum. Ayrıca Yunanistan bir an önce resmi işlemlerde getirilen yenilikleri kendi ulusal sığınma sistemlerine uyarlamalıdır, yoksa bu acil duruma kalıcı çözüm getirilemez.” (FRA, 2011: s.4) yorumunda bulunarak hem Dublin II yönetmeliğinin gereği olan sığınma taleplerini değerlendirme prosedürüne atıfta bulunmuş hem de bölgede yaşanan krize acil çözüm getirilmesi gerektiğini belirlemiştir. Malmström’ün bölgeye yönelik çıkarımına baktığımızda uzun yıllar boyunca göç, iltica ve sığınma politikalarını iyileştirmeye çalışan AB’nin pratikte yetersiz kaldığı gözükmektedir. FRA’nın söz konusu raporunda Evros’ta yaşanan krizin aşılmasını bir takım sebeplere bağlamıştır. Bu sebepler aşağıda sıralandığı gibidir (FRA, 2011: s.6-7-8):

Göç Yönetiminde Sorumluluk Mekanizmasının Aksaması: Yunanistan makamları ulusal düzeyde, sınır kontrolü, göç ve sığınma meselelerini dört ayrı bakanlık aracılığı ile yönetmektedir. Bakanlıklar arasında bilgi paylaşımının kısıtlı olması Yunan Hükümetinin ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde koordinasyonunu zorlaştırmaktadır.

Tutuklamalar ve Uygunsuz Koşullar: Yunanistan’a düzensiz biçimde giren kişiliklerin özgürlükleri ellerinden alınmaktadır. Acil tıbbi yardım gerektiren durumlar haricinde tutuklanan herkes gözaltı merkezlerinde tutulmaktadır. Gözaltı merkezlerinin kalabalıklaşmasının yanı sıra düzensiz göçmenler eski depolar ya da hapishane benzeri uygunsuz yerlerde tutulmaktadır.

Uzun Bürokratik İşlemler: Sınır kontrolü, göç ve sığınma meselelerinin dört ayrı bakanlık tarafından ele alınması yerel düzeyde polislerin çalışmalarını sekteye uğratmaktadır.

Evros’ta STK Faaliyetlerinin Sınırlı Olması: Yunan Hükümetinin bölgede yaşanan insani krizi iyileştirme çabasının yetersiz kalmasına ek olarak bazı hizmetleri üstlenebilecek STK’ların yokluğu durumu daha da zorlaştırmaktadır. Aralık 2010’da Evros’ta düzenli olarak faaliyet gösteren tek kuruluş Sınır Tanımayan Doktorlar’dı.

Yerel Makamların Yetersizliği: Yerel seviyede işbirliği sağlanamamaktadır. Polisin, belediyelerin, diğer devlet kurumlarının ve teşkilatların ya da hastanelerin krizin çözümünde birbirlerinden habersiz faaliyetler gerçekleştirmesi durumu zorlaştırmaktadır.

Finansal Sıkıntılar: 2008 Küresel Ekonomik Kriz, Yunanistan'ın ulusal bütçesini yetersiz hale getirerek sığınma ve göç yönetimini sekteye uğratmaktadır.

Düzensiz göç baskısının artması ve Yunanistan'ın krizi yönetmede yetersiz kalması Evros bölgesine AB düzeyinde gerçekleştirilecek müdahaleyi zorunlu kılmıştır. Yunanistan 24 Ekim 2010'da Frontex'ten RABIT konuşlandırması talebinde bulunmuştur. Frontex eski İcra Direktörü Laitinen bu talebi: *"Yunanistan'daki durum çok ciddi. Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönetmeliği temelinde hareket edilerek Frontex'in yeterli sayıda Hızlı Sınır Müdahale Ekibi personelini görevlendirerek Yunan sınır makamlarına yardım sağlamasına karar verdim. Birlikler konuşlandırıldıktan sonra Yunan makamlarının komutası ve kontrolü altında faaliyet gösterecekler."* açıklamasıyla olumlu karşılamıştır. (Frontex, 2010b) Yunanistan'ın talebinden iki gün sonra 26 Ekim 2010 tarihinde Frontex ve Yunanistan arasında RABIT konuşlandırması kararı imzalanmıştır. Açıklamadan 5 gün sonra ise Türk-Yunan sınırında RABIT 2010 konuşlandırması başlamıştır. Konuşlandırmanın mahiyeti Türkiye ve Yunanistan arasındaki kara/deniz sınırının kontrol ve denetimini arttırmak olmuştur. (Carrera ve Guild, 2010: s.5)

RABIT konuşlandırmasına 26 üye devletten 175 sınır muhafızı katılmıştır. Bu sınır muhafızları arasında sahte belge tespiti uzmanları, çalıntı araç tespiti uzmanları, sınır kontrolü personelleri, sorgu görevlileri ve tercümanlar görev almıştır. Konuşlandırmaya katılan üye devletler sınır muhafızı ve teçhizat desteği sağlamıştır. Operasyonda kullanılan teçhizatlar ve üye devletlerin katkıları şu şekildedir (Frontex, 2010c):

- 1 Helikopter (Romanya)
- 1 Otobüs (Romanya)
- 5 Minibüs (Avusturya, Romanya, Bulgaristan, Macaristan)
- 19 Devriye Aracı (Almanya, Romanya, Avusturya, Slovakya)

- 9 Termal Kamera (Almanya, Avusturya, Bulgaristan)
- 3 Prefabrik Ofis (Danimarka)

Şekil 11: Türk-Yunan Sınırını Geçmeye Çalışırken Tespit Edilen Göçmenler

Kaynak: (Frontex, 2011c: s.13)

Yaklaşık dört ay süren RABIT konuşlandırmasında 11.809 düzensiz göçmen tespit edilmiş ve 34 insan kaçakçısı tutuklanmıştır. Sınır geçiş noktalarında tespit edilen düzensiz göçmenlerin çoğunluğunu Afganistan, Pakistan, Cezayir, Filistin ve Fas kökenliler oluşturmuştur. (Frontex, 2011b) Fakat Ocak ayı içerisinde deniz sınırını geçmeye çalışan 4 göçmen hayatını kaybetmiştir. RABIT konuşlandırması hakkında Frontex eski İcra Direktörü Laitinen'in yorumu (Frontex, 2010d): *"Yunanistan'ın Türkiye ile kara sınırlarına yasadışı geçişler %44 azalmıştır fakat düzensiz göçün kısa vadeli çözümler ile yönetilmesi mümkün değildir."* şekilde olmuştur. Frontex ile Türkiye arasında resmi bir işbirliği anlaşması olmaması nedeniyle iki aktör arasındaki temas sınırlı olmuştur. Fakat bu duruma rağmen yerel düzeyde Frontex'in katkısıyla Türkiye ile sınır gözetleme faaliyetleri konusunda pratik yapılmıştır. Türk-Yunan sınırı arasında gerçekleştirilen konuşlandırma bölgesel düzeyde sınır güvenliğini arttırmıştır. (Frontex, 2011d: s.11) Mart 2011'de konuşlandırmanın sona ermesinden sonra Frontex, Doğu Akdeniz rotasındaki faaliyetlerini Poseidon Ortak Harekati kapsamında sürdürerek Yunanistan'ı desteklemeye devam etmiştir.

RABIT konuşlandırılması düzensiz göçü kontrol altına almakta etkili olmuş ve istatistikler hem Frontex hem de Yunanistan tarafından olumlu karşılanmıştır. Ancak insan haklarının korunması açısından aynı olumlu etkiyi göstermemiştir. Alıkonulan göçmenlerin ne yazık ki keyfi tutuklamalara maruz kaldıkları ve Frontex'in buna göz yumduğu STK raporlarında sık sık yer almıştır. RABIT konuşlandırmasının bu yönü "*Frontex ve İnsan Hakları Sorunsalı*" başlığında işlenecektir.

3.7.3. Lampedusa Trajedisi

Lampedusa, Akdeniz'de yer alan ve İtalya'ya bağlı küçük bir adadır. Tunus ve İtalya'nın arasında yer alan Lampedusa, Kuzey Afrikalı göçmenler için önemli bir göç noktası olmuştur. (Bergen Project, 2019)

Adaya yönelik ilk göç hareketlerini ekonomik fırsat arayışında olan Tunus ve Fas vatandaşları 1990'lı yıllarda başlatmıştır. 2000'li yıllarda ise adaya göç yalnızca Tunus ve Fas vatandaşları ile sınırlı kalmamış, Zuwarah ve Tripoli gibi Libya'nın kuzeyinde bulunan liman şehirleri ile Etilre ve Somali vatandaşları da Lampedusa'ya göç etmeye başlamışlardır. 2001 ve 2002 yıllarında İtalya'ya gerçekleşen düzensiz göçün çoğunu Lampedusa'ya yapılan göçler oluşturmuştur. (UNHCR, 2009: s.12) İtalya, sınırlarındaki düzensiz göç baskısını kontrol altına almak için 2004 Libya ile ikili anlaşmaya varmıştır. Libya bu anlaşmaya göre İtalya'nın sınır dışı ettiği Libyalı göçmenleri kendi ülkesine tekrar kabul etmek zorunda kalmıştır. 2004 ve 2005 yıllarında bu anlaşmanın sonucu olarak Lampedusa'dan Libya'ya toplu geri dönüşler yaşanmaya başlamıştır. Avrupa Parlamentosu buna karşılık olarak 14 Nisan 2005'te aldığı karar ile İtalyan makamları sığınmacı ve göçmenleri tehlikeli deniz yolculuklarına zorunlu tutacak sınır dışı etme eyleminden kaçınmaya çağırmıştır. (European Parliament, 2005)

Küçük ve sınırlı kaynaklara sahip olan ada yoğun göç akışını tutacak kaynağa ve altyapıya sahip olmasa da sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin sağlık kontrollerinin yapıldığı Geçici Sağlık ve Yardım Merkezi (CPTA) 1998 yılından beri faaliyet göstermektedir. CPTA, adaya gelen sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin ilk kontrollerini gerçekleştirdikten sonra Sicilya ya da başka merkezlere aktarılmasında rol oynamıştır. CPTA 1998'de kurulduğunda yalnızca 186 koltuk kapasite sahipti. 2000'li yıllarda başlayan yoğun göç akımları yüzünden bu kapasite

yetersiz kalmıştır. İtalya merkezin kapasitesini 2007 yılında 381'e yükseltse de adaya ulaşan göçmenlerin yükünü kaldırmakta yeterli olmamıştır. İtalyan makamların 2003 ve 2009 yılları arasında Lampedusa'ya ulaşan göçmenler ile paylaştığı verileri incelediğimizde 2007 yılı haricinde sürekli artış olduğunu görmekteyiz. Verilere göre 2003 yılında adaya 8.800, 2004 yılında 10.477, 2005 yılında 15.527, 2006 yılında 18.047 göçmen gelmiştir. 2007 yılında bu sayı 11,749'a düşmüş olsa da 2008 yılında tekrar 19.764 kişiye yükselmiştir. İtalyan makamların paylaştığı göçmen verilere bakıldığında CPTA'nın sığınmacı ve göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak olduğu gözükmektedir. Sığınmacıların ve göçmenlerin sağlık kontrolleri için yeterli olmayan kaynak sıkıntısını gidermek üzere "Sınır Tanımayan Doktorlar" ve "Malta Tarikatı Yardım Birlikleri" adada İtalya ile gönüllülük esasına dayalı gerçekleştirdikleri anlaşmalarla hizmet vermişlerdir. (Ministero Dell'Interno, 2014)

Adada göçmenlerin içerisinde bulunduğu kötü şartlar IOM ve UNHCR gibi uluslararası örgütlerin de tepkisini çekmiştir. Bu kapsamda göçmenlerin koşullarının iyileştirilmesi için İtalya İçişleri Bakanlığı, IOM, UNHCR ve İtalyan Kızılhaçı (CRI) bir araya gelerek 2006 yılında "Praesidium" projesini başlatmışlardır. Lampedusa Modeli olarak adlandırılan bu proje dört aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada adanın sığınmacı ve düzensiz göçmen karşılama kapasitesinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. İkinci aşama 2007 ve 2008 yılları arasında savunmasız kişiler dâhil olmak üzere çeşitli göçmen kategorisine ait olan insanların ihtiyaçlarının giderilmesini içermiştir. Bu sebepten ötürü projenin kapsadığı alan Lampedusa adası ile sınırlı kalmayarak Sicilya'ya kadar genişletilmiştir. Üçüncü aşamada refakatsiz göçmen çocuk sayısındaki artış göç önünde bulundurulacak İçişleri Bakanlığı ve Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen "Save the Children" çalışması başlatılmıştır. Bu çalışma kapsamında proje alanına Sardinia, Calabria ve Apulia şehirleri de dâhil edilmiştir. Projenin dördüncü aşaması ise İtalya'nın güney sınırlarına ulaşan göç akışını yönetmek olmuştur. 2009'un ilk yarısından itibaren projede yer alan uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri yardım faaliyetlerini yoğunlaştırarak Lampedusa'daki göç akışının yönetimine yardımcı olmuşlardır. Projenin olumlu sonuçları 2009 yılında adaya ulaşan göçmen sayısına yansımıştır. 2008'de 19.764'e yükselen rakamlar 2009 yılında 10.000'in altına inmiştir. 2010 yılında ise projenin sorumluluk alanına Marche ve Campania gibi yoğun göç baskısı altında kalan şehirler de eklenmiştir. (UNHCR, IOM, CRI, 2012: s.5-6) Ancak 2011 yılında Kuzey

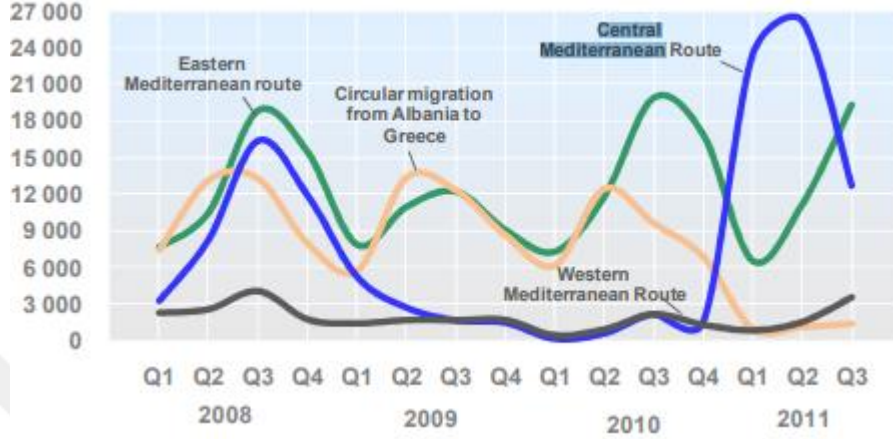
Afrika’da başlayan siyasi krizler Lampedusa’ya göç akışını tekrar arttırmıştır. Frontex’in 2011 yılının ilk çeyreğini değerlendiği raporda Lampedusa, 2008 yılında ulaştığı pik noktasından da fazla göçmeni ağırlamaya başlamıştır.

Frontex raporuna göre 2011 yılının ikinci çeyreğinde Orta Akdeniz rotasında 26.167 yasadışı sınır geçişi tespiti yapılmıştır. Raporda gerçekleştirilen tespitlerin büyük çoğunluğunun İtalya sınırlarında olduğu gözükmektedir. 2011’in ikinci çeyreğinde İtalya sınırlarında yapılan 25.500 tespitin 14.300’ü Lampedusa’ya ait olmuştur. (Frontex, 2011e: s.5) İtalya göç akışını kontrol altına almak için Frontex’in operasyon desteğinin yanında üçüncü ülkelerle ikili anlaşmalar da yapmıştır. 5 Nisan 2011’de İtalya ve Tunus arasında yapılan işbirliği ile Tunus sahili boyunca polis gözetiminin güçlendirilmesine destek verilmiştir. Ancak anlaşmanın gizli öncülü 2004-2005 yılları arasında Libya ile yapılan anlaşma da olduğu gibi Tunus vatandaşlarının İtalya’dan kendi ülkelerine geri gönderilmesi olmuştur. (Gumuchian, 2011) Frontex’in 2011 yılının üçüncü çeyreğini incelediği raporda bu anlaşmanın pratikteki sonuçlarına da değinilmiştir. 5 Nisan – 23 Ağustos 2011 tarihleri arasında Tunus’tan gelen düzensiz göçmen akışında %75’lik bir azalma olduğu belirtilmiştir. Yine üçüncü çeyrekte Orta Akdeniz rotasında tespit edilen yasadışı geçiş sayısı 12.673 olarak açıklanmıştır. (Frontex, 2011e: s.19) Kuzey Afrika’da meydana gelen siyasi ve sivil krizler 2011 yılında Orta Akdeniz rotasında özellikle İtalya ve Lampedusa’ya yönelik düzensiz göç akışını arttırmıştır. İtalya İçişleri Bakanı Maroni 2011 yılı içerisinde Tunus ve Libya’dan 48.000’den fazla göçmen ve mültecinin Lampedusa’ya geldiğini açıklamıştır. Bu baskı İtalya’daki ulusal makamlar tarafından farklı biçimde yorumlanmıştır. İtalya’nın Libya Büyükelçisi’ne göre Kaddafi bölgede gerçekleşen NATO operasyonlarından ötürü yasadışı göçü kontrol ederek İtalya’yı cezalandırmak istemiştir. (AsiaOne, 2011)

İtalya 2012 yılında düzensiz göç akışını kontrol altına almak için Libya ile Trablus Beyannamesi’ni imzalamıştır. Bu anlaşma Libya polislerinin eğitimini, denizcilik faaliyetleri için yeni merkezlerin kurulmasını ve sahte belgelerin tespitini içermektedir. Bu anlaşmanın bir diğer önemli yönü IOM ile işbirliği içinde göçmenlerin menşe ülkelerine gönüllü geri dönüşlerini kolaylaştırmak ve sivillerin kayıtları için yeni bir veri sistemi kurulması çalışmalarını başlatılmasıdır. Ayrıca bu

ikili çabaların bir sonucu olarak Avrupa Komisyonu'nun da desteğiyle iki ülke arasında Sah-Med (Sahra ve Akdeniz) projesi başlatılmıştır.

Şekil 12: 2011 Yılı 3. Çeyrekte Göç Yollarında Tespit Edilen Düzensiz Göçmen Sayısı

Kaynak: (Frontex, 2011e: s. 17)

11-12 Mart 2012 tarihlerinde iki ülkenin bakanlıkları arasında gerçekleşen konferans ile geri dönüş, sınır dışı şartları, sosyal ve ekonomik konularla alakalı ortak çalışma grubu kurulmuştur. Libya haricinde Mısır ve Tunus ile de ikili işbirliğinde bulunan İtalya, Kuzey Afrika'daki siyasi ve sivil krizlerin yarattığı düzensiz göç baskısını dizginlemeye çalışmıştır. (Paoletti, 2012) 2012 yılı içinde gerçekleştirilen ikili işbirlikleri Orta Akdeniz rotası ve İtalya üzerindeki yükü azaltmada olumlu etkide bulunmuştur. Hermes Operasyonu kapsamında üye devletler Şubat 2012'de Akdeniz'de 20.000 göçmenin hayatını kurtarmış ve 165 göçmen kaçakçısını tutuklamıştır. (Frontex, 2012b) Frontex raporuna göre 2012 yılının ilk çeyreğinde 1.589 yasadışı sınır geçişi tespit edilmiştir. (Frontex, 2012c: s.21) Bu rakam ikinci çeyrekte ise 3.685 olmuştur. Fakat 2012 yılında göçün kaynağı olan ülkeler de değişmiştir. Orta Akdeniz rotasında Tunus ve Libya vatandaşları çoğunluğu oluştururken 2012 verilerinde Somali, Bangladeş ve Nijerya vatandaşları ön plana çıkmışlardır. (Frontex, 2012d: s.25) 2012 yılının üçüncü ve dördüncü çeyreklerinde sırasıyla 3.427 ve 3.476 yasadışı sınır geçişi tespit edilmiştir. (Frontex, 2012e: s.25; Frontex, 2012f: s.21) Bu kapsamda İtalya'nın Kuzey Afrika ülkeleri ile sağladığı ikili anlaşmalar ve Frontex'in koordine ettiği Hermes Operasyonu'nun Orta

Akdeniz rotasında düzensiz göçü kontrol altına almada etkili olduğu söylenebilir. 2013 Lampedusa Trajedisi öncesinde adanın durumu, göç eğilimleri ve alınan önlemler yukarıda değindiğimiz şekildedir.

Kuzey Afrikalı ve Sahra Altı Afrika ülkelerinin vatandaşları 1990'lı ve 2000'li yıllar boyunca yoksulluktan, çatışmalardan ve zulümden kaçmak için Lampedusa'ya ulaşmaya çalışmışlardır. Ne yazık ki bu göçmenler yolculuklarını insan kaçakçılarının himayesinde tehlikeli bir şekilde gerçekleştirmişlerdir. Fakat bu tehlikeli yolculuklar 3 Ekim ve 11 Ekim 2013'te iki ayrı facia ile sonuçlanmıştır. (Davies, 2013) 3 Ekim 2013'te 500'den fazla Eritreli göçmeni taşıyan tekne önce alev aldı ve sonra alabora oldu. Bu faciada 368 kişi hayatını kaybederken İtalyan Sahil Güvenliği'nin acil müdahalesi ile 155 kişi kurtarılmıştır. Sekiz gün sonra gerçekleşen ikinci faciada ise 200'den fazla Suriyeli göçmeni taşıyan teknenin Malta karasuları içerisinde Lampedusa'ya 120 kilometre uzaklıkta battı. İkinci faciada ise 232 kişi hayatını kaybetmiştir. (UNHCR, 2014) Lampedusa'da art arda gelen iki facia sonrasında hem AB hem de uluslararası örgütler göçmenlerin insan haklarının korunması ve hayatlarını kaybetmelerini önleyecek önlemlerin alınması çağrısında bulunmuştur. Özellikle denizlerde arama ve kurtarma kapasitelerinin artırılması ile sınır gözetim sistemlerinin iyileştirilmesi en çok değinilen konular olmuştur. Trajedilerin ardından ilk fikir ortak bir Frontex operasyonu gerçekleştirmek olmuştur. Eski AB İçişleri Görevlisi Malmström *'Kıbrıs'tan İspanya'ya bütün Akdeniz'i kapsayacak bir Frontex arama ve kurtarma'* (European Commission, 2013) çağrısında bulunmuştur. Bu çağrıya rağmen İtalya, Frontex'ten bağımsız olarak 18 Ekim 2013'te Mare Nostrum operasyonunu başlatmıştır. Bu operasyonun iki temel amacı bulunmaktadır. İlk amaç Akdeniz'de yapılacak arama ve kurtarma operasyonları ile göçmen ölümlerinin önüne geçmektir. İkinci amaç ise operasyonlarda yakalanan insan kaçakçılarının İtalyan yargı makamlarına teslim edilmesidir. Mare Nostrum'da İtalyan donanması, İtalya, Libya ve Malta karasularını kapsayan geniş bir alanda 7 gemi, 6 uçak ve 900 askeri personel ile devriye faaliyetlerinde bulunmuştur. (Ministero Della Difesa, 2014) İtalyan donanmasına CRI ve Francesca Rava Vakfı gibi STK'lar da destek vermişlerdir. (Ministero Della Difesa, 2014) 18 Ekim 2013 ve 31 Ekim 2014 tarihleri arasında 500'den fazla arama ve kurtarma faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetlerde 167.861 göçmen

kurtarılmıştır ve 366 insan kaçakçısı yakalanmıştır. (Ministero Della Difesa, 2014) Operasyon süresince 3.161 göçmen hayatını kaybetmiştir. Mare Nostrum'un İtalya'ya aylık maliyeti 9 milyon Euro olmuştur. Yine İtalya operasyon süresince AB'den 1,8 milyon Euro'luk mali destek almıştır. Fakat bu destek tek seferlik olmakla birlikte operasyonun aylık giderlerini karşılamaktan epey uzak kalmıştır. (European Commission, 2014) Mare Nostrum'un giderleri zamanla İtalya'nın tek başına taşıyamayacağı kadar yükselmiş ve İtalyan makamlar operasyonu sonlandırma kararı almışlardır. Bütçe açısından örnek vermek gerekirse Frontex'in 2013 yılı için öngördüğü operasyon bütçesi 62,5 milyon Euro iken 2014 yılında ise 60,3 milyon Euro olarak belirlenmiştir. (Frontex, 2014b: s.50-52) İtalya İçişleri Bakanı Angelino Alfano ise Mare Nostrum operasyonu boyunca 114 milyon Euro harcadığını belirtmiştir. Bu nedenden ötürü İtalya, Mare Nostrum'u sonlandırarak misyonların Frontex tarafından devam ettirilmesini istemiştir. (Ide, 2014) Bu konuya yönelik Malmström'ün açıklaması: *“Frontex, diğer ülke devletlerinin operasyonel veya mali desteği olmadıkça Mare Nostrum'u tamamen ikame etme imkânına sahip değildir. Bu nedenle İtalyan yetkililer ile Mare Nostrum'un küçültülmüş versiyonu için neyin gerekli olduğunu tartışacağız.”* (Times Malta, 2014) şeklinde olmuştur.

Mare Nostrum iki temel misyonunu başarıyla üstlenerek hem AB'den hem de STK'lardan olumlu tepkiler almıştır. Fakat Mare Nostrum'un AB açısından istenmeyen önemli bir sonucu da olmuştur. UNHCR verilerine göre 2013 Akdeniz'de 60,000 göçmen olduğu tespit edilmiş ve bu sayının 2014 yılında 219,000'e yükseldiği belirtilmiştir. Frontex verilerini incelediğimizde ise 2013 yılında Orta Akdeniz rotasında 40.000 göçmen tespit edilirken bu sayı 2014 yılında 170.664 olarak açıklanmıştır. (UNHCR, 2015: s.5; Frontex, 2015: s.18) Akdeniz'de yükselen göç akışı operasyonun çekme faktörü yarattığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Mare Nostrum'u çekme faktörü olarak yorumlayanların argümanına göre göçmenler arama ve kurtarma faaliyetlerinde kurtarılacaklarına inandıkları için geçişlerin daha az risk taşıdığı inancına kapılarak riskli yolculukları sürdürmeye devam etmişlerdir. İtalya siyasetindeki sağ partileri bu operasyonu göçmenler için bir *taksi hizmeti* (Financial Times, 2014) olarak yorumlamışlardır. İngiltere Başbakanı David Cameron ise Akdeniz'de planlanan arama ve kurtarma operasyonlarını desteklemediklerini açıklamıştır. İngiliz siyasetine göre göçmenleri korumanın en

etkili yolu insan kaçakçılığına karşı önlem almak ve bununla kaynağında mücadele etmektir. (DW, 2014) Almanya İçişleri Bakanı Thomas de Maizere, Mare Nostrum'un gerekli olduğunu kabul etmiş fakat Avrupa'ya bir köprü oluşturduğunun da altını çizmiştir. (Günaltay, 2014) Hem İtalya hem de İngiltere Akdeniz'de gerçekleştirilen arama ve kurtarma faaliyetlerinin insan kaçakçılarına daha fazla kar sağladığı görüşünü ortaya sürmüşlerdir. Mare Nostrum'un 31 Ekim 2014'te sonlandırılmasının ardından bölgedeki faaliyetler Frontex'in 1 Kasım 2014'te başlattığı Triton Operasyonu ile sürdürülmeye devam etmiştir.

Triton Operasyonu'nun öncelikli hedefleri AB'nin Akdeniz'deki sınır devriye faaliyetlerini gözetlemek ve İtalya'ya operasyonel destek sağlamak olmuştur. Triton Operasyonu, Mare Nostrum'un aksine arama ve kurtarma faaliyetlerinden daha çok sınır güvenliğine odaklanmıştır. (EPSC, 2017: s.3) 2,9 milyon Euro'luk bütçe ile hizmete başlayan Triton'da, İtalya ve Malta'dan sağlanan 12 sahil güvenlik gemisi ile diğer AB ülkelerinden sağlanan 10 gemi ve 3 uçak ile Mare Nostrum'a kıyasla daha dar bir alanda devriye faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. (Koller, 2017: s.9) Operasyonun ilk iki ayında arama ve kurtarma faaliyetleri kapsamında 14,500 kişi kurtarılmıştır. 2014'te başlayan Triton Operasyonu'nda görev alan personel sayısı ise açıklanmamıştır. (Frontex, 2014b: s.15) Triton Operasyonu, Şubat 2018'de misyonlarını devralan Themis Operasyonu başlatılana kadar sürdürülmüştür. (Frontex, 2018c) Operasyon süresince 2015 yılında 153.842, 2016 yılında 181.436 ve 2017 yılında 119.085 düzensiz göçmen sınır geçiş noktalarında tespit edilmiştir. Diğer yandan operasyon süresince 2015 yılında 2.869, 2016 yılında 4,579 ve 2017 yılında 2,751 göçmen Akdeniz'i geçmek isterken hayatını kaybetmiştir. (Frontex, 2017b: s.8). Eski İtalyan Entegrasyon Bakanı Cécile Kyenge, Triton'un bütçesine ve faaliyet alanına atıfta bulunarak Akdeniz'deki insani krizi engellemek için yetersiz olduğunu öne sürmüştür. (Agnew, 2015)

Mare Nostrum ve Triton, Avrupa'nın Akdeniz'deki göç akışına yönelik verdiği tepkiler olsa da yetkileri, sahip olduğu kaynaklar, sonuçları ve karşılaştıkları eleştiriler bakımından birbirlerinden ayrılmaktadır. Mare Nostrum Operasyonu'nun İtalya tarafından tanımlanan basit ve açık bir yetkiye sahip olmuştur. Bu yetkiye göre İtalyan donanması uluslararası sularda arama ve kurtarma operasyonu gerçekleştirecekti, Triton ise AB düzeyinde katılım ile gerçekleştirildiği için yetki

alanı daha belirsiz olmuştur. Operasyonlarını Avrupa suları ile sınırlayarak AB sınır kontrolü ve güvenliğine odaklanmaya devam etmiş ve İtalya'nın sınır güvenlik faaliyetlerini desteklemiştir. Arama ve kurtarma faaliyetlerine katılımı bu önceliklerden sonra gelmiştir. Operasyonların sahip olduğu kaynaklar açısından incelediğimizde ise Mare Nostrum bir aylık maliyeti İtalya için 9 milyon Euro'yu bulurken AB düzeyinde katılım sağlanan Triton'un bir aylık maliyeti 2,9 milyon Euro olmuştur. Mare Nostrum 7 gemi 6 uçak ile uluslararası sularda daha büyük bir devriye alanını kapsarken, Triton 22 gemi ve 3 uçak ile Avrupa karasuları ile sınırlı daha küçük bir devriye alanında daha fazla operasyonel donanım ile varlık göstermiştir. Sonuçları bakımından karşılaştırdığımızda İtalya'nın kendi kaynakları ile bir yıl boyunca sürdürdüğü Mare Nostrum ile 167.861 göçmenin hayatını kurtarıırken Frontex'in 2014 yılına ait yıllık raporunda 14.500 göçmenin hayatının kurtarıldığı açıklanmıştır.

İki operasyonun sonuçları ise farklı eleştirilerin odağı olmuştur. AB üye ülkeleri ve politikacılar Mare Nostrum'un Akdeniz'de çekme faktörü oluşturduğu için eleştirirken, Triton için yapılan eleştirilerin temelini Mare Nostrum'a kıyasla sahip olduğu kısıtlı bütçe ve faaliyet alanı oluşturmuştur. Operasyonlara yönelik bir diğer yorum ise kullanılan isimlerine yönelik olmuştur. Anna Calori'ye göre "bizim denizimiz" anlamına gelen Mare Nostrum ironik bir şekilde kolektif sorumluluk fikrini iletmekteydi. Triton ise Yunan mitolojisinde Deniz Tanrısı Poseidon'un oğullarından birisinin ismiydi ve kulağa çok daha sert geliyordu. Mare Nostrum'un kolektif sorumluluk bilincine karşılık kendi egemenlik alanı olan bir yeri korumayı çağrıştırmaktaydı. (Calori, 2017) İki operasyonu karşılaştırdığımızda Mare Nostrum'un Triton'dan daha iyi sonuçlar elde etmesine rağmen neden AB düzeyinde destek görmediği de ayrı bir soru işareti olmuştur. Koller'a (2017) göre bu sorunun temelinde Dublin düzenlemelerinin uygulanmasındaki sıkıntılar ve ekonomik zorluklar yatmaktadır. AB'nin güney sınırlarında yer alan üye devletlerin Dublin Tüzüğü'nün düzenlemelerine bağlı kalmadığına dikkat çekilmiştir. Düzensiz göçmenler sınırlarını geçtikleri ülkelerde sığınmacı prosedürüne tabi tutulmadan diğer AB ülkelerine seyahat edebilmektedir. (2017: s.14) Diğer yandan 2014 yılına kadar AB'nin göçmen sayısındaki artışa yanıt verebilecek araçları Frontex ve mali destekler olmuştur. AB'nin Mare Nostrum için ortak bütçe düzenlemesi yapmak

yerine Triton’u başlatma kararı, bütçe ve projeler söz konusu olduğunda üye devletlerin desteğini alma ihtiyacı ile açıklanmaktadır. (2017: s.14-15)

Önceki başlıklarda belirttiğimiz üzere Frontex bütçesinin AB Parlamento tarafından onaylanması gerekmektedir. Ayrıca Avrupa’daki sağ partiler ulusal güvenlik teması altında göçün güvenlikleştirmesini retorik yoluyla bir propaganda haline getirerek Avrupa kapılarının göçmenlere kapatılmasını istemişlerdir. Popülist söylemlerin yarattığı baskı göçmenler için geniş çaplı bir arama kurtarma operasyonlarını destekleyecek bütçenin oluşturulmasını zorlaştırmıştır.

3.8. FRONTEX VE İNSAN HAKLARI SORUNSAĞI

Frontex’in ana web sayfasında büyük ölçüde vurguladığı “özgürlük, güvenlik ve adalet” kavramları, Ajansın tüm faaliyetlerinde sürdürülmesi gerekli olan ilkeler olarak gözükmektedir. AB’nin dış sınırların korunmasında Frontex’in önemine yapmış olduğu atıflar Ajansı yıllar içerisinde meşru bir aktör haline getirmiştir. Ancak STK’lar, uluslararası örgütler, medya kuruluşları, siyasetçiler ve akademisyenlerin ortaya sunduğu görüş Frontex’in faaliyetlerinin öne sürdüğü kavramlarla uyumadığı yönündedir. Ajans, geri gönderme ilkesinin ihlali, geri itme, insanlık onurunu kırıcı eylemlere taraf olmak ya da göz yummakla itham edilmektedir. Frontex’in bu eylemlerdeki rolünü anlayabilmek adına bu eylemlerin uluslararası hukukun ve AB hukukunun bu eylemleri nasıl değerlendirdiği başlıklarda ihlallerle birlikte ele alınacaktır. STK’ların ve medyanın Frontex’in faaliyetleri üzerine yaptığı çalışmalarda öne sürdüğü kanıtlar Ajansın insan haklarının ihlalindeki rolünün tartışılmasındaki en önemli dayanak noktasını oluşturacaktır.

3.8.1. Geri Gönderme İlkesinin İhlali

Geri gönderme, bir bireyin ciddi insan hakları ihlalleri riski altında olacağı bir ülkeye zorla gönderilmesidir. Sığınmacıların ve mültecilerin kaçtıkları ülkeye geri gönderilmesi uluslararası hukuk tarafından yasaklanmıştır ve bu ilke geri gönderme ilkesi olarak bilinmektedir. (Güner, 2016: s.217) Geri gönderme ilkesi, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 33. maddesinde resmen tasdik edilmiştir. Sözleşmenin 33. maddesi bir mültecinin geri gönderilmesini veya iade edilmesi yasağını tanımlamaktadır: “Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti,

belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.” (UNHCR, 1951) Geri göndermeme ilkesi ile bireyi sadece geldiği ülkeye değil, risk altında olacağı diğer üçüncü ülkeye göndermeyi de yasaklamaktadır. (Güner, 2016: s.218) Fakat 33. maddenin 2 paragrafında geri gönderme ilkesinin uygulanmasına yönelik bir istisna yer almaktadır. Söz konusu paragrafta: *“Bununla beraber, mülteciler bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden mülteci, bu hükümden yararlanmayı talep edemez.”* (UNHCR, 1951) Uluslararası bir antlaşma olan 1951 Cenevre Sözleşmesi, geri göndermeme ilkesinin tanımını ortaya koyarak aksi eylemlerin bu ilkeyi ihlal ettiğini belirlemiştir.

Diğer yandan 2009’da Lizbon Antlaşması’nın yürürlüğe girmesiyle AB Temel Haklar Şartı, ajanslar da dâhil olmak üzere tüm AB kurumları için doğrudan bağlayıcı hale gelmiştir. (Özer, 2009) Frontex’in eylemleri söz konusu olduğunda ise şarttaki ilgili hüküm madde 18’de verilmiş ve sığınma hakkının altı çizilmiştir. Hüküm şu şekildedir: *“İltica hakkı, mültecilerin statüsüne ilişkin 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 31 Ocak 1967 tarihli protokolün kuralları gözetilerek ve Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma’ya uygun olarak teminat altına alır.”* Ayrıca Frontex için bağlayıcı olan AB Temel Haklar Şartı’nın 19. maddesi şunu ifade etmektedir: *“Toplu sınır dışı etme yasaktır ve hiç kimse ölüm cezasına, işkenceye veya diğer insanlık dışı ve alçaltıcı muameleye veya cezaya tabi tutulmasının ciddi ihtimal dâhilinde bulunduğu ülkeye gönderilemez, sürülemez veya iade edilemez.”* (European Convention, 2000)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde ise mülteciler, sığınmacılar ve geri göndermeme ilkesine yönelik bir atıf bulunmamaktadır. Ancak sözleşmenin 3. maddesinde yer alan: *“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”* (European Council, 1950) ibaresi mültecilerin ve sığınmacıların haklarının korunması açısından nemli bir referans noktası olmuştur.

Frontex'in yıllık raporları AB sınır geçiş noktalarında tespit edilen düzensiz göçmenler ve giriş talebi reddedilenler gibi istatikselsunuçlara odaklanmaktadır. Örneğın 2017 raporu 491.891 düzensiz göçmenin sınır geçiş noktalarında tespit edilerek AB'ye girişinin engellendiğı belirtiliyor; 2018 raporunda ise bu rakam 204.719 olarak açıklanmıştır. (Frontex, 2017c: s.16; Frontex, 2018d: s.16) Her iki rapor da AB'ye girişini engellenen düzensiz göçmenlerin arasında potansiyel sığınmacıların veya savunmasız kişilerin (refakatsiz çocuklar vb.) olası varlığından bahsetmemektedir. Raporlarda göçmenlerin ihtiyaçları dikkate alınmamakla birlikte 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. Maddesinde belirtilen geri göndermeme ilkesine yönelik hiçbir atıfta bulunulmamıştır. STK'ların ortaya koymuş olduğu raporlarda göçmenlerden alınan ifadelere bakıldığında 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan geri göndermeme ilkesinin riske atıldığı gözükmektedir. Frontex'in söz konusu kurumsal davranışı insan hakları ihlali riski doğurmaktadır. Ayrıca her AB Kurumu gibi Frontex için de doğrudan bağlayıcı olan AB Temel Haklar Şartı'nın 18. ve 19. maddesinin de ihlal edildiğı sonucu doğmaktadır.

Frontex'in geri göndermeme ilkesini ihlal etmekle itham edildiğı ilk vaka HRW'nin "Pushed Back, Pushed Around" raporu ile ortaya konulmuştur: "18 Haziran 2009 tarihinde ilk kez bir Frontex operasyonunda Orta Akdeniz'de tespit edilen göçmenler durdurularak Libya'ya geri gönderildiler. Nautilus IV Operasyonu kapsamında faaliyet gösteren Alman devriye helikopteri Lampedusa'nın 29 mil güneyinde 75 kişiyi taşıyan tekneyi tespit ederek İtalyan Sahil Güvenliğı tarafından durdurulmasını sağladı. İtalyan Sahil Güvenliğı'nin göçmenleri bir Libya devriye botuna teslim ettiğı ve bu devriye botunun Trablus'ta bulunan Libya askeri birliğine ulaştığı tespit edilmiştir." (HRW, 2009: s.37) Söz konusu raporda Frontex bu ithamı tam olarak kabul etmemekle birlikte denizdeki göçmenlere yardım edildiğinin altını çizmiş ve bu şekilde geri dönen kişilerin uluslararası korunma taleplerinin dikkate alınması riskiyle ilgili sorumluluğunu reddetmiştir. İcra Direktörü Yardımcısı Gil Arias-Fernandes'e göre Frontex'in sığınma talep etme hakkına ve diğersın haklarına saygı gösterilip göstermediğini teyit etme yetkisi bulunmamaktadır. Bu açıklama Frontex'in sığınma taleplerine ve dolayısıyla geri göndermeme ilkesine karşı olumsuz bir tavırda olduğunu ortaya koymaktadır. (HRW, 2009: s.37)

Frontex'in üye devletler ile gerçekleştirdiği ortak operasyonları incelediğimiz bölümde tehlikeli deniz yolculuklarına çıkan göçmenlerin AB sınırlarına ulaşmalarının engellendiğini görmekteyiz. Bu eylemler göçmenlerin AB sınırlarına ulaşma isteğinin nedenlerine bakılmaksızın sürdürülmektedir. İspanya ile gerçekleştirilen Hera Operasyonlarında Ajansın, kurucu tüzüğün kendisine tanıdığı yetkilerin dışına çıkarak üçüncü ülkelerin karasularında faaliyet gösterdiğinin altını çizmiştik. Frontex'in dış sınır yönetimini AB dışına taşıması geri göndermeme ilkesine ve 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne saygı duyulmasıyla alakalı olarak insan hakları tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Frontex'in bu eylemi mültecilere, sığınmacılara ve göçmenlere tanınan uluslararası koruma rejiminin uygulanmasını engellemektedir. Keza Frontex söz konusu operasyonda dış sınır yönetimini Senegal, Moritanya ve Cape Verde karasularına taşıyarak hedef kitleyi düzensiz göçmen olarak nitelendirmiş ve bu kitle içerisinde sığınmacı ve mültecilerin olabileceği gerçeğini göz ardı etmiştir. Hera Operasyonu'nu incelediğimiz alt başlıkta temel hedeflerin düzensiz göçün engellemesi ve denizlerde ölümlerin önüne geçilmesi olarak belirtmiştik. Ancak daha öncede değindiğimiz gibi operasyonun ilk aşamasının gizli öncülü istihbarat toplamak olmuştur. Frontex 2006 raporunda, Hera Operasyonlarında tespit edilen düzensiz göçmenlerle yapılan mülakatlarda kimlik belirleme oranının %100 olduğunu belirtmiştir. Mülakatlarda elde edilen bilgiler ile göçmen kaçakçıları tespit edilmiş ve göç hazırlığında olan insanlar üçüncü ülkeler tarafından tespit edilerek engellemişlerdir. (Frontex, 2006: s.12) Uluslararası Af Örgütü'nün 2008 yılında Moritanya'daki göçmenlere, mültecilere ve sığınmacılara yönelik çalışmasında bireylerin keyfi tutuklamalara maruz kaldığı ve kendi ülkelerine geri dönmek isteyenlerin de ikamet belgelerine el konduğunun altını çizmiştir. Frontex'e yönelik bir diğer eleştiri ise Eurosur üzerinden yapılmaktadır. Eurosur AB'nin sınırlarından açık denizlere ve üçüncü ülkelerin topraklarına kadar Ajansa ve üye devletlere gözetim yapma imkânı tanımaktadır. Komisyon, Eurosur'un göçmenlerin hayatlarının kurtarılmasındaki önemine vurgu yapsa da (European Commission, 2018: s.8) Migreurop ve Uluslararası Af Örgütü'nün raporları Eurosur konusundaki fikir ayrılıklarını ortaya koymaktadır. Migreurop'un 2013 yılına ait çalışması Eurosur'un göçmenlerin denizde erken tespitinin sağlanmasında ve AB topraklarına ulaşımının engellenmesinde önemli rol aldığını göstermektedir. (Migreurop, 2013: s.25-26) Yine Uluslararası Af Örgütü'nün 2014 yılına ait

çalışmasında Bulgaristan sınır makamlarından aldığı bilgilerde sistemin sadece düzensiz yollarla giriş yapan kişilerin yakalanmasında değil aynı zamanda sınırlara ulaşmadan durdurulmasını sağladığını görmekteyiz. Bu tip teknolojik sistem mültecilerin ve korumaya ihtiyaç duyan kişilerin AB topraklarına ulaşmasını zorlaştırmaktadır. (Uluslararası Af Örgütü, 2014: s.20)

3.8.2. İnsan Onurunu Kırıcı Eylemler

AB Temel Haklar Şartı'nın 4. Maddesine göre (European Convention, 2000): *'Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya tabi tutulamaz.'* Bu hüküm hiçbir koşulda sınırlandırılmayacak kadar mutlak bir haktır. Frontex'in insan onurunu kırıcı eylemlere taraf olmak ile itham edildiği en açık örnek HRW'nin 2011 yılında yayınladığı *'The EU's Dirty Hands'* raporunda ortaya konmuştur.

21 Eylül 2010'da Evros bölgesindeki durum, gözaltı merkezlerindeki aşırı kötü koşulların asgari insan hakları standartlarını karşılayamaması nedeniyle BMMYK tarafından insani kriz olarak nitelendirildi. Ayrıca BMMYK ve FRA, Yunanistan'daki iltica sisteminin işleyişindeki eksikliğin AB için önemli etkileri olduğunu belirtmiştir. Frontex, 2 Kasım 2010'da ilk RABIT konuşlandırmasını bu bölgede gerçekleştirmiştir. (HRW, 2011: s.1)

HRW araştırması, Frontex yetkililerinin gözaltı merkezlerindeki zorlu koşulları bildiklerini ancak yine de konuşlandırmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Frontex Piraeus Ofisi Başkanı, Evros'taki gözaltı merkezlerini ziyaret etmiş ve koşulları görmüştür. Yani bölgedeki faaliyetlerinin başından beri buradaki zor şartlardan haberdar olmuşlardır. (HRW, 2011: s.20) RABIT konuşlandırmasının nedeni, sınırların kontrolüne yardımcı olmak için Frontex'e Yunanistan'ın yaptığı taleptir. Bununla birlikte Yunanistan'ı sınırdaki durumu acil olarak nitelendiren AB Komisyonu'nun teşvik ettiğini belirtmek önemlidir. Yunanistan'daki Frontex Operasyonu Ofisi Başkanı Kari Wahlström'ün HRW araştırmacılarına gözaltı merkezlerindeki kötü koşullara yönelik yorumu şu şekilde olmuştur: *'Gerçekler en başından beri biliniyordu, ancak sınır üzerindeki baskı arttı. Koşulların farkındayız ancak durum kontrol altında olmadığı için bu baskıyı durdurmak gerekmektedir.'* (HRW, 2011: s.23) Bu nedenle Frontex ve AB, sınırdaki durumu acil olarak

nitelendirmiş ve Ajansın istisnai ve acil durumlar ile başa çıkma mekanizması olan RABIT'in konuşlandırılmasına karar vermeyi seçmişlerdir. Frontex için durum o kadar istisnai idi ki insan hakları ihlallerini bir kenara bırakmaya karar vermiş ve daha fazla insanı zaten kalabalık ve utanç verici gözaltı merkezlerine götürecek bir operasyonun başlatılmasına karar vermiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2005 yılından 2011'e kadar Evros bölgesinden gelen tüm raporları gözden geçirdikten sonra Ocak 2011'de gözaltı merkezlerindeki temel barınma ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kaldığını ve mahremiyetin ortadan kalktığı sağlık koşullarının olduğunun altını çizmiştir. Ayrıca görüşülen kişilerin çoğunun sınır muhafızları tarafından ırkçı hakaretlere ve fiziksel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir. HRW raporu da AIHM'nin tespitleriyle uyumaktadır. Frontex'in Evros bölgesindeki faaliyetleri çeşitli düzeylerde gerçekleşmiştir. Ajans üye devletlerin sağladığı teçhizat ve sınır muhafızlarının yanı sıra göçmenlerin yakalanmasında, gözaltı merkezlerine nakledilmelerine ve kimlik tespiti sorgulamalarına katıldığı gözükmektedir. (HRW, 2011: s.21-22)

Frontex muhafızları, Yunan sınır muhafızları ile birlikte sınırda devriyelere çıkmıştır. Aynı zamanda göçmenleri tutuklama ve onları gözaltına alarak Yunan meslektaşlarına teslim etme yetkisine de sahip olmuşlardır. Frontex görevlileri ve yetkilileri göçmenlerin nakledildikleri tesislerin koşullarını bildiklerini ve birçok kez faaliyette buldukları veya yanlarında oldukları için gözaltı merkezlerindeki duruma şahit olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca HRW raporunda, "*Frontex'in sınır muhafızlarının Yunan makamlarının emrinde olduklarını açıklamalarına rağmen, konuşlandırılan geçici muhafızların Yunan polisi ile yan yana olduğu durumlarda aralarında emir komuta zincirinin belirsizliği ifade edilmiştir.*" (HRW, 2011: s.39-40) Bu nedenle devriyelerde sorumluluk durumu şüphe doğurmaktadır. Frontex ayrıca gözaltı merkezlerinde kimlik tespiti sorgulamaları yapan personeller görevlendirmiştir. HRW araştırmasına göre görüşmelerin amacı kimlik belirlemeleri sayesinde göçmenlerin sınır dışı edilecekleri menşe ülkeleri belirlemektir. Fakat Frontex İcra Direktörü Yardımcısı Gil Arias-Fernandes bu söylemi bir varsayım olarak yorumlayarak yalnızca Yunan hükümeti için bir şablon oluşturduklarını ifade etmiştir. (HRW, 2011: s.40-44-45) Bu bağlamda HRW şu sonuca varmaktadır: "*RABIT görevleri sırasında Frontex kimlik belirleme sorgulamalarını yapacak*

personeli temin etti, uygulamada ise Yunan makamları bunları incelemeden onayladı. Bu incelemeler sınır dışı etmeyi kolaylaştırmak adına gözaltındaki kişinin uyruğunu belirlemeyi amaçlar. Her ne kadar bu incelemeler uluslararası koruma gereksinimlerinin belirlenmesi amacını taşısa da gerçekte gözaltında tutulanların sınır dışı edilmeden önce yaptığı en önemli görüşmedir.” (HRW, 2011: s.3)

Bu raporun gözlemlerinden açıkça anlaşılmalıdır ki, Evros bölgesindeki Frontex faaliyetleri göçmenlerin insan onurunu kırıcı eylemlere maruz kalmasının önüne geçememiş ve katkıda bulunmuştur. Frontex, AB Temel Haklar Şartı'na göre insan haklarına saygı göstermeye ve hiç kimseyi insanlık dışı muameleye maruz bırakmamaya bağlıdır. Yunanistan sınırlarındaki bu faaliyetler Şart'ın 4. maddesinin ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesinin ihlal edildiği sonucunu doğurmaktadır.

3.8.3. Geri-itme Uygulamaları

Geri itme uygulamaları göçmenlerin en çok karşılaştığı ve insan hakları ihlali tartışmalarına neden olan eylemdir. Uluslararası Af Örgütü geri itmeyi kişilerin sınırdan geçtikten kısa bir süre sonra terk etmeye çalıştıkları ülkeye veya bazı durumlarda geri dönüşlerine izin verilmeden açık denizlere zorla geri gönderilmeleri olarak tanımlamıştır. Kişilerin içinde bulunduğu koşullar incelenmeden grup olarak itilmeleri toplu sınır dışı olarak adlandırılır ve uluslararası hukuk gereğince yasaktır. (Uluslararası Af Örgütü, 2014: s.21) AB Parlamentosu Dış İlişkiler Müdürlüğü'nün 2015 yılında yayınladığı raporda geri itme uygulaması; sahil güvenlik görevlilerinin göçmen botlarını hareket noktalarına göndererek karasularına ulaşmalarını önlemeye çalışan uygulamalar olarak tanımlamıştır. (Bandone, 2015: s. 31) Geri itme genellikle mültecilerin ve göçmenlerin toplu bir şekilde itilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. (Uluslararası Af Örgütü, 2014: s.21) Bilgiç, geri itme uygulamalarını iki türde ele almıştır (2017: s.2);

Doğrudan geri itme: Göçmenlerin, sahil güvenlik görevlileri veya sınır muhafızları tarafından doğrudan fiziksel olarak uzaklaştırılmasıdır.

Dolaylı geri itme: Göçmen botlarıyla sahil güvenlik arasında bir karşılaşma sırasında, sahil güvenliğinin göçmen botunun etrafında daireler çizerek geri dönmeye

zorlamasıdır. Bu uygulama bazen göçmen botunun alabora olmasına ve yolcularının hayatlarını kaybetmelerine neden olmaktadır.

Avrupa yargısına taşınan geri itme olaylarından biri İtalya tarafından Mayıs 2009'da gerçekleştirilmiştir. İtalya, açık denizlerde tespit ettiği 200 göçmeni yakalayıp doğrudan Libya'ya geri göndermiştir. 24 Mayıs 2009'da göçmenlerden 24'ü AİHM'e şikâyette bulunmuştur. Şubat 2012'de gerçekleşen Hirsi Jamaa ve diğerleri v. İtalya davasında mahkeme AİHS'nin ek 4 sayılı protokolünün⁶ ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme AB karasularında yakalanan göçmenlerin doğrudan gönderilemeyeceğini ve göçmenlerin geri göndermeme ilkesinin uygulanması için AB topraklarına girmek zorunda kaldığını yinelemiştir. Ayrıca mahkeme temel bir noktaya da açıklık getirmiştir: açık denizlerde yakalanan göçmenler, yakalayan devletin yetkisi altındadır ve bu devletin yargı yetkisi altındaki herhangi bir kişi ile aynı haklara sahiptir. (Martin, 2014: s.16)

HRW ve Uluslararası Af Örgütü başta olmak üzere birçok kuruluş Türkiye ve Yunanistan sınırlarında yaşanan geri itme eylemlerini raporlamışlardır. Bu raporlarda geri itme eyleminin Yunanistan sınır muhafızları tarafından sistematik bir şekilde gerçekleştirildiği gözükmektedir. (Uluslararası Af Örgütü, 2013: s.9) Frontex, Poseidon Ortak Operasyonu kapsamında 2007 yılından beri Yunanistan'a destek vermektedir. Şubat 2020'de Türkiye-Yunanistan sınırlarında düzensiz göç baskısının artması üzerine Yunanistan, Ajanstan hızlı sınır müdahalesi yapılması talebinde bulunmuştur. Frontex, Yunanistan'ın talebine olumlu geri dönüş yaparak bölgede 11 Mart-31 Ekim 2020 tarihleri arasında 700 sınır muhafızının katılımı ile hızlı sınır müdahalesini başlatmıştır. (Frontex, 2020a)

Ajansın bölgedeki görevi esnasında bir grup medya kuruluşu 23 Ekim 2020'de (Bellingcat, Lighthouse, vd) Frontex'in geri itme eylemlerinde yer aldığını iddia eden ayrıntılı rapor ve görüntüler yayınlamıştır. Raporlar Mart ve Ağustos 2020 arasında meydana gelen altı geri itme vakasını içermektedir. Vakalar aşağıda açıklandığı gibidir (Waters vd 2020):

⁶Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 4 sayılı Protokolü gereğince yabancıların topluca sınır dışı edilmeleri yasaktır.

28-29 Nisan: Yunanistan'ın Samos adasında seyir halinde olan ve 22 göçmeni taşıyan tekne Yunanistan Sahil Güvenliği tarafından durdurularak göçmenler başka bir sala yerleştirilerek açık denize geri ittirilmiştir. Bir Frontex gözetleme uçağının bu eylem sırasında gözetim görevinde olduğu ve olaya müdahale etmediği belirtilmiştir.

4 Haziran: Midilli'de 70 göçmeni taşıyan iki sal Yunanistan Sahil Güvenliği tarafından Türkiye'ye doğru geri ittirilmiştir. Portekizli Frontex Nortada gemisinin ilk saldan on beş ikinci saldan ise yalnızca bir kilometre uzakta olduğu görülmüştür.

5 Haziran: Çoğunluğu Afganistanlı olan 19 göçmeni taşıyan göçmen botu Midilli'den geri ittirilmiştir. Botta bulunan bir göçmen kafa travması geçirmiştir. Geri itme eyleminin gerçekleştiği sırada Portekizli Frontex gemisinin iki kilometre uzaklıkta olduğu görülmüştür.

8 Haziran: Romanyalı Frontex botunun 47 göçmeni taşıyan botunu Yunanistan karasularına girmeden önce dolaylı geri itme ile engellediği iddia edilmiştir. Göçmen botu daha sonra Yunanistan Sahil Güvenliği tarafından geri ittirilmiştir. Göçmenlerin arasında çocukların olduğu tespit edilmiştir.

15 Ağustos: İçerisinde bir hamile kadının da bulunduğu göçmen grubunu taşıyan bot Yunanistan Sahil Güvenliği tarafından tespit edilmiştir. Yetkililer bottan benzini alıp motorunu parçaladıktan ve sürat teknesine bağladıktan sonra şiddet kullanarak Türkiye'ye geri itirmiştir. Romanyalı Frontex gemisinin bu olay gerçekleşirken yalnızca birkaç yüz metre uzakta olduğu görülmüştür. 15 Ağustos'un Yunan milli bayramı olduğu için Midilli'deki birçok yüzücünün bu olaya tanık olduğu belirtilmiştir.

19 Ağustos: Portekizli Frontex gemisi, beş kilometre uzaktayken 34 göçmen Midilli açıklarından geri püskürtülmüştür. Bu olayda Frontex gemisinin rotasını değiştirdiği ve vericisinin sinyal kaybetmeden ya da kapatılmadan önce geri itme olayına dâhil olduğu iddia edilmiştir. Gemiye çıkarılan göçmenler teknelerini su basarken bir Yunan muhafızının teknenin benzinini aldığını bildirmiştir.

Der Spiegel, Frontex'in bizzat kendisi tarafından kaydedilen Yunan Sahil Güvenliği tarafından 30 göçmenin geri itilmesinin anlatıldığı bir makale yayınlarken ve Frontex İcra Direktörü Leggeri'yi 18 Nisan'da en az bir yasadışı operasyon gerçekleştiğinden haberdar olmakla suçlamıştır. 11095 sayılı Ciddi Olay Raporunda Lesbos adası yakınlarındaki bir keşif uçağında bulunan Frontex yetkilileri olayı Varşova'da bulunan Frontex karargâhına anlatarak Yunan yetkililerin olay yerinden ayrılmalarını istediklerini bildirmişlerdir. Yunan yetkililerin lastik botu bırakarak bölgeden ayrıldığını belirten Frontex raporunda, bu olayın ihlal olarak sınıflandırıldığı fakat raporun reddedildiği belirtilmiştir. (Chistides ve Staffen, 2020)

Ege Denizi'nde gerçekleşen vakaları ele alan görüntülerin ve raporun yayınlamasının ardından AB İçişleri Komiseri Ylva Johansson, Frontex'e soruşturma açmış ve Ajansa 10 Kasım 2020'de Frontex Yönetim Kurulu Toplantısı gerçekleştirmesini ve temel hak ihlallerinin Ajans içerisinde de soruşturulması çağrısında bulunmuştur. (ECRE, 2020) Frontex'in 10 Kasım 2020'de gerçekleştirdiği toplantıda ayrıca 30 Ekim'de Sakız Adaları açıklarında devriye gezen İsveçli Frontex mürettebatının Yunanistan tarafından gerçekleştirilen geri itme eylemine şahit olduğu ve başka bir Frontex yetkilisi tarafından Ciddi Olay Raporu oluşturulmaması yönünde tavsiye aldığı bu toplantıda İsveçli yetkililer tarafından açıklanmıştır. Bu, bir AB üye devletinin Frontex yetkililerinin müdahalesini bildirdiği bilinen ilk vaka olmuştur. (Stevis-Gridneff, 2020)

Frontex Yönetim Kurulu, Ajans içerisinde dört ay süren soruşturma sonrasında 5 Mart 2021'de çalışma raporu yayınlamıştır. Ajans, medya kuruluşlarının bildirdiği ve diğer geri itme şüphesi bulunan on üç vakayı değerlendirmiştir. Raporda on üç vakanın sekizinde hiçbir göçmenin geri göndermeme ilkesini ihlal edecek biçimde geri itilmediğini açıklamıştır. (Frontex, 2020a) Geriye kalan beş vakanın incelemesine yönelik Yönetim Kurulu çalışması sonucu 7 Mayıs 2021'de sonlandırılmış ve dört vakanın geri itme eylemi içermediğini bildirilmiştir. (Frontex, 2021d) Geriye kalan tek vaka için Ciddi Olay Raporu'nun beklendiği ifade edilmiştir. Yönetim Kurulu'nun yaptığı değerlendirmelerde raporlama sisteminin yetersiz kaldığı ve revize edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca kurul, İcra Direktörü'ne Temel Hakların ihlallerine ilişkin raporların takip edilebilmesi için şeffaf bir süreç oluşturulması gerektiğini talep etmiştir. AB İçişleri

Komiseri'nin Frontex'e açtığı soruşturma henüz sonuçlanmamıştır. Frontex Yönetim Kurulu'nun açıklamasına bakıldığında sorumluluğu üstlenmediği gözükmektedir. Geri itme uygulamaları Frontex'in operasyon sahasında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla Frontex bizzat geri itme uygulamalarına katılmasa da olaylara kayıtsız kalmıştır.

Ege Denizi'nde Frontex'i içeren geri itme uygulamaları insan hakları ihlallerine yol açmıştır. Tüm Frontex faaliyetleri ilgili Avrupa hukukuna, uluslararası hukuka ve Ajansın geliştirdiği davranış kurallarına uygun olmalıdır. Buna Ajansın insan hakları ihlallerinin meydana gelmesini engellemek için alması gerekli olan önlemler de dâhildir. Frontex, kendi başına geri itme uygulamasına kalkışmamalı aynı zamanda gerçekleşen geri itmelere dâhil olmamalıdır. Ayrıca gerçekleşen geri itme uygulamalarına kayıtsız kalmamalıdır.

Özellikle geri itme uygulamaları kişilerin ihtiyaçlarına veya korunmalarına ilişkin değerlendirme yapılmadan geri gönderilmelerini içermektedir. Dolayısıyla geri gönderme ilkesinin ihlal edilmesini beraberinde getirmektedir. Üçüncü ülkelere geri gönderilen kişilerin ciddi insan hakları ihlaline uğrayabilecekleri ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle AB Temel Haklar Şartı'nın 19. maddesiyle çelişmektedir. Üye devletler, 1951 Cenevre Sözleşmesi uyarınca, mültecilerin sığınma arayabilmelerini ve mümkün olduğunca kısa süre içerisinde başvuru yapabilmeleri fırsatını sağlamakla yükümlüdürler. Geri gönderilen göçmenlerin sığınma prosedürlere erişim sağlayamamaları AB Temel Haklar Şartı'nın 18. maddesiyle çelişmektedir.

Göçmenler ile dolu tekneleri açık sulara sürükleyen geri itmeler uluslararası deniz hukuku ile de çelişmektedir. Özellikle 1974 Denizde Can Güvenliği Uluslararası Sözleşmesi, 1979 Denizde Arama ve Kurtarma Sözleşmesi ve 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmeleri uyarınca denizlerde tehlikede olan insanlar mümkün olduğunca hızlı bir şekilde kurtarılarak hayatlarının tehdit altında olmayacağı, temel ihtiyaçlarının karşılanabileceği ve sığınma prosedürüne erişim sağlayabileceği güvenli bir yere götürülmelidir. Daha önce açıkladığımız örneklerde meydana gelen geri itme uygulamalarında Frontex yetkililerinin olay yakınında bulunmalarına rağmen müdahale etmediği ve yardım göndermediği gözükmektedir. Frontex

2019/1896 sayılı tüzüğünün 46. maddesi uyarınca temel hakların ihlalinin gerçekleştiği durumlarda İcra Direktörü faaliyetleri sonlandırma yetkisine sahiptir. Ege Denizi'nde meydana gelen insan hakları ihlalinde İcra Direktörü bu yetkisini kullanmaktan çekinmiştir.

SONUÇ

Uluslararası göç hareketleri toplumların siyasi, ekonomik ve kültürel yaşantılarını etkileyen çok yönlü bir realitedir. İnsanlığın en eski çağlarından bu yana devam etmiş ve gelecekte de devam edecek bir durumdur. Bu realitenin mülteci, sığınmacı ve iltica kavramları üzerinden güvenlik konusu haline getirilmesi göçün nedenlerini göz ardı etmektir. Günümüzde insanların göç hareketleri incelendiğinde yalnızca tek bir nedene bağlı olmadığı gözükmektedir. Küreselleşen dünyada çatışma, şiddet, doğal afetler ve ekonomik faktörler insanları daha iyi bir hayat arayışına yöneltmektedir. İnsan hakları, demokrasi, sosyal refah ve barış kavramlarının karşılığı olarak nitelendirilen Avrupa toprakları göçmenler için bir çekme faktörü oluşturmaktadır. Sıraladığımız nedenler göçmenleri Avrupa'ya ulaşma yollarını aramaya sevk etmektedir. Uluslararası göçmenlerin yarısının Avrupa sınırları içerisinde yaşıyor olması bu durumu açıklamaktadır. Ancak AB ve üye devletler bu durumu tehdit olarak algılamışlardır. İç sınırların kaldırıldığı ve serbest dolaşımın getirildiği Schengen Antlaşması ile dış sınırların korunması önem kazanmıştır. Günümüzde Yeni Göç ve İltica Paketi'ne kadar uzanan süreçte AB'nin ortak göç politikası oluşturmasındaki yegâne hedefi Avrupa'ya yönelen göç akışını kontrol altına almaktır. Ve şüphesiz ki Avrupa Sınır ve Sahil Güvenliği Ajansı Frontex göç akışının kontrol altına alınmasında en önemli araçtır. AB'nin güvenlik odaklı göç politikaları bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

II. Dünya Savaşı sonrasında iş gücü boşluğunu doldurmak isteyen AB'nin göçe karşı olumlu yaklaşımı 1980'lerde Avrupa'da yaşayan yerleşik göçmen nüfusunun pik noktasına ulaşması ile yerini korku ve şüpheye bırakmıştır. Maastricht Anlaşması ile başlayan ve onu takiben gerçekleştirilen anlaşmalar, çok yıllık programlar ve faaliyete geçirilen sistemler AB'nin ortak göç politikası oluşturmasındaki çabayı göstermektedir. Fakat Maastricht Anlaşması ile başlayan Adalet, Güvenlik ve Özgürlük alanı oluşturma çabası yetersiz kalmıştır. Bu yetersizliğin oluşmasındaki sebeplerden birisi üye devletlerin sorumluluk paylaşımına karşı hevesiz yaklaşımıdır. Bir diğer neden ise ortak göç politikalarının oluşturulması sürecinde AB'nin güney sınırlarını paylaşan üye devletlerin üzerindeki göç baskısının göz ardı edilmesidir. Birliğin güney sınırında yer alan Yunanistan, İtalya ve İspanya göç akışlarına karşı bir cephe hattı vazifesi görmüştür. Dolayısıyla

güney sınırlarından AB'nin içlerine doğru ilerlendiğinde azalan baskı her üye devletin ortak göç politikası oluşturma sürecine yaklaşımını etkilemiştir. AB'nin güvenlik odaklı göç politikalarına yönelik birçok eleştiri olmasına rağmen temelde göç akışına karşı gerçekçi önlemlerin alınmadığı yalnızca göçü kısıtlayıcı ve kontrol altına almayı hedefleyen bir yaklaşımın sergilendiği gözükmektedir. Dublin Tüzüğü'nün yürürlüğe sokulması ve onu destekleyen Eurodac'ın faaliyete geçirilmesi ile AB kendi etrafına duvar örmeye başlamış ve aldığı her bir önlem ile duvarı sürekli yükseltmiştir. Avrupa'ya yasal yollarla girişi sınırlanan göçmenler insan kaçakçılarının himayesinde tehlikeli göç yolculuklarına çıkmaya başlamışlardır. Göçmenlerin içerisine düştüğü bu durum ciddi insan hakları ihlaline uğramalarına ve göç yollarında hayatlarını kaybetmelerine neden olmaktadır.

Günümüz modern ulus-devletleri kendi sınırlarının denetimi üzerinde mutlak egemenliğe sahiplerdir. Ancak üçüncü ülke vatandaşlarını dışlama özgürlüğünün sınırı 1951 Cenevre Sözleşmesi ile çizilmiştir. Sözleşmeye taraf olan devletler mültecilere sığınma hakkı tanımakla ve sığınma başvurularını değerlendirmekle yükümlüdür. Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile AB Temel Haklar Şartı, AB Ajansları da dâhil olmak üzere tüm AB kurumları ve üye devletler için doğrudan bağlayıcı hale gelmiştir. AB Temel Haklar Şartı'nın 18. maddesi ile mültecilerin sığınma hakkı teminat altına alınmıştır. Üye devletlerin sığınma başvurularını değerlendirmeden sığınmacıları geri göndermeleri sözleşmenin ihlal edildiği sonucunu doğurmaktadır.

AB'nin göçü dışsallaştırarak gerçekçi çözümler aramak yerine işbirliği aracılığı ile sorumluluğu göçmenlere yükleme eğilimi 11 Eylül saldırıları ve akabinde Avrupa'da meydana gelen terör saldırılarıyla ivme kazanmıştır. Dolayısıyla AB'nin güvenlik odaklı göç politikası oluşturma ihtiyacı bu olaylara dayanmaktadır. Avrupa'da gerçekleşen terör eylemleri sonrasında göçmen karşıtlığı artmaya başlamış ve yabancı düşmanlığı yükselişe geçmiştir. Bu ortamdan beslenen popülist sağ söylemler medya aracılığı ile Avrupalılara ulaştırılmıştır. Çalışmanın kuramsal altyapısını oluşturan Kopenhag Okulu'nun bel kemiği olan güvenikleştirme yaklaşımı sosyal bir inşa sürecidir ve söylem analizine dayanmaktadır. Dolayısıyla göçün güvenikleştirilmesinde tehlike altında olduğu farz edilen referans nesnesi Avrupa değerleridir. Güvenikleştirici aktörler ise AB Konseyi, politikacılar ve AB

ajanslarıdır. Medya ise kararların alınmasını etkileme imkânı olan bir işlevsel aktör olarak rol almaktadır.

AB güvenlik odaklı göç politikalarının hayata geçirilmesindeki en önemli araç Frontex'tir. Bu çalışmanın cevabını aradığı sorulardan biri Frontex'in dış sınırların yönetiminde meşru bir aktör olup olmadığını tespit etmektir. 2005 yılında faaliyete geçirilen Ajans hem bütçesi hem de personel sayısı kendisine sağlanan imkânlar sayesinde her geçen yıl artmıştır. AB tarafından en iyi finanse edilen Ajans olan Frontex'in 2021-2027 yıllarını kapsayan çok yıllık göç politikasında sahip olması hedeflenen personel sayısı daha da artırılması planlanmaktadır. Kurucu tüzüğünde operasyonda görevlendirdiği personeller ve kullandığı teçhizatlar üye devletlerin katkısına bağlı iken söz konusu politika ile Ajansın üye devletlere olan bağlılığı azaltılmaktadır. Dolayısıyla sağlanan imkânlar Ajansı daha da özerk bir yapıya dönüştürecektir. Bu açıdan Ajans AB'nin güvenlik odaklı göç politikalarında önemini arttırarak meşru bir aktör olmayı sürdürecektir.

Çalışmamızda cevabını aradığımız bir diğer soru ise Frontex'in üye devletler ile gerçekleştirdiği ortak operasyonların insan haklarına yönelik etkisidir. Yetkisini AB Komisyonu'ndan alan Ajans istihbarat temelli risk analizleriyle dış sınırların korunmasında rol almakta ve üye devletlere operasyon desteği vermektedir. Frontex'in somut faaliyetleri genellikle gizlidir. Faaliyetlerle ilgili sağlanan bilgiler azdır. Temel belgeler kamuya açık değildir ve talep üzerine kısmen paylaşılmaktadır. Talep üzerine paylaşılan belgelerde ise bilgiye ulaşım çok sınırlıdır. Dolayısıyla Ajansın sahip olduğu kurumsal davranış modeli insan hakları ihlallerini doğurmaktadır. 2011 yılında yürürlüğe sokulan Temel Haklar Stratejisi ile Ajans, Temel Haklar Gözlemcisine ve şikâyet mekanizmasına sahip olmuştur. Ancak bu araçlar içseldir ve etkili bir çözüm olarak nitelendirilemez. Nitekim 2020 yılında Ege Denizi'nde gerçekleşen geri itme uygulamalarında, Ciddi Olay Raporu oluşturulmasındaki etkisizlik ve bireysel şikâyetleri inceleyecek olan Temel Haklar sorumlularının olmayışı bu insan hakları ihlallerinin soruşturulmasını geciktirmiştir.

Frontex, sahip olduğu teknolojik imkânlar aracılığı ile komşu ülkelerin ve üçüncü ülkelerin sınırlarını kapsayacak biçimde gözetim yapmaktadır ve doğası gereği edindiği istihbaratları üye devletlerle paylaşmaktadır. Üye devletler, Ajanstan

edindiği bilgiler sayesinde açık denizlerde tespit ettikleri göçmenleri geri göndererek hayatlarını kaybetmelerine engel olduklarını öne sürüyorlar. Ancak Akdeniz rotasında tespit edilen göçmenlerin büyük bir çoğunluğu Kuzey Afrika ve Orta Doğu gibi çatışma ve şiddet ortamından gelmektedir. Bu göçmenler açık denizlerde geri çevrilerek sığınma hakkına erişim sağlayamamaktadır. Frontex'in erken tespit etme olanağı göçmenlerin ciddi insan hakları ihlallerine uğrayacakları üçüncü ülkelere geri gönderilmelerini sağlamaktadır. Frontex, sığınma başvurularının esasına veya geri gönderme kararlarının alınması sürecine dâhil olma gücüne sahip olmayabilir fakat insan haklarına uyumu sağlama, ihlallerin meydana gelmesini önleme ve ihlallere tanık olduğunda bunu bildirme yetkisine sahiptir.

Frontex'in koordine ettiği ortak operasyonlarda görev alan personeller temel haklara saygı duymakla yükümlüdür. Ancak hem operasyonlar hem de insan hakları sorunsalı başlıkları içerisinde değindiğimiz üzere alıkonulan göçmenler insan onurunu kırıcı eylemlere maruz kalmaktadırlar. Frontex, Yunanistan'ı desteklemek için başlattığı hızlı sınır müdahalesinde bunun bilincindeydi. Dolayısıyla operasyon süresince göçmenlerin içerisinde bulunduğu sıkıntılı süreç uzamış diğer yandan daha fazla göçmen insan hakları ihlaline maruz kalmıştır. Bölgede faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşları'nın çalışmaları da bunu doğrulamaktadır. Göçmenlere yönelik bu tutum ancak onları caydırmak ve kendi kararlarıyla kendi ülkelerine geri dönmelerini istemekle açıklanabilir. Düzensiz göç realitesi, AB ve üye devletlerin göçü sınırlayıcı politikalarının sonucudur. AB sahip olduğu kaynakları güvenleştirmeye ayırdığı sürece göçmenler, insan kaçakçıları ile Avrupa'ya ulaşmaya çalışacak ve göçmen ölümlerinin ardı kesilmeyecektir. Göç en doğal insan haklarından birisidir. Her insan yaşam hakkının ihlal edilmesinden korunmak ve daha iyi bir hayata sahip olmak için göç edebilme özgürlüğüne sahiptir.

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

- Ağca, Fehmi (2010). AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye'nin Konumu. İstanbul: Papatya Yayıncılık
- Arı, Tayyar (2010). Uluslararası İlişkiler Teorileri (Çatışma, Hegemonya, İşbirliği). Bursa: MKM Yayıncılık.
- Akçapar, Şebnem (2012). "Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu" Şu kitapta: Ed Aslı Şirin Öner & Gülfer İhlamur Öner. Küreselleşme Çağında Göç. İstanbul: İletişim Yayınları, s.563-575
- Bal, İhsan (2006). Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler. Ankara: USAK Yayınları.
- Benedek, Wolfgang. (2014). İnsan Haklarını Anlamak. (Çev.Mehveş Bingöllü Kılıcı) Ankara: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları.
- Burchill, Scott, Andrew Linklater, Richard Devetak vd. (2013). Uluslararası İlişkiler Teorileri. (Çev. M.Ağcan, A.Aslan) İstanbul: Küre Yayınları.
- Buzan, Barry, Ole Wæver, Jaap de Wilde (1998). Security: A New Framework for Analysis. London: Lynne Rienner Publishers.
- Buzan, Barry, Ole Wæver (2003). Regions and Powers: The Structure of International Security. Cambridge University Press.
- Çaşın, Mesut Hakkı (1995). Çağdaş Dünyada Uluslararası Güvenlik Stratejileri ve Silahlanma. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Dearden, Stephen (1999). Immigration Policy in the European Community. New York: Routledge.
- Deustch, Karl Wolfgang (1957). Political Community and the Northern American Area: International Organization in the Light of Historical Experience. Princeton University Press.
- Dinan, Desmond (2005). Avrupa Birliği Ansiklopedisi. (Çev. Hale Akay) İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Habermas, Jürgen (2002). "Öteki" olmak, "Öteki"yle Yaşamak, Siyaset Kuramı Yazıları. (Çev. İlknur Aka) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kaya, Ayhan, Aslı Aydın (2013). Avrupa Birliği Hakkında Merak Ettikleriniz. İstanbul: Hiperlink.

- Lavenex, Sandra (1999). Safe Third Countries: Extending the EU Asylum and Immigration Policies to Central and Eastern Europe. Central European University Press
- Marchesin, Philippe (2003). "Yeni Tehditler Karşısında Avrupa" Şu kitapta: Ed Beril Dedeoğlu. Dünden Bugüne Avrupa Birliği. İstanbul: Boyut Yayınları, s.421-435
- Marenin, Otwin (2010). Challenges for Integrated Border Management in the European Union. Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces.
- Pazarcı, Hüseyin (2010). Uluslararası Hukuk. Ankara, Türkiye: Turhan Kitapevi.
- Ponting, Clive (2011). Yeni Bir Bakış Açısıyla Dünya Tarihi. (Çev. E.B. Özbilen) İstanbul: Alfa Tarih Yayınları.
- Sander, Oral (2011). Siyasi Tarih (1918-1994). Ankara: İmge Yayınları.
- Ultan, Mehlika Özlem (2016). AB'de Yasadışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Ultan, Mehlika Özlem (2020). "Ege Denizi'nde Yasa Dışı Göç Hareketlerini Önleme Çabaları ve Frontex Örneği" Şu kitapta: Ed Hasret Çomak, Burak Şakir Şeker & Dimitrios Ioannidis. Ege Jeopolitiği. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, s.1547-1555

2.Makaleler, Bildiriler ve Diğer Basılı Yayınlar

- Açıkmeşe-Akgül, Sinem (2011). "Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri." Uluslararası İlişkiler, 8(30), 43-73.
- Akdoğan, Muzaffer (2018). "Avrupa Birliği'nin Sınırlarına Dayanan Mülteci Krizi ve Yönetimi." Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi, 1(1), 48-74.
- Akıncı, Buket, Ahmet Nergiz, Ercan Gedik (2015). "Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul." Göç Araştırmaları Dergisi, 1(2), 58-83.
- Atım, Ramazan (2016). Yasadışı Göç Olaylarında Transit Ülke Türkiye. Yüksek Lisans yeterlilik tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale
- Bakan, Zerrin Ayşe (2007). "Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Teorileri ve Türkiye'nin Güvenlik Algılamaları." 21. Yüzyıl Dergisi, 1(3), 35-50.
- Barkın, Ersan (2014). "1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi." Ankara Barosu Dergisi, 0(1), 331-360.

- Bayram, Mehmet Hanifi (2018). "Control of European Union Borders from Old Frontex to New". *Journal of Strategic Research in Social Science*, 4(4), 47-62.
- Baysal, Başar, Çağla Lüleci (2011). "Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi." *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11(22), 61-96.
- Bigo, Didier (2002). "Security and Immigration: Toward of a Critique of the Governmentality of Unease." *Alternatives* 27, 63-92.
- Bilgin, Aslı (2017). "Göçmenlere Yönelik Deniz Operasyonlarında Frontex'in Müdahale Yetkisinin Uluslararası Hukuk Kapsamında Değerlendirilmesi." *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 55-82.
- Bilgin, Pınar (2013). "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları." *Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi*, 8(14), 69-96.
- Black, Richard, Neil Adger, Nigel Arnell, Stefan Dercon vd. (2011). "The Effect of Environmental Change on Human Migration." *Global Environmental Change*, 1(21), 3-11.
- Boswell, Christina (2007). "Migration Control in Europe After 9/11: Explaining the Absence of Securitization." *Journal of Common Market Studies*, 45(3), 589-610.
- Bozbeyoğlu, Eda (2015). "Mülteciler ve İnsan Hakları." *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 1(2), 60-80.
- Bulut, Yakup, Soner Akın, Sedat Karakaya (2018). "Türkiye'nin Mülteci Politikaları: Suriyeli Mültecilerin Durumuna İlişkin Bir İnceleme." *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 207-222.
- Buzan, Barry (2008). "Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi." *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 107-123.
- Çapan, Fatma, Baran Güvenç (2017). "Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü." *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(18), 629-640.
- Carrera, Sergio (2007). "The EU Border Management Strategy: Frontex and the Challenges of Irregular Immigration in the Canary Islands." *Centre For European Policy Studies*.
- Carrera, Sergio, Elspeth Guild (2010). "Joint Operation RABIT 2010 - FRONTEX Assistance to Greece's Border with Turkey." *Centre For European Studies*
- Carling, Jørgen (2007). "The Merits and Limitations of Spain's High-Tech Border Control." *Migration Policy Institute, Migration Information Source*.
- Castles, Stephen (1995). "How nation-states respond to immigration and ethnic diversity." *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 21(3), 293-308.

- Çelik-Şahal, Didem, Sühal Şemşit (2019). ‘‘Kale Avrupası Yaklaşımı ve Düzensiz Göç.’’ *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 15(2), 279-294.
- Çetin, Mehmet (2013). ‘‘İnsan Hakları Belgeleri ve Mevcut Çelişkiler.’’ *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 1(1), 41-48.
- De Haas, Hein (2006). ‘‘Trans-Saharan Migration to North Africa and the EU: Historical Roots and Current Trends.’’ *Migration Policy Institute, Migration Information Source*
- Duruel, Mehmet (2017). ‘‘Avrupa Birliği Göç Politikası ve Kitlesele Göç Akınları Karşısındaki Durumu.’’ *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 2-12.
- Elmas-Yılmaz, Fatma (2016). *Avrupa Birliği Göç-Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi*, Doktora yeterlilik tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Erat, Veysel (2017). ‘‘Küreselleşme ve Ulus-Devlet Sarmalında Devletlerin Göçmen Politikası.’’ *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(15), 197-209.
- Gallardo-Ferrer, Xavier, Ana Planet-Contreras (2012). ‘‘Ceuta and Melilla: Euro African Borderscapes.’’ *AGORA Magazine*, 28(4), 32-35.
- Gençler, Ayhan (2010). ‘‘Avrupa Birliği'nin Göç Politikası.’’ *Journal Of Social Policy Confederences*, 174-197.
- Güner, Neslihan (2016). ‘‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Mültecilerin Haklarının Korunmasındaki Rolü.’’ *Göç Araştırmaları Dergisi*, 212-241.
- Hakverir, Beril (2019). *Schengen'den Stockholm'e İnsan Hakları Bağlamında Avrupa Birliği Göç Politikaları*, Yüksek Lisans yeterlilik tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Hekimler, Oktay (2018). ‘‘Üstesinden Gelebilir(mi)yiz: Federal Almanya'nın Yeni Sığınmacı Politikası ve Yansımaları.’’ *Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 2(1), 17-40.
- Huysmans, Jef (2000). ‘‘The European Union and The Securitization of Migration.’’ *Journal of Common Market Studies*, 5(38), 751-777.
- Kara-Dönmez, Canan Öykü (2015). *Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye'nin Politikaları*, Doktora yeterlilik tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale
- Karaca, İbrahim (2016). *AB'nin Entegre Sınır Yönetimi Kurumu Frontex'in Rolü ve Türkiye'nin Uyum Süreci*, Yüksek lisans yeterlilik tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

- Kayaalp, Özgür (2018). Ege Denizi'nde Düzensiz Göç, Güvenlik ve İnsan Hakları Paradoksu: Frontex, Yüksek lisans yeterlilik tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Koçak, Orhan, Demet Gündüz (2016). "Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi." Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 6(12), 66-91.
- Küçükkeleş, Müjge (2013). "AB'nin Ortadoğu Politikası ve Arap Baharına Bakışı." Seta Analiz, 4-25.
- Leonard, Sarah (2009). "The creation of FRONTEX and the politics of institutionalisation in the EU external borders policy." Journal of Contemporary European Research, 5(3), 371-388.
- Mandacı, Nazif, Gökay Özerim (2013). "Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa'da Sağ Radikal Partiler ve Göçün Güvenleştirilmesi." Uluslararası İlişkiler, 10(39), 105-130.
- Martin, Marie (2014). "Prioritising Border Control over Human Lives: Violations of the rights of migrants and refugees at sea." Copenhagen: Euro-Mediterranean Human Rights Network.
- McAuliffe, Marie, Binod Khadria (2019). "World Migration Report 2020." Geneva: International Organization for Migration.
- Mesjasz, Czeslaw (2008). "Ekonomik Güvenlik." Uluslararası İlişkiler Dergisi, 5(18), 125-150.
- Miş, Nebi (2014). "Güvenleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenleştirilmesi." Akademik İncelemeler Dergisi, 6(2), 345-381.
- Neal, Andrew (2009). "Securitization and Risk at the EU Border: The Origins of FRONTEX." Journal of Common Market Studies, 47(2), 333-356.
- Ortaylı, İlber (2006). "Uluslararası Göç Sempozyumu: 8-11 Aralık 2005." İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi.
- Öner, Selcen (2014). "Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni 'Öteki'ler ve Türkiye'nin AB Üyeliği." Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 13(1), 163-184.
- Özer, Yeşer Yeşim (2009). "Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'nin İltica Politikasının Değerlendirilmesi." Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6(1), 337-359.
- Paoletti, Emanuela (2012). "Migration Agreements between Italy and North Africa: Domestic Imperatives versus International Norms." Middle East Institute, 19
- Sönmez, Pelin (2014). Avrupa Birliği'nde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler ve Göç Politikaları Diyaloğu, Doktora yeterlilik tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

- Sönmez, Sait (2010). ‘‘Avrupa Birliği'nin Komşu Bölgelere Yönelik Siyasal Açılımı: Avrupa Komşuluk Politikası.’’ Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14), 113-122.
- Şemşit, Sühal (2010). Avrupa Birliği Göç Politikasının Güvenlikleştirilmesi ve Dışsallaştırılması: Türkiye'ye Yansımaları. Doktora yeterlilik tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Şener, Bülent (2017). ‘‘Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme.’’ Güvenlik Bilimleri Dergisi, 6(1), 1-30.
- Tekin, Uğur (2011). ‘‘Avrupa'ya Göç ve Türkiye.’’ İstanbul Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 0(37), 43-56.
- Turton, David (2003). ‘‘Conceptualising Forced Migration.’’ Refugee Studies Centre, 2-16.
- Uşar, Gamze (2010). Maastricht Antlaşması'ndan Günümüze Avrupa Birliği Politik Kimliği, Yüksek lisans yeterlilik tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Uzuner, Hümeýra (2006). Amsterdam Anlaşması ile Getirilen Yenilikler ve Bunların Avrupa Birliđi'ne Etkileri, Yüksek lisans yeterlilik tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Vural, Çağla (2018). ‘‘Çevresel Güvenliğin Gelişimi.’’ Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 6(1), 20-38.
- Wæver, Ole (2008). ‘‘Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi.’’ Uluslararası İlişkiler Dergisi, 5(18), 151-178.
- Yılmaz, Sefer, Duhan Kalkan (2017). ‘‘Enerji Güvenliği Kavramı: 1973 Petrol Krizi Işığında Bir Tartışma.’’ Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 1(3), 169-199.

3. Elektronik Kaynaklar

- AB Başkanlığı. (2011). Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma. <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> / Erişim Tarihi: 29.11.2020
- AB Başkanlığı. (2020). Avrupa Birliğinin Tarihçesi: https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html / Erişim Tarihi: 29.11.2020
- Agnew, Paddy (2015). Triton project shortcomings seen in Mediterranean death toll. <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/triton-project-shortcomings-seen-in-mediterranean-death-toll-1.2100244> / Erişim Tarihi: 16.04.2021

- AsiaOne. (2011). Gaddafi planned to turn Italian island into migrant hell. <https://web.archive.org/web/20160927221510/http://news.asiaone.com/News/AsiaOne+News/World/Story/A1Story20110826-296417.html> / Erişim Tarihi: 08.04.2021
- Avusturya seçimleri: Sebastian Kurz dünyanın en genç lideri olma yolunda. (2017). Erişim Tarihi: 24.02.2019, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41630046>
- Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi. (2005). Erişim Tarihi: 29.11.2020, <https://rm.coe.int/1680492857>
- Bandone, Anete (2015). Migrants in Mediterranean: Protecting human rights. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/535005/EXPO_STU\(2015\)535005_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/535005/EXPO_STU(2015)535005_EN.pdf) / Erişim Tarihi: 07.04.2021
- Bell, Bethany. (2018). Avusturya göçmenlerin cep telefonlarına el koyacak. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43836059> / Erişim Tarihi: 18.02.2019
- Bergen Project. (2019). What Is Lampedusa? <https://borgenproject.org/what-is-lampedusa/> Erişim Tarihi: 05.04.2021
- Bilçen, Sumru. (2010). AB'de Önemli Bir Adım: Lizbon Antlaşması. https://www.tbmm.gov.tr/ul_kom/kpk/docs/lizbonsumru24032010.pdf / Erişim Tarihi: 12.05.2020
- Bilgiç, Ali. (2017). Push-back and the violence of Frontex. <https://civilsocietyfutures.org/push-back-violence-frontex> / Erişim Tarihi: 01.05.2021
- Black, Julia. (2021). Maritime Migration to Europe: Focus on the Overseas Route to the Canary Islands. <https://publications.iom.int/books/maritime-migration-europe-focus-overseas-route-canary-islands> / Erişim Tarihi: 07.04.2021
- BMMYK (1999). Mülteci Statüsünün Sona Ermesine İlişkin Hükümler: Uygulamaları Hakkında Kılavuz. <https://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=55fa69054> / Erişim Tarihi: 01.02.2019
- Bunyan, Tony (1993). Trevi, Europol and the European State. <https://www.statewatch.org/news/handbook-trevi.pdf> / Erişim Tarihi: 12.01.2020
- Calori, Anna (2017). From Mare Nostrum to Triton, Europe's response to the Mediterranean crisis is little more than another budget cut. <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/from-mare-nostrum-to-triton-europes-response-to-mediterranean-crisis/> Erişim Tarihi: 09.04.2021

- Chistides, Giorgios, Staffen Lüdke, Maximillian Popp. (2020). Wie Frontex-Chef Leggeri die Öffentlichkeit getäuscht hat. <https://www.spiegel.de/ausland/wie-frontex-chef-fabrice-leggeri-die-oeffentlichkeit-getaeuscht-hat-a-97235557-16c5-4340-bf9b-c1032b2dabab> / Erişim Tarihi: 06.05.2021
- Commission Of The European Communities. (2002). Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - towards integrated management of the external borders of the member states of the European Union COM/2002/0233 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52002DC0233> / Erişim Tarihi: 08.04.2021
- Davies, Lizzy (2013). Why Lampedusa remains an island of hope for migrants. <https://www.theguardian.com/world/2013/oct/16/lampedusa-island-of-hope> / Erişim Tarihi: 09.04.2021
- Demirkan, Tarık (2016). Mültecilere tekme atan Macar kameramana ödül. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37689036> / Erişim Tarihi: 05.02.2020
- Demirkan, Tarık (2018). Macaristan'da 'mülteci karşıtı önlemler' anayasaya girdi: Yardım edene ceza. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44542375> / Erişim Tarihi: 05.02.2020
- Dilekli, Selin, Kadriye Yeşilkaya (2002). Maastricht Kriterleri. https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Maastricht_Kriterleri.pdf / Erişim Tarihi: 12.01.2020
- DW (2008). "Avrupa Birliği Göç ve İltica Paktı" tartışılıyor. <https://p.dw.com/p/G3bP> / Erişim Tarihi: 12.06.2020
- DW (2014). UK opposes migrant rescue operations in Mediterranean Sea. <https://p.dw.com/p/1Dd89> / Erişim Tarihi: 15.04.2021
- DW (2019). Alman demokrasisi AfD ve "Yeni Sağ" ile sınanıyor. <https://www.dw.com/tr/alman-demokrasisi-afd-ve-yeni-sa%C4%9F-ile-s%C4%B1nan%C4%B1yor/a-49201580> / Erişim Tarihi: 05.02.2020
- Edgington Tom. (2020). Brexit: İngiltere'nin AB'den ayrılması ile değişecek ve değişmeyecek yedi şey. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51321245> / Erişim Tarihi: 28.02.2021
- Euronews (2018). Viktor Orban: Göçmenleri istemiyoruz. <https://tr.euronews.com/2018/01/27/viktor-orban-gocmenleri-istemiyoruz> / Erişim Tarihi: 05.02.2020
- European Commission. (2004). Council Regulation (EC) No 2007/2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004R2007> / Erişim Tarihi: 15.03.2021

- European Commission. (2005). The Hague Programme Ten priorities https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_05_153 / Erişim Tarihi: 05.12.2020
- European Commission. (2010). Guidelines for Integrated Border Management in European Commission External Cooperation. <https://europa.eu/capacity4dev/file/21153/download?token=3IOSGDjf> / Erişim Tarihi: 15.03.2020
- European Commission. (2013). Commissioner Malmström's intervention during the press conference in Lampedusa. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_13_799 / Erişim Tarihi: 12.04.2021
- European Commission. (2013). Identification of applicants: The Eurodac Regulation. https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/identification-of-applicants_en / Erişim Tarihi: 08.03.2021
- European Commission. (2014). Frontex Joint Operation 'Triton' – Concerted efforts to manage migration in the Central Mediterranean. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/MEMO_14_566 / Erişim Tarihi: 14.04.2021
- European Commission. (2018). Report from the Commission to the European Parliament and Council: on the evaluation of the European Border Surveillance System (EUROSUR) COM (2018) 632 final. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2018/0632/COM_COM\(2018\)0632_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2018/0632/COM_COM(2018)0632_EN.pdf) / Erişim Tarihi: 01.04.2021
- European Commission. (2020). A fresh start on migration: Building confidence and striking a new balance between responsibility and solidarity. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1706 / Erişim Tarihi: 07.03.2021
- European Commission. (2020). New Pact on Migration and Asylum. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:609:FIN> / Erişim Tarihi: 15.03.2021
- European Commission. (2021). Eurosur. https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en / Erişim Tarihi: 15.03.2021
- European Convention. (2000). Charter of Fundamental Rights of the European Union. https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf / Erişim Tarihi: 07.02.2020

- European Council & Parliament. (2019). Regulation (EU) 2019/1896 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2019 on the European Border and Coast Guard and repealing Regulations (EU) No 1052/2013 and (EU) 2016/1624 PE/33/2019/REV/1 OJ L 295. <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1896/oj> / Erişim Tarihi: 01.03.2021
- European Council. (1950). European Convention on Human Rights. https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf / Erişim Tarihi: 12.12.2020
- European Council. (1999). Tampere European Council Presidency Conclusions. https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en9.htm / Erişim Tarihi: 05.12.2020
- European Council. (2001). European Council Laeken Conclusions On The Presidency. http://aei.pitt.edu/43344/1/Laeken_2001.pdf / Erişim Tarihi: 09.04.2020
- European Council. (2004). Council Regulation (EC) No 2007/2004 of establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1513171334865&uri=CELEX:32004R2007> / Erişim Tarihi: 01.03.2021
- European Council. (2005). Council and Commission Action Plan implementing the Hague Programme on strengthening freedom, security and justice in the European Union OJ C 198. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52005XG0812%2801%29> / Erişim Tarihi: 15.02.2021
- European Council. (2006). 15-16 December Presidency Conclusions. https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/87642.pdf / Erişim Tarihi: 14.02.2021
- European Council. (2008). European Pact on Immigration and Asylum. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13440-2008-INIT/en/pdf> / Erişim Tarihi: 25.06.2020
- European Council. (2010). The Stockholm Programme - An Open and Secure Europe Serving And Protecting Citizens (2010/C 115/01). <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:EN:PDF> / Erişim Tarihi: 19.12.2020

- European Council on Refugees and Exiles. (2020). Frontex: Commission Calls for Urgent Meeting over Complicity in Pushbacks, Critique of 100 Million Euro Investment in Drone Surveillance. <https://www.ecre.org/frontex-commission-calls-for-urgent-meeting-over-complicity-in-pushbacks-critique-of-100-million-euro-investment-in-drone-surveillance> / Erişim Tarihi: 06.05.2021
- European Court of Human Rights. (2019). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf / Erişim Tarihi: 10.03.2021
- European Parliament & Council. (2007). REGULATION (EC) No 863/2007 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, establishing a mechanism for the creation of Rapid Border Intervention Teams. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32007R0863> / Erişim Tarihi: 20.03.2021
- European Parliament & Council. (2013). REGULATION (EU) No 603/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0603> / Erişim Tarihi: 30.03.2021
- European Parliament & Council. (2013). Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection OJ L 180. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex%3A32013R0604> / Erişim Tarihi: 30.03.2020
- European Parliament & Council. (2016). Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on the European Border and Coast Guard OJ L 251. <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1624/oj/> Erişim Tarihi: 16.03.2021
- European Parliament. (2005). European Parliament resolution on Lampedusa. <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0138+0+DOC+PDF+V0//EN> / Erişim Tarihi: 05.04.2021
- European Parliament. (2018). Schengen: enlargement of Europe's border-free area: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/security/20180216STO98008/schengen-enlargement-of-europe-s-border-free-area> / Erişim Tarihi: 15.02.2019
- European Parliament. (2019). European Border and Coast Guard: 10 000-strong standing corps by 2027. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190410IPR37530/european-border-and-coast-guard-10-000-strong-standing-corps-by-2027> / Erişim Tarihi: 04.04.2021

- European Parliamentary Research Service. (2019). Frontex Budget: <https://epthinktank.eu/2014/02/18/graphics-on-legal-affairs/frontex-budget-2> / Erişim Tarihi: 04.04.2021
- European Political Strategy Centre. (2017). Irregular Migration via the Central Mediterranean. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/irregular-migration-mediterranean-strategic_note_issue_22_0_en.pdf / Erişim Tarihi: 20.04.2021
- Farny, Elisabeth. (2016). Implications of the Securitisation of Migration. <https://www.e-ir.info/2016/01/29/implications-of-the-securitisation-of-migration> / Erişim Tarihi: 27.03.2019
- Financial Times. (2014). Italy's right calls for end to navy's rescue of African migrants. <https://www.ft.com/content/4236e56c-ca08-11e3-ac05-00144feabdc0> / Erişim Tarihi: 15.04.2021
- FRA. (2011). The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1500-Greek-border-situation-report2011_EN.pdf / Erişim Tarihi: 03.04.2021
- FRA. (2014). Sığınma, sınırlar ve göç ile ilgili Avrupa hukuku el kitabı. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/handbook-law-asylum-migration-borders_tr.pdf / Erişim Tarihi: 28.11.2020
- France 24. (2014). What does France's National Front stand for?. <https://www.france24.com/en/20140528-france-national-front-policy-eu> / Erişim Tarihi: 05.02.2020
- Frontex. (2006-2014). Frontex Annual Reports 2006-2014, Frontex Publications. <https://frontex.europa.eu/about-frontex/key-documents/?category=consolidated-annual-activity-report> / Erişim Tarihi: 06.04.2021
- Frontex. (2007). Frontex - Facts and Myths. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-facts-and-myths-BYxkX5> / Erişim Tarihi: 25.03.2021
- Frontex. (2010). Beyond The Frontiers, Frontex: The First Five Years. <https://frontex.europa.eu/publications/beyond-the-frontiers-of-TmX1W> / Erişim Tarihi: 05.04.2021
- Frontex. (2010). Frontex deploys Rapid Border Intervention Teams to Greece. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-deploys-rapid-border-intervention-teams-to-greece-PWDQKZ> / Erişim Tarihi: 06.04.2021
- Frontex. (2010). Frontex RABIT Deployment to Greece Extended Until March 2011. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-rabit-deployment-to-greece-extended-until-march-2011-4dbY6K> / Erişim Tarihi: 06.04.2021

- Frontex. (2010). Frontex to Deploy 175 Specialist Border Personnel to Greece. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-to-deploy-175-specialist-border-personnel-to-greece-9neidF> / Erişim Tarihi: 06.04.2021
- Frontex. (2011-2018). Annual Risk Analysis Reports 2011-2018. Frontex Publications. <https://frontex.europa.eu/publications/?category=riskanalysis> / Erişim Tarihi: 06.04.2021
- Frontex. (2011-2014). FRAN Quarterly Issues 2011-2014. Frontex Publications. <https://frontex.europa.eu/publications/?category=riskanalysis> / Erişim Tarihi:06.04.2021
- Frontex. (2011). Frontex Guest Officers Sent to Work in Italy. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-guest-officers-sent-to-work-in-italy-URXwE0> / Erişim Tarihi: 09.04.2021
- Frontex. (2011). RABIT Operation 2010 Ends, Replaced By JO Poseidon 2011. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/rabit-operation-2010-ends-replaced-by-jo-poseidon-2011-iA6Kaq> / Erişim Tarihi: 06.04.2021
- Frontex. (2011). RABIT Operation 2010 Evaluation Report. <https://www.yumpu.com/en/document/view/34681466/rabit-operation-2010-evaluation-report-frontex-europa> / Erişim Tarihi: 07.04.2021
- Frontex. (2012). JO Hermes – Situational Update. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/jo-hermes-situational-update-SKGo7W> / Erişim Tarihi: 18.04.2021
- Frontex. (2012). Situational awareness and monitoring. <https://frontex.europa.eu/we-know/situational-awareness-and-monitoring/strategic-analysis> / Erişim Tarihi: 01.04.2021
- Frontex. (2013). Common Integrated Risk Analysis Model. <https://frontex.europa.eu/we-know/situational-awareness-and-monitoring/ciram> / Erişim Tarihi: 15.03.2021
- Frontex. (2015). Frontex at a Glance. Frontex Publications. <https://frontex.europa.eu/publications/frontex-at-a-glance-G3fwEu> / Erişim Tarihi: 15.03.2021
- Frontex. (2016). Joint Operation Focal Points Land. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/focus/joint-operation-focal-points-land-qfJuGK> / Erişim Tarihi: 15.03.2021
- Frontex. (2017). Frontex Evaluation JO Triton 2017. <https://frontex.europa.eu/about-frontex/key-documents/?category=frontex-evaluation-reports&year=2017> / Erişim Tarihi: 15.03.2021

- Frontex. (2018). ETIAS, what it means for travellers; what it means for Frontex: <https://frontex.europa.eu/future-of-border-control/etias> / Erişim Tarihi: 16.03.2021
- Frontex. (2018). Frontex launching new operation in Central Mediterranean. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launching-new-operation-in-central-med-yKqSc7> / Erişim Tarihi: 15.03.2021
- Frontex. (2019). Operational Media Monitoring. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/265b5262-8677-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF> / Erişim Tarihi: 07.03.2021
- Frontex. (2019). Vacancy Notice Training Project Officer. <https://microsite.frontex.europa.eu/en/recruitments/RCT-2020-00037/902> / Erişim Tarihi: 18.03.2021
- Frontex. (2020). Conclusions of the Management Board's meeting on 5 March 2021 on the report of its Working Group on Fundamental Rights and Legal Operational Aspects of Operations in the Aegean Sea. <https://frontex.europa.eu/media-centre/management-board-updates/conclusions-of-the-management-board-s-meeting-on-5-march-2021-on-the-report-of-its-working-group-on-fundamental-rights-and-legal-operational-aspects-of-operations-in-the-aegean-sea-aFewSI> / Erişim Tarihi: 19.03.2021
- Frontex. (2020). Frontex to launch rapid border intervention at Greece's external borders. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-to-launch-rapid-border-intervention-at-greece-s-external-borders-NL8HaC> / Erişim Tarihi: 06.05.2021
- Frontex. (2021). Conclusions of the Management Board on cases referred to in the WG FRaLO report as still open in Frontex. <https://frontex.europa.eu/media-centre/management-board-updates/conclusions-of-the-management-board-on-cases-referred-to-in-the-wg-fralo-report-as-still-open-in-frontex-rPtfEd> / Erişim Tarihi: 07.05.2021
- Frontex. (2021). Budget 2021 VOB. Frontex Publications. https://frontex.europa.eu/assets/Key_Documents/Budget/Budget_2021.pdf / Erişim Tarihi: 17.03.2021
- Frontex. (2021). Fundamental Rights Strategy. <https://frontex.europa.eu/about-frontex/key-documents/?category=fundamental-rights-strategy> / Erişim Tarihi: 15.03.2021
- Frontex. (ty). Types of Operations. <https://frontex.europa.eu/we-support/types-of-operations/types-of-operations> / Erişim Tarihi: 31.03.2021
- Frontex. (ty). Who we are. <https://frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/origin-tasks> / Erişim Tarihi: 29.03.2021

- Frontex. (ty). Migratory Map. <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-map/> / Erişim Tarihi: 07.04.2021
- Günaltay, Ahmet. (2014) 'Göçmen yükü daha adil paylaşılmalı'. DW: <https://www.dw.com/tr/g%C3%B6%C3%A7men-y%C3%BCk%C3%BC-daha-adil-payla%C5%9F%C4%B1mal%C4%B1/a-18102489> / Erişim Tarihi: 16.04.2021
- House of Lords. (2008). Frontex: the EU external borders agency, European Union Committee 9th Report Session 2007-08. <https://publications.parliament.uk/pa/ld200708/ldselect/ldcom/60/60.pdf> / Erişim Tarihi: 01.04.2021
- Human Rights Watch. (2009). Pushed Back, Pushed Around. <https://www.hrw.org/report/2009/09/21/pushed-back-pushed-around/italys-forced-return-boat-migrants-and-asylum-seekers> / Erişim Tarihi: 25.04.2021
- Human Rights Watch. (2011). The EU's Dirty Hands: Frontex Involvement in Threatment of Migrant Detainees in Greece. https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/greece0911webwcover_0.pdf / Erişim Tarihi: 30.04.2021
- İKV (2007). Amsterdam Antlaşması (Bütünleştirilmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmaları). <https://www.ikv.org.tr/images/files/A6-tr.pdf> / Erişim Tarihi: 30.11.2020
- İnfografik: Avrupa'da aşırı sağın yükselişi. (2016). Erişim Tarihi: 02.02.2019, <https://businessht.bloomberght.com/guncel/haber/1265653-avrupada-asiri-sagin-yukselisi>
- Kemp, Walter (2016). Learning from the Canaries: Lessons from the “Cayucos” Crisis. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/1605_Learning-from-the-Canaries.pdf / Erişim Tarihi: 15.03.2021
- Koller, Emily (2017). Mare Nostrum vs. Triton. <https://munkschool.utoronto.ca/ceres/files/2017/10/Paper-Emily-Koller.pdf> / Erişim Tarihi: 10.04.2021
- Marine Le Pen: Yasadışı göçmenlerin çocuklarına eğitim verilmesin. (2016). Erişim Tarihi: 05.02.2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38256672>
- Ministero Della Difesa. (2014). Mare Nostrum. <https://www.marina.difesa.it/cosa-facciamo/per-la-difesa-sicurezza/operazioni-concluse/Pagine/mare-nostrum.aspx> / Erişim Tarihi: 13.04.2021
- Ministero Dell'Interno. (2014). The Lampedusa Model. https://web.archive.org/web/20140301151124/http://www.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/it/sezioni/sala_stampa/notizie/immigrazione/0713_2008_10_13_modello_lampedusa.html / Erişim Tarihi: 06.04.2021

- NY Times. (2011). Marine Le Pen, France's (Kinder, Gentler) Extremist. <https://www.nytimes.com/2011/05/01/magazine/mag-01LePen-t.html?pagewanted=all> / Erişim Tarihi: 04.02.2020
- Official Journal of the European Communities. (2000). Schengen Agreement. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922(02)&from=EN) / Erişim Tarihi: 25.11.2020
- European Ombudsman (1985). The "Adonnino Report" - Report to the European Council by the ad hoc committee "On a People's Europe". <https://www.ombudsman.europa.eu/en/historical/en/4659> / Erişim Tarihi: 25.11.2020
- Övgü, Pınar (2020). İtalya: Göçmen gemisini bloke eden eski içişleri bakanı Salvini "adam kaçırma" suçlamasıyla hakim karşısında. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54400407> / Erişim Tarihi: 04.02.2020
- Stevis-Gridneff, Matina (2020). E.U. Border Agency Accused of Covering Up Migrant Pushback in Greece. <https://www.nytimes.com/2020/11/26/world/europe/frontex-migrants-pushback-greece.html> / Erişim Tarihi: 05.05.2021
- Times Malta. (2014). Malmstrom: Frontex cannot substitute Italy's Mare Nostrum operation. <https://timesofmalta.com/articles/view/malmstrom-frontex-cannot-substitute-italys-mare-nostrum-operation.527031> / Erişim Tarihi: 14.04.2021
- Uluslararası Af Örgütü. (2013). Yunanistan'ın Türkiye Sınırında İnsan Hakları İhlalleri. <https://www.amnesty.org.tr/multeci-haklari-raporlar> / Erişim Tarihi: 30.04.2021
- Uluslararası Af Örgütü. (2014). Kale Avrupası'nın İnsani Bedeli. <https://www.amnesty.org.tr/multeci-haklari-raporlar> / Erişim Tarihi: 30.04.2021
- Uluslararası Af Örgütü. (2015). Korku ve Tel Örgüler: Avrupa'nın Mültecileri Dışarıda Tutma Yaklaşımı. <https://www.amnesty.org.tr/multeci-haklari-raporlar> / Erişim Tarihi: 01.04.2021
- Uluslararası Af Örgütü. (2020). AB: Yeni Göç Anlaşması Yeni Değil Yanlış Bir Başlangıç. <https://www.amnesty.org.tr/icerik/ab-goc-anlasmasi-yeni-degil-yanlis-bir-baslangic> / Erişim Tarihi: 25.03.2021
- UNHCR. (1951). Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees. <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10> / Erişim Tarihi: 05.02.2021
- UNHCR. (2009). Refugee protection and international migration: a review of UNHCR's operational role in southern Italy. <https://www.unhcr.org/50a6068c9.pdf> / Erişim Tarihi: 04.04.2021

- UNHCR. (2010). Sixteen people drowned attempting to cross the Evros river border between Turkey and Greece. <https://www.unhcr.org/news/press/2010/7/4c2c8eb09/sixteen-people-drowned-attempting-cross-evros-river-border-turkey-greece.html?query=evros> / Erişim Tarihi: 28.04.2021
- UNHCR. (2014). On a high seas rescue mission with the Italian Navy. https://www.unhcr.org/532c4cbb6.html#_ga=1.216101590.1993380992.1412002836 / Erişim Tarihi: 10.04.2021
- UNHCR. (2015). The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees. <https://www.unhcr.org/5592bd059.pdf> / Erişim Tarihi: 14.04.2021
- UNHCR. (2016). Mülteci ve Göçmen?. https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf / Erişim Tarihi: 01.02.2019
- UNHCR, IOM, CRI. (2012). Preasidium Project, Recommendations and good practices in the management of migratory flows by sea. <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/6893/pdf/6893.pdf> / Erişim Tarihi: 18.04.2021
- United for Human Rights. (2019). <https://www.humanrights.com/voices-for-human-rights/eleanor-roosevelt.html> / Erişim Tarihi: 14.02.2019
- Waters, Nick, Emmanuel Freudenthal, Logan, Williams (2020). Frontex at Fault: European Border Force Complicit in 'Illegal' Pushbacks. <https://www.bellingcat.com/news/2020/10/23/frontex-at-fault-european-border-force-complicit-in-illegal-pushbacks> / Erişim Tarihi: 06.05.2021
- Yıldızoğlu, Ergin. (2019). Avrupa Parlamentosu seçimleri: Sağ partilerin ittifak arayışı, Birliğin geleceğini nasıl etkileyecek?. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48276612> / Erişim Tarihi: 04.02.2020